

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

F. CİHAN AKKARTAL

OLMAYAN KİTAPLAR KÜTÜPHANESİ

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 >

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
Sayı: 47 - Ocak 2015
ISSN: 2146-2127

İmtiyaz sahibi: Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş. adına
Bora Ekmekci

Genel Koordinatör ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bora Ekmekci

Genel Yayın Yönetmeni
Ceyhan Usanmaz

Editör
Gökçe Gündüç

Düzeltili
İrem Ertuğrul

Kapak Tasarımı
Eren Erkalkan, Şerif Ali Ünal

Sayfa Tasarımı
Myra (Deniz Kurşunlu)

Sayfa Uygulama
Cansu Ortaç

Kapak İllüstrasyonu
Uğur Altun

Reklam
Nalan Demircioğlu Yavuz
+90 216 554 16 00
ndemircioğlu@dr.com.tr

Basım Yeri
Görsel Dizayn Ofset Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
Atatürk Bulvarı Deposite İş Merkezi A5 Blok K: 4 No: 405
İkâtelî OSB / Başakşehir / İSTANBUL
Tel: (0212) 671 91 00
Faks: (0212) 671 91 90
Matbaa Sertifikası No: 16269

SabitFikir, Idefix'in yayınıdır.

Yönetim Yeri:
Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş.
Altunizade Mah. Kısıklı Cad.
No:47 Üsküdar / İstanbul
Telefon : (0216) 554 16 00 - Faks : (0216) 554 16 10

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?

Basılı isterseniz:
Tüm D&R'lardan 3 TL karşılığında
Tüm Idefix siparişlerinizden ücretsiz olarak

Dijital isterseniz:
Türkcell Dergilik'ten ücretsiz olarak
Idefix'ten 2 TL'ye satın alarak

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabittikircom
www.twitter.com/SabitFikir

Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabittikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
Bu deryide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve
illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakkın
Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş. 'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

EDEBİYATIN
SONSUZLUĞU...

İtalyan sanatçı Tullio Pericoli'nin çizimleriyle 2000'lerin başında karşılaşmışım ilk olarak. Özellikle *Woody, Freud and Others* (Woody, Freud ve diğerleri) kitabında bir araya getirdiği portreleri etkileyiciydi. Samuel Beckett, Orson Welles, Umberto Eco, Marcel Proust, Milan Kundera, Jean-Paul Sartre, Fernando Pessoa, Woody Allen ve Freud gibi isimlerin portrelerindeki çizgilerin, söz konusu isimleri "okumuş" bir sanatçının çizimleri olduğu daha ilk bakışta bile anlaşılıyordu... Yalnızca bu portreler aracılığıyla değil, "portre dışı" çalışmalarında da edebiyata yakınlığı hemen fark ediliyordu Tullio Pericoli'nin; kağıtların, kitapların, daktiloların, dolmakalemlerin, mürekkeplerin eksik olmadığı çizimlerin ağırlığı hemen hissediliyordu. 1982 tarihli *Riassunto* (Özet) isimli çalışması da bunlardan biri...

Söz konusu çalışmasında Tullio Pericoli, her ne kadar "özet"i ifade etmek istemişse de, *SabitFikir*'in yeni sayısındaki dosya yazısını hazırlayan F. Cihan Akkartal'ın amacı da bire bir örtüşen bir çizim bu aslında. Akkartal, kitapların içindeki kitapları çekip alarak, bir "olmayan kitaplar kütüphanesi" oluşturmayı amaçlıyor dosya yazısında; romanlarda adı geçen hayali kitapların peşine düşüyor, kurgu içindeki kurgunun tekinsiz labirentlerinde dolaşıyor... Neil Gaiman'ın *Sandman*'indeki "Düş Kütüphanesi" kitapları, H. P. Lovecraft'ın pek çok öyküsünde kullandığı "Necronomicon"u, George Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ündeki "Oligarşik Kolektivist Teori ve Pratiği", Philip K. Dick'in *Yüksek Şatodaki Adam*'ındaki "Çekirge Serilmiş Yatıyor"u gibi...

Böylesi kitapları dallanıp budaklanan bir ağaca, dahası, yolları çatallanan bir bahçeye, her dönüşün farklı bir "geleceği" ifade ettiği bir labirente de benzetebiliriz. Aklımıza Borges'in *Düşsel Varlıklar Kitabı*'nı ya da Alberto Manguel ile Gianni Guadalupi'nin hazırladığı iki ciltlik *Hayali Yerler Sözlüğü*'nü de getirebilir. Ancak asıl olarak, edebiyatın "sonsuzluğunu" ifade ettiklerini söyleyebiliriz. "Düş Kütüphanesi"nde bulunan bir kitapta, Neil Gaiman'ın dediği gibi: "Elbette bir sayfanın çevrilmesi, bir bölümün bitmesi ya da kitabı kapatmak, öykünün sonunu getirmez."

Ceyhan Usanmaz
ceyhanusanmaz@gmail.com

SİNEMA 16

Bu yıl görüp,
izleyeceklerimiz

Hasan Cömert

ELEŞTİRİ 32

Orhan Pamuk'un yeni romanı:
Sesler, sesler, sokaklar

Hande Gürses

ELEŞTİRİ 34

Turgut Uyar
neden kanar?

Ahmet Büke

ELEŞTİRİ 48

Süskind'den denemeler:
Bu aşkın elebaşısı kim?

küçük İskender

ELEŞTİRİ 52

Ukde: Bir diyalog romanı

Hayati Roman

FİKRİSABİT 60

Kimi kaybettik biz!

HABERLER 04

DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ BÜLTENİ 08

KARNE 10

KEŞFET 12

Elif Key öneriyor: Her Kimsen Sana

ÇİZGİ ROMAN 14

Taviz vermeyen bir hafiye Fisun Yalçinkaya

DÜNYADAN 18

Yolda mekik dokuyarak geçen hayatlar Mert Tanaydın

DOSYA 22

Olmayan kitaplar kütüphanesi F. Cihan Akkartal

EDEBİYATDIŞI 28

Ekrem Düzen ile söyleşi:

"Trol, bir sinir etme ve insanı
çileden çıkarma uzmanı" Ayşe Çavdar

KARARSIZ OKUR 30

Bir kütüphane yaratmak Oylum Yılmaz

ELEŞTİRİ 36

Fakat Dracula, bu derin bir tutku Yankı Enki

ELEŞTİRİ 38

Mars'ta bir Robinson Ece Karaağaç

KELEBEK ETKİSİ 40

Bir edebiyat kahramanı olarak oteller Elif Tanrıyar

ELEŞTİRİ 42

Kibir bulaşıcıdır Burcu Arman

ŞAHANE BİR KİTAP 44

Vadide, Steinbeck'le birlikte... Oylum Yılmaz

ELEŞTİRİ 46

Roman içinde roman A. Ömer Türkeş

ELEŞTİRİ 50

Tuhafliklar mahallesi Aysu Önen

ELEŞTİRİ 54

İki kişilik toplumlarda önemli sorunlar Nazan Maksudyan

ELEŞTİRİ 56

Öykülerden ilhamla Burcu Bayer

İKİNCİL GÜNDEM 58

Harika bir yıldız, peki ya sonra? Ceyhan Usanmaz

PJ Harvey'den şiir kitabı

İngiliz müzisyen PJ Harvey, ilk kitabını bu yılın ilkbahar aylarında yayımlayacak. PJ Harvey, *The Hollow of the Hand* (El Çukuru) adıyla yayımlayacak kitabındaki "The Guest Room" adlı şiirini ise *The New Yorker*'ın Soundcloud sayfasında paylaştı bile.

The Hollow of the Hand'de ünlü fotoğrafçı Seamus Murphy ile 2011-2014 arasında Kosova, Afganistan ve Washington'a yaptığı seyahatleri anlatan PJ Harvey, kitabın köklerinin sekizinci stüdyo albümü *Let England Shake*'in hazırlandığı dönemde atıldığını söylüyor. PJ Harvey, "Arkadaşım Seamus ile farklı ülkelerdeki havayı solumak, oranın insanlarını görmek istedik ve böyle bir proje başlattık," derken; Seamus Murphy ise şunları dile getirmiş kitapla ilgili: "Polly fotoğrafları seven bir yazardı, ben ise kelimeleri seven bir fotoğrafçıydım. *The Hollow of the Hand* bizim evimizin ve dünyamızın kitabı."

Fotoğraf: Seamus Murphy

İlk konuk Alberto Manguel

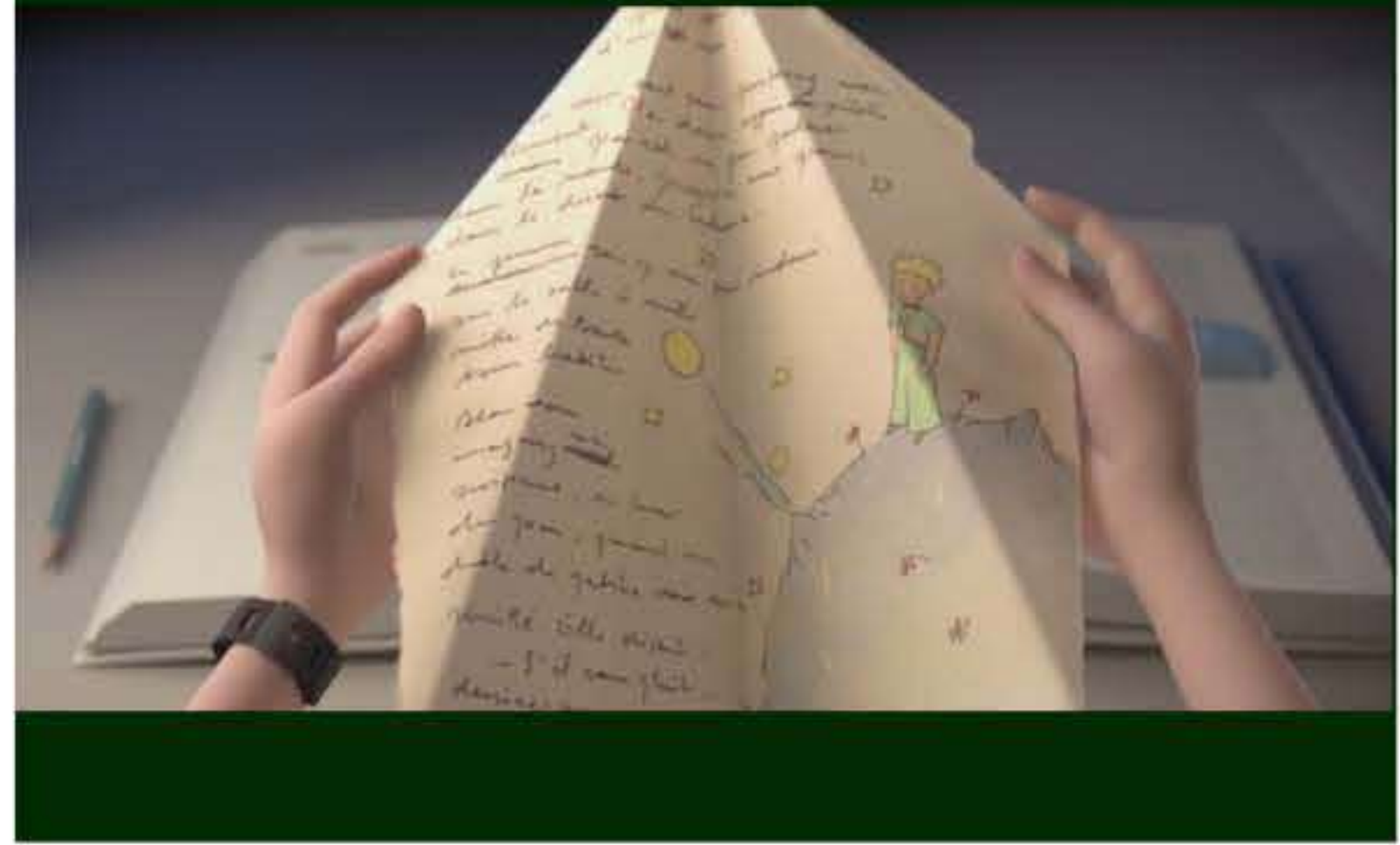
"Boğaziçi Chronicles" programının 2015 yılındaki ilk konuşunun Alberto Manguel olacağı açıklandı. 5-30 Ocak tarihleri arasında İstanbul'da, Boğaziçi Üniversitesi'nde konaklayarak öğrenci ve akademisyenlerle buluşacak olan Manguel, okur-yazar ilişkisi, edebiyat tarihi, Türkiye'deki dil devrimi ve kültürel antropoloji üzerine atölye çalışmaları yapıp konferanslar verecek. İlk buluşma ise 7 Ocak'ta; Manguel, Meltem Gürle moderatörlüğünde "Borges, Kütüphaneler ve Okumanın Keyfi" başlıklı bir konuşma yapacak.

Görünen o ki, İstanbul'un kültürel hayatının gelişimine katkı sağlamak amacıyla tasarlanan "Boğaziçi Chronicles" programı, 2015 yılında da önemli sanatçı, yazar ve düşünürleri İstanbul'da ağırlamaya devam edecek.

(Bilgi için: www.bogazicichronicles.boun.edu.tr)

Küçük Prens filminden ilk fragman!

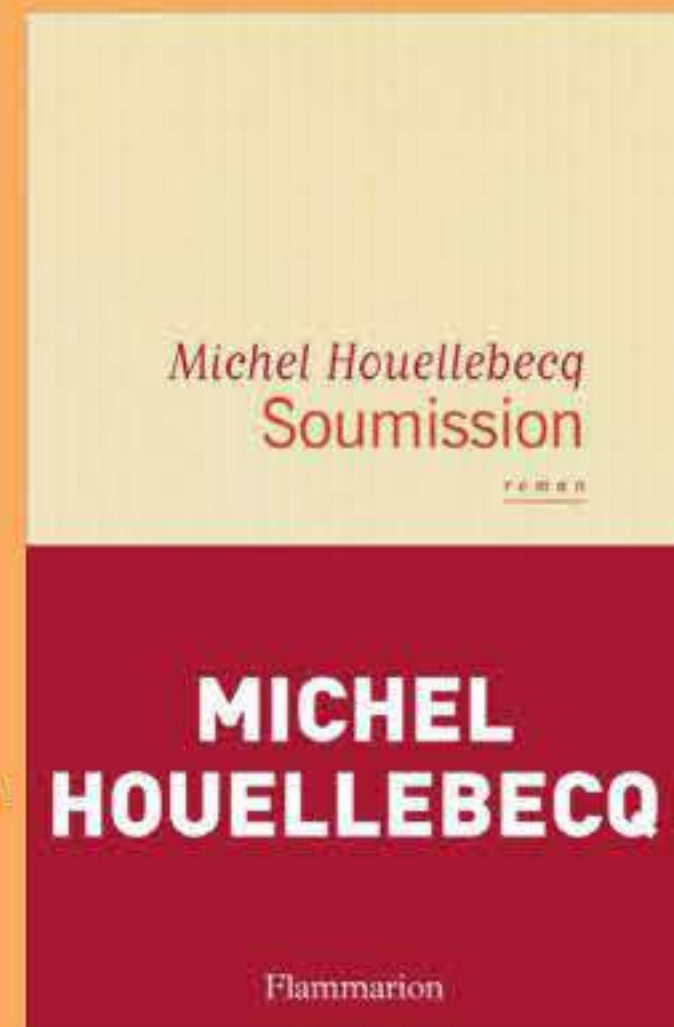
Türkçedeki telif haklarını konuştuğumuz bugünlerde, *Küçük Prens*'in beyazperde uyarlamasına ilişkin yeni bir haber geldi. Antoine de Saint-Exupéry'nin eserinden Irena Brignull'un uyarladığı ve yönetmenliğini Mark Osborne'un üstlendiği *Küçük Prens* filminin ilk fragmanı yayımlandı. 7 Ekim 2015 tarihinde gösterime girmesi beklenen animasyonda karşımıza Rachel McAdams, James Franco, Marion Cotillard, Benicio Del Toro gibi yıldızlar "sesleriyle" çıkacaklar.

Fransa'yı bir Müslüman yönetirse...

Günümüz edebiyatının, kuşkusuz en tartışmalı isimlerinden biri olan Fransız romancı Michel Houellebecq, önümüzdeki günlerde de çok konuşulacağı benziyor. Zira Houellebecq'in 7 Ocak'ta Fransa'da yayımlanacak olan *Soumission* (İtaat) adlı altıncı romanında Fransa'yı Müslüman bir başbakan yönetiyor. Sık sık İslamofobi, kadın düşmanlığı, ırkçılık ve pornografiye düşkünlükle suçlanan Houellebecq'in, genç kadınlara ve fahişelere yönelik zaaflarıyla bilinen 44 yaşındaki bir edebiyat profesörünün ağzından anlattığı bu romanı henüz yayımlanmadan bile şimşekleri üstüne çekti.

Romanlarındaki kara mizahı, sert toplumsal eleştirileri, felsefi göndermeleri ve insan ilişkilerine kötümser yaklaşımıyla kimine göre bir dâhi olan Houellebecq'in Türkçede *Temel Parçacıklar*, *Harita ve Topraklar* ve *Kuşatılmış Yaşamlar* adlı romanları bulunuyor. Houellebecq, Fransa'nın Fransa dışında en çok yayımlanan yazarı ve ünlü Goncourt Ödülü'nün sahibi.

Nâzım Hikmet Kültür Merkezi tartışmalarla açıldı

Nâzım Hikmet'in anısını ve kültürel mirasını yaşatmak amacıyla hayata geçirilen Boğaziçi Üniversitesi Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Araştırma Merkezi, 15 Aralık'ta düzenlenen bir törenle açıldı. Fakat merkez, en çok yarattığı tartışmalarla gündeme geldi.

Söz konusu tartışmaları başlatan, açılış konuşmasını yapmak üzere Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk'un seçilmesi idi. Yükselen itirazların ardından Orhan Pamuk, açılışa bizzat değil, görüntülü bir konuşmayla katıldı. Törenden sonra ise bu defa salona sadece davetiye sahiplerinin alınması, öğrencilerin etkinliği salondan değil, salonun bulunduğu binanın önüne kurulan ekrandan izlemeleri gündeme geldi... Merkezin yönetim kurulunda bulunan yazar Gündüz Vassaf, söz konusu gelişmelerden duyduğu rahatsızlığı dile getirerek istifa etti.

Merkezin müdürü ve yazar Murat Gülsoy ise eleştirileri, "Orhan Pamuk günümüzün yaşayan en önemli dünya yazarlarından biridir. Dünya şairi Nâzım Hikmet diyorsak, elbette onun adını alan bir merkez de böyle büyük bir isimle açılmalıydı. Yeni projeler için heyecanlıyız ve onlar için çalışmayı sürdüreceğiz," sözleriyle yanıtladı. Ayrıca merkezin açılış töreniyle birlikte,

Zafer Toprak küratörlüğünde düzenlenen "Entelektüel Tarihimizde Kırılma Noktası: Nâzım Hikmet'in Açlık Grevi" isimli sergi de ziyarete açıldı. Sergi, insan hakları ve entelektüel tarih açısından bir milat olarak kabul edilen Nâzım Hikmet'in açlık grevi ile Nâzım'ın yaşamında olduğu kadar ülke ve dünya kamuoyundaki etkilerini belgeler, fotoğraflar ve tanıklıklar üzerinden ortaya koymayı amaçlıyor.

13 bin dolara Kar

Çoğu ABD'li yazar, şair ve sanatçılara ait olan imzalı, resimli, derkenarlı birinci baskı kitaplar, Uluslararası Yazarlar Birliği PEN'in ABD şubesine gelir sağlamak için Christie's müzayede evi tarafından satıldı. 72 kitabın satışa sunulduğu müzayedede Nobel ödüllü yazar Orhan Pamuk'un *Kar* romanı da 13 bin dolara alıcı buldu. Pamuk bu kitaba Kars'a ilişkin çizimlerini eklemişti. Toplam 918 bin 800 dolar gelir elde edilen "İlk Baskılar, İkinci Düşünceler" başlıklı kampanya kapsamında Paul Auster'in *City of Angels*'i 2 bin dolara, Woody Allen'in *Play It Again*'i 4 bin dolara, Don DeLillo'nun *Underworld*'ü 57 bin dolara, Shirin Neshat'ın *Untitled Detroit*'i 17 bin dolara, Marina Abramović'in *Dream Book*'u 14 bin dolara, Toni Morrison'ın *Beloved New York*'u 19 bin dolara ve Yoko Ono'nun *Acorn New York*'u 1300 dolara alıcı buldu. Müzayedenin rekorunu 80 bin dolar ile Philip Roth'un *American Pastoral* adlı kitabı kırdı. Philip Roth, iki yıl önce yazmayı bıraktığını açıklamıştı.

Orta Dünya'ya veda...

Hobbit: Beş Ordunun Savaşı, "Tüm Zamanların En İyi İlk Beş Gün Yabancı Film Açılış Rekorunu" kırdı. Warner Bros'tan yapılan açıklamaya göre, filmi ilk 5 günde 643 bin 689 kişi izledi. Oscar ödüllü yönetmen Peter Jackson'ın İngiliz yazar J.R.R. Tolkien'in *Hobbit* adlı romanından uyarladığı üçlemenin son filmi böylece bir rekorla taçlanmış oldu. Film vizyona girdiği 17 Aralık Çarşamba günü 109 bin kişi tarafından izlenerek, tüm zamanların en iyi "hafta içi yabancı film açılışı" rekoruna da imza atmıştı. Filmde Ian McKellen, Martin Freeman, Richard Armitage gibi oyuncular yer alıyor.

Bu arada, yönetmen Peter Jackson, J.R.R. Tolkien'in başka bir eserini daha sinemaya uyarlayamayacak. Çünkü telif hakları bizzat Tolkien'in kendisi tarafından satılan bu eserler dışında, yazarın diğer kitaplarının hakları oğlunun elinde bulunuyor. Oğlu ise beyazperdeye sıcak bakmıyor. Dolayısıyla aile, fikrini değiştirene kadar, Tolkien'in eserlerine sinema yolu kapanmış gibi görünüyor.

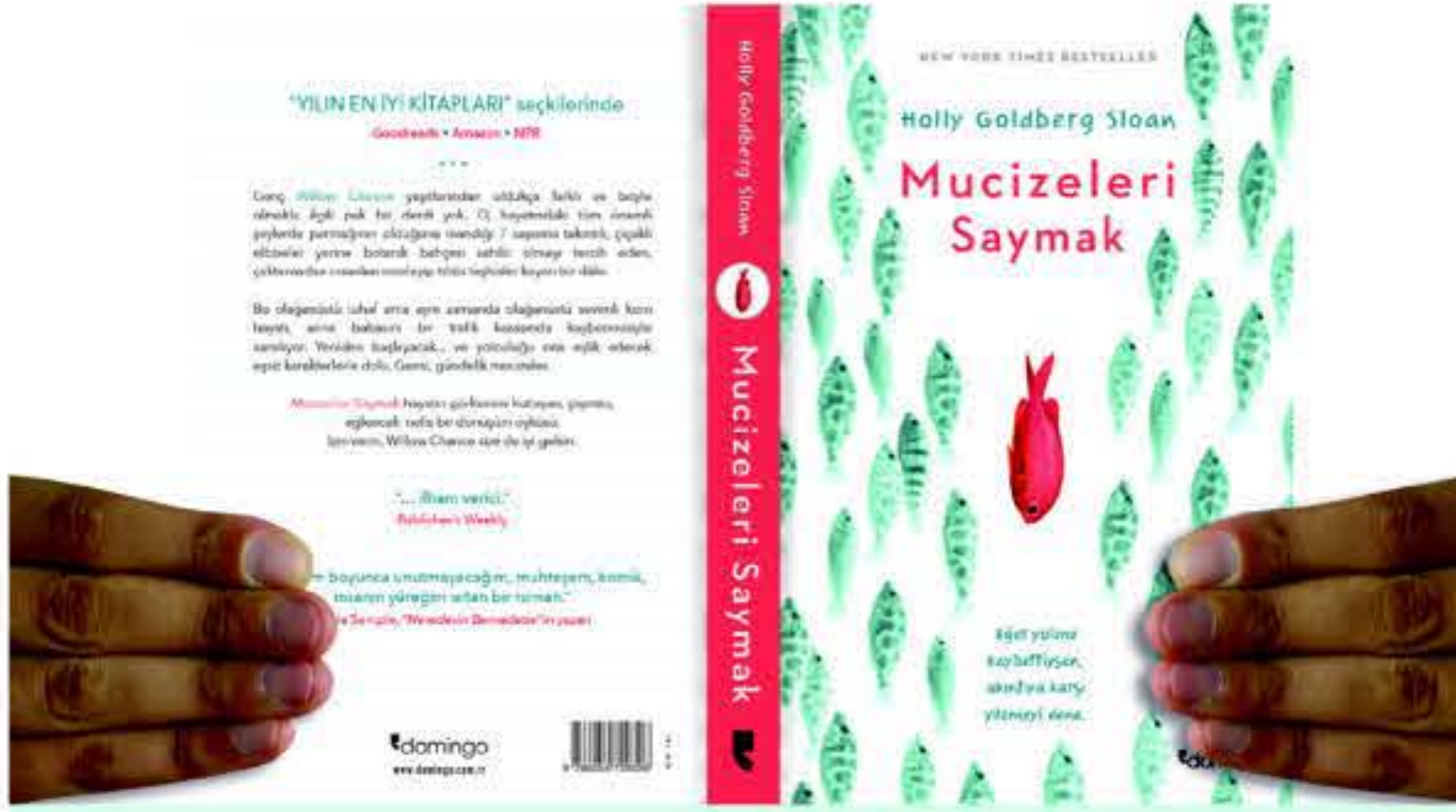
- Hrant Dink cinayetinde “kamu görevlilerinin ihmali” ile ilgili açılan soruşturma kapsamında dönemin Trabzon İstihbarat Şube Müdürü Faruk Sarı “şüpheli” sıfatıyla ifade verdi. Savcı, Sarı’nın tutuklanmasını talep etti. Dink ailesinin avukatları, Sarı’nın cinayetin istihbarat bilgisini aldığını ve bunu yetkili mercilerle paylaşmadığını savunuyordu.
- Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın kendisine karşı kampanya yürütmekle ve çifte standartla suçladığı Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) örgütü, eleştirilere yanıt verdi. RSF Genel Sekreteri Christophe Deloire, suçlamaların, Erdoğan’ın “Her eleştirinin arkasında bir komplo arayan çoğulculuk karşı tutumunu” bir kez daha gösterdiğini belirtti. RSF, “cemaat” medyasına yönelik operasyonu eleştirmiş, 2014 bilançosunda saldırıya uğrayan 117 medya temsilciyle Türkiye’yi, Ukrayna ve Venezüela’nın ardından dünya üçüncüsü olarak göstermişti.
- *Özgür Gündem* gazetesi yazarı Musa Anter’in 1992 yılında Diyarbakır’da öldürülmesiyle ilgili 21 yıl sonra açılan dava, JİTEM davasıyla birleştirildi.

- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Lütfi Elvan, Türkiye’nin şu ana kadar Twitter’daki 338 içeriğin engellenmesini talep ettiğini, bunlardan 255’inin engellendiğini açıkladı. Kobani protestoları sırasında atılan tweet’lerle ilgili 84 hesap da askıya alındı. Elvan, erişim engelleme ya da içerik çıkarma gibi konularda mahkeme kararlarını uygulamayan şirketlere para cezası verilmesini öngören bir düzenleme yapacaklarını söyledi.
- Savcılık, Pınar Selek’in ağırlaştırılmış müebbet hapis istemiyle yargılandığı Mısır Çarşısı patlaması davasında verilen beraat kararını bir kez daha temyiz etti.
- *Kayıp Sicil: Erdoğan’ın Çalınan Dosyası* adlı kitabında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın oğlu Bilal Erdoğan’a hakaret ettiği iddiasıyla gazeteci Soner Yalçın hakkında iki yıl dört aya kadar hapis istemiyle dava açıldı.
- Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik, *Evrensel* gazetesi yazarı Üstün Akmen’e, “TÜSAK Yasa Tasarısı, Meclise Varmadan Ortadan Kaldırılmalı” başlıklı yazısı nedeniyle hakaret davası açtı.
- ABD merkezli Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ), dünyada tutuklu gazeteci sayısının 220’ye ulaştığını açıkladı. CPJ, Türkiye’yi, en çok gazeteci tutuklayan ülkeler arasında Çin, İran, Eritre, Etiyopya, Vietnam, Mısır, Suriye, Myanmar ve Azerbaycan’dan sonra saydı.
- İstanbul Cumhuriyet Savcısı Vedat Yiğit, *Evrensel* gazetesi yazarı Ender İmrek hakkında, yolsuzluklarla ilgili yazısı nedeniyle, “hakaret ve iftira” iddiasıyla soruşturma açtı.
- Diyarbakır 1’inci Sulh Ceza Hakimliği Abdullah Öcalan’ın *Kürdistan Devrim Manifestosu. Kürt sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü* adlı kitabına konulan el koyma ve toplatma kararını kaldırdı.
- *BirGün* gazetesinin Osmanlıca dersi

tartışmasına ilişkin attığı Osmanlıca “Hırsız” manşeti ve gazetenin sekizinci sayfasındaki “Osmanlıca öğretilecek” başlıklı haberi üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Cumhurbaşkanı’na hakaret gerekçesiyle soruşturma açıldı.

- Dört eski bakanla ilgili TBMM kararıyla oluşturulan Soruşturma Komisyonu’nun talebi üzerine Ankara 7. Sulh Ceza Hakimliği komisyon çalışmalarına ilişkin haber ve bilgilere gazeteleri, dergileri, televizyonları ve interneti kapsayacak şekilde yayın yasağı getirdi. Gazeteci ve akademisyenler, yasağı Anayasa Mahkemesi’ne taşıdı.
- Aydın Yenipazar Cezaevi’nde tutulan yazar Sevan Nişanyan, Selçuk 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen davada, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na muhalefet gerekçesiyle, toplamda 5 yıl 2 ay 15 gün hapis ve 12 bin 600 TL para cezasına çarptırıldı. Bu hapis cezalarının da eklenmesiyle Nişanyan’ın infaz süresi 11 yıl 8 aya ulaştı. Kendi arazisine yaptırdığı inşaat nedeniyle 2 yıl hapis cezası alan Nişanyan 2 Ocak 2014’te hapse girmiş, bu süre içerisinde inşaat nedeniyle açılan ve sonuçlanan davalarla cezası 6 yıl 6 aya çıkmıştı.
- Sel Yayıncılık, Beat Kuşağı’nın önde gelen isimlerinden William S. Burroughs’un *Yumuşak Makine* isimli kitabına 2011 yılında açılan “müstehcenlik” davasını Anayasa Mahkemesi’ne taşıyor. “Herhangi bir kitabın edebi niteliği olup olmadığına yalnızca okurun karar verebileceği görüşümüzün altını bir kez daha çiziyor, kovuşturmanın ertelenmesini kabul etmiyoruz,” diyen Sel Yayıncılık, dosyanın ifade özgürlüğü, çalışma hürriyeti ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespiti ve taleplerinin karşılanmasına karar verilmesi yönünde değerlendirilmesini istiyor.

Kaynak: Sabah, bianet, Cumhuriyet, Diken, Evrensel, Antenna

MUCİZELERİ SAYMAK Holly Goldberg Sloan

Domingo Yayınevi, Çev: Şiirsel Taş (14 cm x 21 cm)

BASKI

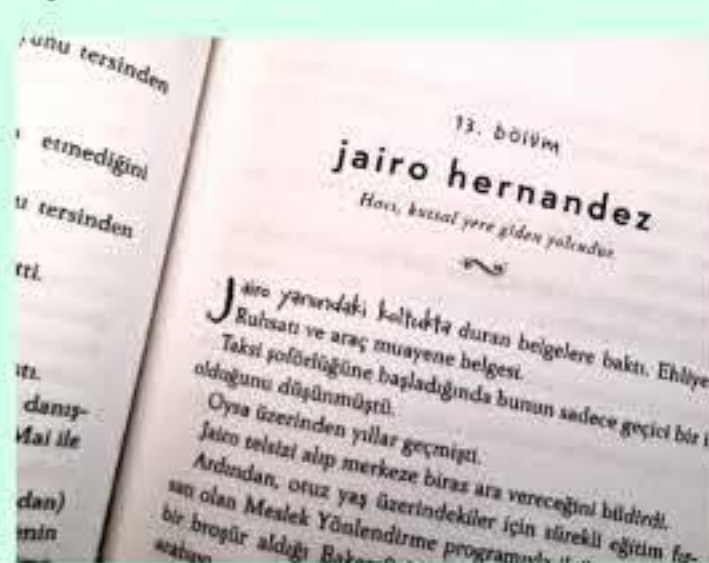
Sırt ayarsız, öne kaymış. İç baskıda da boya dengesi ve katlama ayarsız. İnce kapak kağıdı kitabı kolay kıvrılır ve tek elle okunur kılmış; tam bana göre!

KAPAK TASARIMI

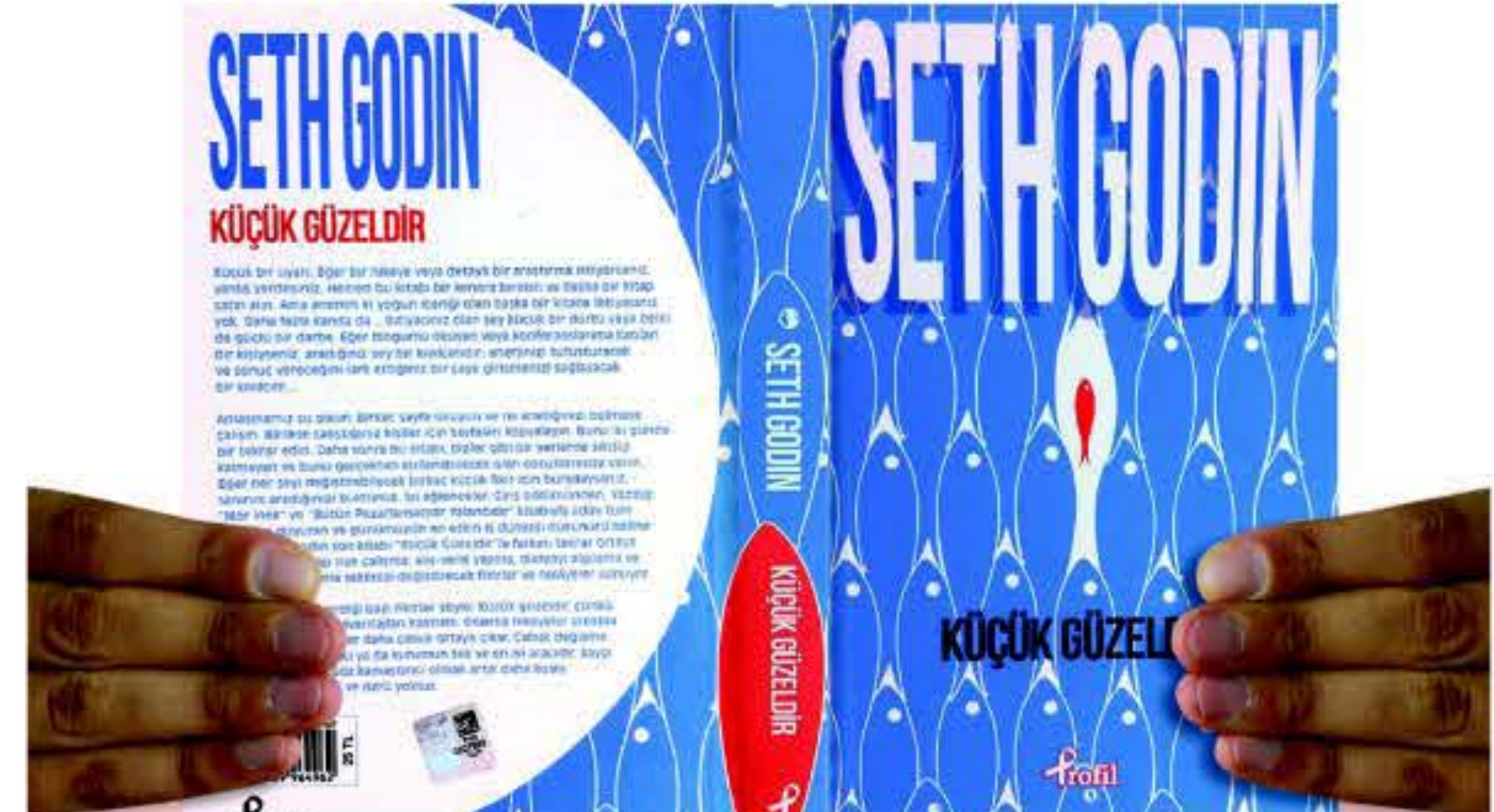
Bu sayıda “balıklı” kapaklar var. Diğerinin aksine bu kapak, beyaz zemin üzerine yerleştirilmiş balık fotoğraflarından oluşuyor. Başlık ya da yazar adı, bir çoksatan kapağı için epey küçük sayılır. Kapak mavi balıkların gittiği yönün tersine giden kırmızı bir balık üzerine kurulu. Temiz, dengeli ve kolay okunan bir grafik çalışma. Kırmızı zemin basılmış kapak yan kağıdı kullanılması, kitaba değer katmış. Arka kapakta da bir çoksatan tavrı. Kimler övmüş, hangi seçkilere girmiş vb. Neyse ki bunlara ek olarak kısa bir tanıtım metni de var. Ancak bu metin iki yana dayalı olmak yerine, satırlar serbest bırakılsa ya da ortalansaymış görsel olarak daha iyi sonuç verebilirmiş. Okur anlamazsa diye, kapak fikrini kapağa yazmanın tipik bir çoksatan tavrı olduğunu ve bu haliyle, aslında “itici” bir tavır sergilediğini de söylemeden geçmeyelim..

İÇ SAYFA TASARIMI

İç sayfalar tırnaklı bir yazıtipiyle oldukça büyük dizilmiş ve aralıklı satırlardan oluşuyor. Dipnotlar, sayfa numaraları, metin içindeki yatık yazılar gibi değişkenler ustaca

çözülmüşse de, kenar boşlukları gereğinden fazla bırakılmış. Giriş sayfalarının okuru kitaba hazırlamayı dert ederek oluşturulduğu hissediliyor. Bölüm başlarında ilk birkaç kelimenin el yazısı benzeri bir yazıtipi ile yazılması ilginç olmuş. Bu kararın metnin okuyucu ile ilişkisine nasıl bir katkı yaptığının referansını tasarımda bulabilseydik daha da ilginç olurdu. Biraz ince kalmış ve arka vermişse de, rengi, dokusu ve elde bıraktığı his bakımından göz dolduran bir kağıt kullanılmış. Künyesi yeterli.

KÜÇÜK GÜZELDİR Seth Godin

Profil Yayıncılık, Çev: Cem Küçük (13,5 cm x 21 cm)

BASKI

Kapakta su yolu ters, Koyu tram seçimi iyi olmayan baskı ve toz, ara başlıkları mahvetmiş. Gene de okuma alanınıza giriyorsa neden okumayasınız...

KAPAK TASARIMI

Bu sayının diğer örneğine göre zayıf bir tasarım. Kapağın zemininde kullanılan balıkların kuyruk ve yüz ilişkisindeki çizgilerin yarattığı ahenk sorununa mı, kocaman beyaz noktalar haline gelerek tüm dikkati üzerine çeken gözlere mi, aşağı doğru çekştirilerek anlamsız bir şekilde sıkışık görünüm verilmiş yazar adına mı, seçilen rengin içinde kaybolmuş kitap adına mı, arka kapaktaki metnin, okunması epey zor büyüklükte dizilmesine mi... Hangi birine laf edelim bilemedik.

Epey emek harcanmış ama yeterince özen gösterilmemiş, hatta fikrin üzerine yatılmış bir tasarım olduğunu ve tek yıldızı da emeğe hürmeten aldığını söylemeliyiz.

İÇ SAYFA TASARIMI

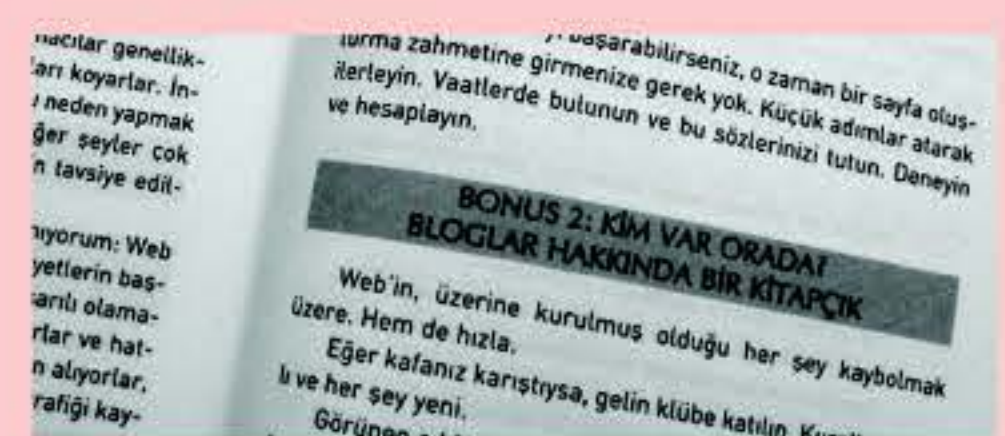

İç sayfaların dizildiği tırnaksız yazıtipi okunaklılığı zorluyor.

Kitap içlerinde genellikle tırnaklı

yazıtipi kullanmanın en önemli nedenlerinden biri, bu tür yazıtiplerinin okunaklılığı ve birbirine benzeyen harfler arasındaki farkların daha net seçilebilmesini sağlamasıdır. Eğer ustaca kullanamayacaksanız bu geleneği bozmamak ve risk almamak en iyisidir. *Küçük Güzeldir*'in tasarımcısı bu riski almış olsa da riske girmeye değmediği aşikar. Ara başlıkları gri zemin çizgilerinin içine yerleştirme fikri sayfa görünümünü kirlletmekten başka bir işe yaramıyor. Az sayıda da olsa bulunan fotoğraflar, tablo, grafik ve çizimler neredeyse her durum için farklı kurallarla uygulanmış.

Giriş sayfaları dağınık. Künyesi yeterli.

ELİF KEY ÖNERİYOR: HER KİMSEN SANA

Sevgili Elif Key,
Sabit Fikir okurları buay
hangi kitabı keşfetsin?

KARIN KARAKAŞLI -
HER KİMSEN SANA

Peki neden bu kitap?

İSTANBUL GECER İCİNİDEN,
KORUKÇU DUREN BİR KENDİRİ,
MARTILAR UGAR, TAKMA KIRAKI
KADINLAR VERME, İHLATME
AĞACIOLARNA BAKAR OKUYAN..

Hangi müzik eşlik etmeli sence
bu kitaba?

Kitap okumakla mutlu
dinlemekleten pen etin
BEGİN OMA KOYU BİR
KATUE VE BİREK SİGARA
OLABİLİR.

Bize kitaptan tadımlık bir
cümle yazar mısın?

.. GÜNÜ BİLTEDEN YAPTIĞIN
HATAM
YİNELEYİP KÖTÜLÜĞÜ GÜNÜ
HATAM DİR BİLEBİN
GÜNÜHTA OF..
(Cümlüm'den)

Başka hangi kitaplar vardı
aklında?

KARIN KARAKAŞLI'NIN
Benim OMA GÜMÜŞ'Ü

BİREK MÖRÖK'İN
GROPONKÖĞÜTÖLÜ

Tesekkür
ederiz !!

HER KİMSEN SANA

Karin Karakaşlı
Aras Yayıncılık

TAVİZ VERMEYEN BİR HAFİYE

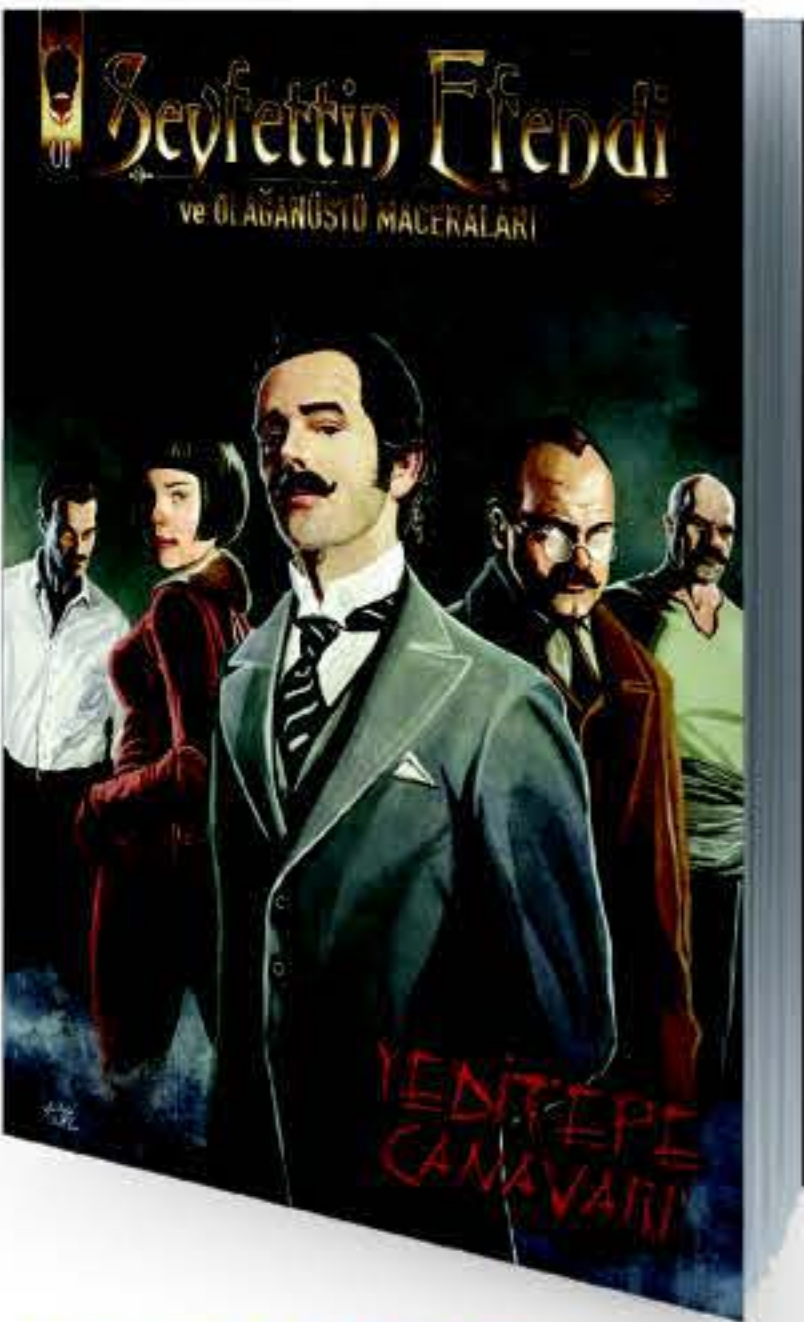
“Yıl 1924. Dönem itibariyle İstanbul’da ortalık, oldukça karışık...”

Bir hanımefendinin her zamankinden biraz daha büyük bir çanta kullanması, hava soğuk olduğu halde pencerenin açık bırakılması ya da minicik bir kan lekesi... Hafiyeler için böylesi detaylar ipucudur; aynı zamanda, meşhur hafiye karakterleri yaratanlar da yine bu detaylardır. Takıntıları, dinledikleri müzik, giyim tarzları içinde bulundukları zaman ve coğrafyanın etkileriyle şekillenir...İşte tüm bu bol detaylı unsurlarla yaratılmış, yeni bir hafiye kahraman var karşımızda; üstelik çizgiden... Devrim Kunter’in yazdığı ve çizdiği, grafik tasarımını Elif Kut’un gerçekleştirdiği *Seyfettin Efendi ve Olağanüstü Maceraları* serisinin ilk üç kitabı çıktı.

Karakterimiz Seyfettin Efendi’den “hafiye” diye bahsetmemizin sebebi, hikayenin 1924’te başlaması. Dönem itibariyle İstanbul’da ortalık, takdir edersiniz ki, oldukça karışık. Bir Gotham şehri kadar olmasa

da suç ortalıkta kol gezmekte. Fakat öyle basit hırsızlıklardan bahsetmiyoruz. Vampirler ve kurtadamlar da işin içine giriyor... Olağanüstü maceralardan kasıt bu ama öyküler sonunda aslında bu olağanüstü durumların ilim ve fenle açıklanabilir oluşuna dayanıyor. Dolayısıyla olağanüstülük, belki ders kitaplarında okuduğumuz, roman, film ya da diziler dışında pek tanımadığımız 1920’ler İstanbul’unun içine, bizi hiç de tahmin etmediğimiz bir yerden davet ediyor.

**SEYFETTİN EFENDİ
VE OLAĞANÜSTÜ
MECARALARI**
Devrim Kunter
Arka Bahçe Yayıncılık

“Kurtarabileceğimiz bir hayat her şeyden mühimdir,” sözünü bir kenara not etmemizi sağlayan çizgi romanın baş karakteri Seyfettin Efendi, bir hatırat kaleme alıyor. Biz de hikayeleri onun hatıratından okuyoruz. Tüm bunları, bir İstanbul efendisi uydurmuş olabilir mi acaba? Maceralar iyi olduğu sürece işin bu kısmı okurun umrunda değil. Seyfettin Efendi, yazar tarafından, otoriteye karşı gelen, sorgulayıcı, edebiyat ve tarihe meraklı biri olarak anlatılıyor. Bir de ekip arkadaşları var; adli tıp uzmanı doktor Aziz, yedi dil bilen casus Esat, icatlarıyla olduğu kadar güzelliğiyle de davaların çözülmesine katkıda bulunabilen mucit Münevver, dönem İstanbul’unda mecburi bir silah olan kol kuvvetine sahip, şöyle kapılardan sığmayacak cinsten genişçe omuzlu pehlivan İsmail... Diğer yanda da, serinin ilk kitabına önsöz de yazan Giovanni Scognamillo’ya bir saygı duruşu gibi ortaya çıkan Scognamillo karakteri var. Tıpkı aslı gibi, Scognamillo karakteri de sayısız efsane ve öykü biliyor.

Seriye gelebilecek yegane olumsuz eleştiri, belki çizimlerine yönelik olabilir. Kişisel olarak, çizgi romanın fazla resme dayalı olmasını tercih eden okurlardan değilim. Bu seride çizimler alabildiğine güzel, özenli ve her biri uzun uzun bakılacak cinsten, öyle ki alıp bazılarını duvara asarsınız geliyor. Ancak bazı yerlerde bir sayfada yalnız üç görsel olması, çizgi romanı biraz yavaşlatıyor. Yine de sayfalarını sonuna kadar telaşla çevirdiğim ve gösterilen itinanın her köşesinden belli olduğu bu çizgi romanı başarıya ulaştıran da belki de bu çizim tarzıdır.

Fantastik yaratıklara karşın akla olan inançla, yeni kurulan cumhuriyetle, 1920’lerin yıldızı Louise Brooks’u andıran keskin zekalı bir kadın karakterle ve tabii bu yazıya sığmayacak kadar uzun anlatılabilecek yakışıklı Seyfettin Efendi’yle birleşince, çizgi romanı okuyup sayısız çıkarım yapmanız mümkün. Hiç değilse her geçen gün biraz daha eksilerek değişen güzel İstanbul’a azıcık merakınız varsa *Seyfettin Efendi ve Olağanüstü Maceraları*’na mutlaka göz atmalısınız. ■

BU YIL GÖRÜP, İZLEYECEKLERİMİZ

“Heyecan verici edebiyat uyarlamaları 2015 takviminde yerini aldı. Yeni yılla birlikte bize de her yıl olduğu gibi yine “bu yıl görüp, izleyeceklerimiz” listesi hazırlamak farz oldu.

INHERENT VICE

Amerikan sinemasının en yetenekli isimlerinden Paul Thomas Anderson'ın merakla beklenen yeni filmi *Inherent Vice*, Thomas Pynchon'ın romanından uyarlandı. (70'lerden sonra ortadan kaybolan ve 90'larla birlikte uzun aralıklarla yazmaya devam eden ve münzevi kişiliğiyle efsaneleşen Thomas Pynchon'ın şu ana kadar Türkçeye sadece *49 Parçalı Nidanın Parçası* adlı kitabı çevrildi.) 80'lerin sonunda geçen *Inherent Vice*, uyuşturucu ve alkol bağımlısı özel dedektif Doc Sportello'nun eski sevgilisinin de içinde olduğu gizemli ve karmaşık bir davayı aydınlatmaya çalışmasını anlatıyor...

THE MARTIAN

Türden türe atlayan ve açıkçası uzun süredir beklentileri karşılamaktan uzak işler yapan Ridley Scott'ın yeni filmi bir bilimkurgu uyarlaması. *Blade Runner* ve *Alien* gibi türün klasikleşmiş iki başyapıtında imzası olan ve yakın dönemde *Prometheus*'u çeken Scott, 2014'ün en iyi romanlarından biri olarak görülen *The Martian*'i uyarlıyor. (Kitap Türkçede *Marslı* adıyla yayımlandı.) Mars'ta mahsur kalan Mark Watney'in hikayesini anlatan *The Martian*'in vizyon tarihi yıl sonu olarak belirlendi.

SILENCE

Usta yönetmen Martin Scorsese'nin yaklaşık 20 yıldır hayata geçirmek istediği proje sonunda perdeye geliyor.

Scorsese'nin finansmanla ilgili sorunlar yüzünden sürekli ertelemek zorunda kaldığı filminin hikayesi 17. yüzyılda Japonya'da geçiyor. Shūsaku Endō'nun kitabının uyarlaması olan *Silence*, üç rahibin Japonya'daki misyonerlik faaliyetleri sırasında yaşadıklarını anlatıyor. Liam Neeson ve Andrew Garfield'in başrolünde olduğu filmin vizyon tarihi henüz netleşmiş değil. (Kitap 1971'de, Masahiro Shinoda tarafından da beyazperdeye aktarılmıştı.)

DARK PLACES

2014'ün ses getiren yapımlarından David Fincher imzalı *Kayıp Kız*'ın yazarı Gillian Flynn'in bir önceki romanı *Dark Places* da sinemaya uyarlandı. Gilles Paquet-Brenner'in yönettiği film, yedi yaşındayken annesi ve iki kız kardeşi öldürülen Libby Day'in hikayesini anlatıyor. Medyanın baskısıyla cinayeti abisinin işlediğini söyleyen ve geçmişini unutmaya çalışan Libby, 25 yıl sonra ailesinin başına gelen katliamla tekrar yüzleşmek zorunda kalır. Başrollerde ise Charlize Theron ve Chloë Grace Moretz yer alıyor.

BEFORE I GO TO SLEEP

Türkiye'de bu ay vizyon yüzü göreceği için 2014 tarihli *Uyuyana Kadar*'ı da (*Before I Go to Sleep*) bu derlemeye dahil etmekte bir sakınca olmasa gerek. S. J. Watson'ın -Türkçede de yayımlanan- aynı adlı kitabı 2011'in en iyi gerilim romanları arasında gösterilmişti. Daha önce *28 Week Later*, *The American* filmlerinin

Mortdecai

senaryosunda imzası bulunan Rowan Joffe'nin yönettiği film, yaşadığı travmatik bir kazadan dolayı her sabah hayatına dair hiçbir şey hatırlamadan uyanan Christine Lucas'ın hafızasını geri kazanmaya çalışırken geçmişle ve etrafındaki kişilerle yüzleşmesini anlatıyor.

IN THE HEART OF THE SEA

Bu yılın büyük bütçeli macera filmi kontenjanının öne çıkan işlerinden *Denizin Kalbinde* (*In the Heart of the Sea*), birçok ödül sahibi akademisyen-yazar Nathaniel Philbrick'in aynı adlı kitabından uyarlandı. Ron Howard'ın yönettiği film, 1820 yılında geçiyor. Gerçek bir olaya dayanan ve Melville'in klasiği *Moby Dick*'e ilham veren hikaye, balina avlayan bir gemi mürettebatının balina saldırısı sonucu Pasifik'te verdiği yaşam mücadelesini konu alıyor.

FAR FROM THE MADDING CROWD

Daha önce birçok kez sinemaya uyarlanan Thomas Hardy klasiği *Far From the Madding Crowd* (*Çılgın Kalabalıktan Uzak*) bu kez Thomas Vinterberg'in yönetiminde perdeye geliyor. Anlatımından kurgusuna dört başı mamur, gerçek bir başyapıt olan roman 19. yüzyılda geçiyor. Carey Mulligan'ın canlandığı, dönemin kurallarına karşı özgürce yaşayan Bathsheba Everdene ve ona âşık olan üç erkeğin hayatlarının altüst oluşunu anlatan *Çılgın Kalabalıktan Uzak*'ın senaryosundaki isim ise, kendi kitapları *Starter for 10* ve *One Day* dışında Charles Dickens'in *Büyük Umutlar*'ını da sinemaya uyarlayan David Nicholls.

THE IMITATION GAME

2014 tarihli bir başka yapım *The Imitation Game*, matematik dehası Alan Turing'in hayatından bir bölümü konu alıyor. Norveçli yönetmen Morten Tyldum imzalı film, Andrew Hodges'in biyografik romanından uyarlandı. Uzun süredir hayata geçirilmeye çalışılan ve ünlü bilim adamını Benedict Cumberbatch'in canlandığı filmde, Turing'in, İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazilerin kullandığı şifreli haberleşme kodlarını çözmeye çalışması anlatılıyor.

STILL ALICE

Richard Glatzer ve Wash Westmoreland'ın yönettiği *Still Alice*, ünlü bir dilbilim profesörü olan Alice Howland'ın Alzheimer teşhisi konmasının ardından yaşadıklarını ve hastalıkla mücadelesini anlatıyor. Lisa Genova'nın, Türkçeye *İhmal Edilmiş* adıyla çevrilen romanından uyarlanan film daha çok Julianne Moore'un performansı ile konuşuluyor.

PAN

Tam olarak bir uyarlama sayılmasa da, heyecan duyduğumuz bir başka film de *Pan*... J. M. Barrie'nin yarattığı çocuk klasiği Peter Pan karakterlerini bu kez perdeye taşıyan isim ise *Kefaret*, *Aşk ve Gurur*, *Anna Karenina* gibi harika uyarlamalara imza atan Joe Wright. *Pan*'ın -yönetmenin filmografisinden yola çıkarak - çok farklı bir uyarlama olacağını öngörmek zor değil.

A HOLOGRAM FOR THE KING

Vahşi Şeyler, *Müthiş Dâhiden Hazin Bir Eser*, *Ne Nedir, Hızımızı Tadamaksınız* gibi etkileyici kitapların yazarı Dave Eggers'in sinema yolculuğu da devam ediyor... Yazarın *A Hologram for the King* romanı yönetmen Tom Tykwer tarafından uyarlandı. Tom Hanks'in başrolünde olduğu film, 54 yaşındaki Amerikalı iş adamı Alan Clay'in iflasın eşiğine gelmesinin ardından şansını Suudi Arabistan'da denemesini anlatıyor. Yılın merakla beklenen filmleri arasında...

VE DİĞERLERİ

Türkçede de yayımlanan Tom Rob Smith'in aynı adlı romanından uyarlanan *Child 44*; bir mafya hikayesi anlatan, Johnny Depp ve Benedict Cumberbatch'in başrolünde olduğu Scott Cooper filmi *Black Mass*; günümüzün en yetenekli ve üretken yazarlarından Nick Hornby'nin Colm Tóibín'in kitabından uyarladığı ve John Crowley'in yönettiği *Brooklyn*; Jane Austen dünyasını zombilerle buluşturan Seth Grahame-Smith romanı *Pride and Prejudice and Zombies*; bir roman uyarlaması olan Arjantin sinemasının bol ödüllü filmlerinden *Gözlerindeki Sır*'ın Nicole Kidman'lı Hollywood uyarlaması *The Secret in Their Eyes*; Kyril Bonfiglioli'nin *The Mortdecai* üçlemesinden uyarlanan David Koepp imzalı *Mortdecai*; E. L. James'in bütün dünyada ses getiren kitabı *Grinin Elli Tonu*; Jim Sheridan'ın Sebastian Barry kitabından uyarladığı yeni filmi *The Secret Scripture*; Michael Fassbender ve Rachel Weisz'in başrolünde yer aldığı, Derek Cianfrance imzalı *The Light Between Ocean*; Daniel Radcliffe ve James McAvoy'li yeni *Frankenstein* filmi *Victor Frankenstein*... Ve fantastik macera seri uyarlamaları/devam bölümleri; *The Hunger Games: Mockingjay* (serinin yaratıcısı Suzanne Collins), *Seventh Son* (serinin yaratıcısı Joseph Delaney), *Maze Runner* (serinin yaratıcısı James Dashner), *Insurgent* (serinin yaratıcısı Veronica Roth). ■

YOLDA MEKİK DOKUYARAK GEÇEN HAYATLAR

“Ortalama bir mesai gününde üç ya da dört saatini yolda geçiren insanlar için, günümüzde artık çok fazla geridönüşüm imkanı söz konusu. Depozitonuzu uyuyarak, kitap okuyarak ya da 21. yüzyıl nimetleri cihazlarla, her türlü dijital enformasyon içeriğine ulaşarak alabilirsiniz.

Metropolün endüstri taşrası olarak yeniden tanımladığı bir kentte doğdum, her fırsatta geldiğim metropolün ötesine üniversiteyi kazanınca geçtim ve trenle ya da otobüsle her ders günü endüstri taşrasındaki aile apartmanından çıkıp metropolün doğu yakasındaki kampüse gelip gittim. Sonra metropol yaşantısı... Metropolün iki farklı yakası arasına gerdiğim yaşantımda, her sabah ve akşam çeşitli ulaşım araçlarıyla yaptığım yolculuk, süre ve nitelik açısından taşradan üniversiteye gelirken yaptığım yolculuklardan geri kalmaz. O zamandan bu zamana, iki nokta arasına çektiğim doğruyu katetmek, günde iki artı iki dört saati bulur neredeyse.

Kalkınma denen nane bu olsa gerek: Milyonlarca insana her gün evden işe ya da evden okula mekik dokutarak yerleşim yerlerini diktirmek.

Bu süreçte her türlü ulaşım aracı gündeme geliyor: Asansörü ulaşım aracından sayanlardansanız başka tabii, ama genellikle yürüyerek, bazen de bisikletle başlıyor serüven. Ardından imkan varsa ve ekonomik açıdan irrasyonel oluşuyla, bıraktığı karbon izi umursanmıyorsa, özel arabayla ya da taksiyle devam ediliyor. Ama çoğunluk servisle ya da otobüs, dolmuş, minibüs gibi toplu taşıma araçlarıyla bir istasyona, iskeleye, havaalanına yetişip

topluca ve uygarca öte yana geçtikten sonra başlangıçtaki eylemleri tekrarlayarak varış binasına giriyor. Tüm bu metronom hareketlerini endüstri toplumu haline geldiğimizden beri, gündelik, ekonomik ve kültürel sermayemizi işleterek, hayatımızı kazanmak için yapıyoruz ekseriyetle.

Telefon ya da tabletleriyle metinlere ulaşanlardan matbu kitap okuyanlara her yaşta ve toplumsal tabakadan okur, günümüzde yolculuğun ötesinde bir deneyim yaşıyor.

Akif Kaynar

Gözümde *Baraka* ya da *Koyaanisqatsi* gibi bir belgesel görüntüsü canlandı Iain Gately'nin *Rush Hour* isimli çalışmasını ilk gördüğümde.

Yeni yıla böylesi bir yol sosyolojisiyle başlamamın sebebi, Iain Gately'nin, geçen yılın sonlarında karşılaştığım *Rush Hour: How 500 Million Commuters Survive the Daily Journey to Work* adlı çalışması oldu. Gözümde *Baraka* (1992) ya da *Koyaanisqatsi* (1982) gibi bir belgesel görüntüsü canlandı kitabı ilk gördüğümde: Hızlandırılmış çekimle milyonlarca insanın turnikelerden geçtiği, yürüyen merdivenlere ve asansörlere bindiği, istasyonlara ve duraklara girip çıktığı, araçlara doluştuğu, trafik ışıklarında durup tekrar harekete geçtiği bu insan yoğunluğu görüntüleri, zihnime yıllar boyunca kazınmış. Gately'nin çalışması da, 19. yüzyıldan itibaren endüstri modernleşmesinin kentlerine, kentler arasındaki ulaşım ağlarına, kentlerin ötesindeki banliyölere, boşalan ve yeniden dolan taşraya, trenlerden otoyollara, -İngiltere'den Rusya'ya, Japonya'dan Hindistan'a- farklı endüstrileşme tabakalarına dair görüntülere sözler eklememe yardımcı oldu.

Ortalama bir mesai gününde üç ya da dört saatini yolda geçiren insanlar için, günümüzde artık çok fazla geridönüşüm imkanı söz konusu. Depozitonuzu uyuyarak, kitap okuyarak ya da 21. yüzyıl nimetleri cihazlarla, her türlü dijital enformasyon içeriğine ulaşarak alabilirsiniz. Kulaklığından müziği veya radyo yayınlarını, önündeki ekrandan filmini veya metnini, termostan kahve ya da çayını eksik etmeyen günümüz insanı, tıks tıks metrobüslerde veya dolmuşlarda aynı konfora sahip olamasa bile, gündelik hayatın dertlerinden, evin, işin ya da okulun sorumluluklarından anlık da olsa azade olduğu, belli ölçüler içinde kalsa da farklı bir varoluşla kullanabileceği, geri kazanılmış bir zaman yaşayabiliyor. İsterse Haruki Murakami'nin Türkçedeki son romanında anlattığı Renksiz Tsukuru karakterinin,

Gözlemlediğim kadarıyla, yolu okuyarak değerlendirenler çoğalıyor.

Tokyo'daki dev bir istasyonda kalkan trenlere binenleri meditasyon gibi izlediği kısmı okuyabiliyor; isterse de Don DeLillo'nun *Libra* romanında, Lee Harvey Oswald'ın, John Ford Kennedy'yi vurmasından çok zaman önce New York'taki metroyla yer altında ve yer üstünde dolaştığını kurguladığı kısma bakabiliyor böylece.

METROPOL YIĞINLARI

Meselemiz kitap olduğuna göre, tüm bu hengamenin kitapları ve okumayı nasıl etkilediğine bakmak iyi olacaktır: Ulaşım imkanları henüz yetersizken ve altyapısı gelişmemişken, metropollerde otoyollara öncelik veren, petrol bazlı bir kalkınma programı izlenirken, insanların araçlara tıktırıldığı koşullarda, yolda kitap okumak ancak midesi kaldıranların yapabileceği bir faaliyetti. Ancak bazı şanslı insanlar trenlerde ve vapurlarda sabit kalabiliyor, belli bir hatta gitmelerine rağmen savrulmuyor, dolayısıyla ellerindeki matbu kitapların satırlarını takip edebiliyordu. Çünkü kitaplar, onların denge merkezlerine ekstra bir yük getirmiyordu.

21. yüzyılın metropol yığınlarını gidecekleri yere daha ekonomik ve konforlu ulaştıran, her ne kadar çok yaygın olmasalar da, yeni ulaşım ağları (metrolar, hızlı tramvaylar, yeni vapurlar, deniz motoru hatları vs) ve de 20. yüzyılın son çeyreğinde filizlenip artık meyvelerini büyük bir keyifle yediğimiz bilişim teknolojileri sonucunda, cebimize ve hatta gözümüze giren cihazlar sayesinde, matbu ve dijital kitap okuma oranları gitgide artıyor. İstanbul'da Boğaz geçişinin bazı hatlarında (özellikle Kadıköy-Beşiktaş/Kabataş hattında) ve daha çok Anadolu yakası metrosunda gözlemlediğim kadarıyla, yolu okuyarak değerlendirenler çoğalıyor. Elektronik kitap okuyucularıyla ya da telefon/tablet türevlerindeki uygulamalarla metinlere ulaşan insanlardan, semt kitabevlerinden veya AVM'lerdeki kültür marketlerinden ya da internet tabanlı kitap satış sitelerinden alınmış matbu kitapları okuyanlara, her yaştan ve toplumsal tabakadan okur, yolculuğun ötesinde bir deneyim yaşıyor. ■

YAZILMAMIŞ KİTAPLARI OKUMAK

OLMAYAN KİTAPLAR KÜTÜPHANESİ

“Edebi kurgunun okurdan talebi kuşkunun askıya alınmasıysa, içinden kurgusal kitaplar geçen “sahici” kitapların talebi, bir yanılgının işleyişinin, yani gerçeğe hayal arasında kesin bir ayırım olduğuna dair nafiye inancın açığa vurulması, kurgunun kibrinin törpülenmesidir.

F. CİHAN AKKARTAL

cihanakkartal@gmail.com

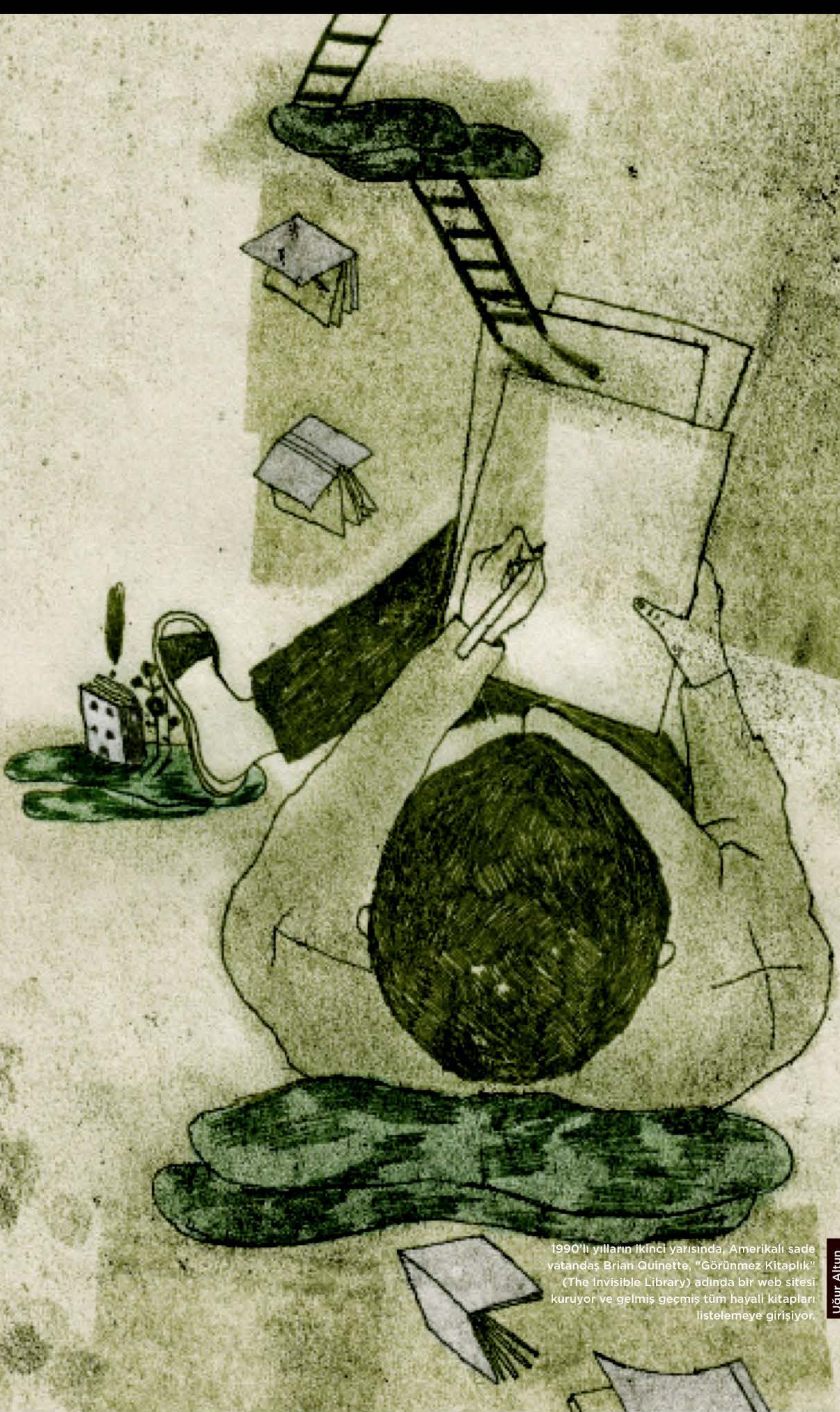
Düş Kütüphanesi veya Düş'ün Kütüphanesi, Neil Gaiman'ın yazdığı *The Sandman* çizgi romanının ana kahramanı Morpheus'un, namı diğer Düş'ün ülkesinde bulunan, hayal edilmiş kitaplardan oluşan bir kütüphanedir. Raflarında, Kim Olsa tarafından yazılmış “Otobüste Aklıma Gelen Çok Satar Romantik Gizli Ajan Gerilim Romanı: Bir Milyon Kopya Satacaktı ve Bir Daha Asla Çalışmama Gerek Kalmayacaktı” adlı kitabın, Pekçok Kişi tarafından yazılmış “Otostopçu'nun Gerçek Galaksi Rehberi” ile yan yana durduğu bir kütüphanedir bu. Boşlukta, çerçevenin dışındaki negatif alanda asılı kalmış, birer isimden ibaret bu gibi hayali kitaplar, yalnızca *Sandman*'de değil, pek çok başka kurgusal yapıtta da birbirinden farklı sebepler ve fonksiyonlarla karşımıza çıkıyor. Stephen King'in *Parıltı*'sında, Jack Torrance'in, yazabilmek için şeytani Overlook Oteli'nde ailesiyle birlikte inzivaya çekildiği ama bir türlü yazamadığı ve anlatının ortasında dipsiz bir kuyu, kara bir leke gibi duran o “olmayan kitap,” yazara musallat olan hayaletlerin en korkuncu değil midir? İşte Olmayan Kitaplar Kütüphanesi'ni bu lanetli, alaycı, tabu, ya da basitçe, hiç yazılmamış kitaplar oluşturur.

SONSUZ KURGU

Sandman'de Düş Kütüphanesi, serinin pek çok bölümünde arka plandadır, bazen karakterler,

raflardaki bazı kitaplara atıfta bulunurlar fakat Kütüphane'nin varlığının esas amacı sanki okura düş kurdurma; hiç yazıl(a)mamış veya tamamlanmamış, yazarların düşlerinde yazdıkları, daha doğrusu okurun hayallerinde yazılan kitapları düşündürmek... Gaiman, *Sandman* okurunu birlikte bir düş dünyası kurmaya davet eder; düste nasıl dile gelemeyen, gizlice arzulanan, korkulan kendini açık ediyorsa ve bilinçli deneyim gibi, bilinçdışı deneyim de benliğin ayrılmaz bir parçasıysa, öykü de yalnızca yazılmış kısımların bir özetinden ibaret değildir. Chesterton'ın yazdığı, Düş Kütüphanesi'nde bulunan bir kitapta, Neil Gaiman'ın dediği gibi: “Elbette bir sayfanın çevrilmesi, bir bölümün bitmesi ya da kitabı kapatmak, öykünün sonunu getirmez.” (*The Sandman*, no 28, bölüm 7) Demek ki anlatıl(a)mayan, yazılmayan da metne dahildir.

Jorge Luis Borges, kendisine dünya çapında tanınırlık sağlamış olan öykü kitabı *Ficciones*'in önsözünde, “Sözle birkaç dakikada açıklanabilecek bir düşüncüyü beş yüz sayfaya yaymak zor ve yorucu bir iş,” diyor. Yazar, bu yüzden, “Düşsel kitaplar üzerine notlar yazmayı daha akla yakın bulduğunu,” itiraf ediyor. (*Ficciones*, İletişim Yayınları, s. 11-12) Nitekim bir aynalar ve labirentler dünyasına atılmış “gerçek” kişilerle dolu uydurmaca öykülerin yer aldığı *Ficciones*'teki “Herbert Quain'in Yapıtlarının

1990'lı yılların ikinci yarısında, Amerikalı sade vatandaş Brian Quinette, "Görünmez Kütüphane" (The Invisible Library) adında bir web sitesi kuruyor ve gelmiş geçmiş tüm hayali kitapları listelemeye girişiyor.

Uğur Altun

İncelenmesi" ile "Tlön, Uqbar ve Orbis Tertius," var olmayan kitaplar üzerine yazılmış iki yazı. Her ikisi de, edebiyat eleştirisinin sorunları, yazarın ölümü/dirimi, gerçekle hayalin iç içeliğini düşündürmekle birlikte esas dehaları kanımca, kurgunun "kurgusallığını" hafife almalarında yatıyor. Bu hafife alış, ayna ve labirent motiflerinden yararlanarak ifade etmeye çalışırsak; asla yazılmamış bir kitap da herhangi bir kitap kadar kitaptır. *Ficciones*'in bir diğer mücevheri, "Don Quixote Yazarı Pierre Menard"dır. Bu kez, Borges, Pierre Menard adlı 20. yüzyıl yazarına, romanı başlatmış olan romanı, yani *Don Quixote*'yi harfiyen yeniden yazdırır. Menard'ın "Don Quixote"si kurgu dışı dünyada mevcuttur, yani gerçektir; çünkü Cervantes'in *Don Quixote*'sinin birebir kopyasıdır ve hem de dünyada böyle bir kitap yoktur, yani uydurmacadır; çünkü kitap, Cervantes'in *Don Quixote*'sinin birebir kopyasıdır. Kurgu olduğunun farkında bir kurgudur bu öykü. Aynı şekilde Calvino'nun *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*'su da roman olduğunun ziyadesiyle farkında olan ve bunu okurun da unutmamasını istemeyen bir romandır. Burada *Suç* ve *Ceza*'yı kelimesi kelimesine kopyalayan ve bu ritüele benzer eyleminin bir çeşit totem vazifesi göreceğini, kendi romanı için gereken enerjiyi bu saplantılı tekrarda bulacağını düşünen bir yazar; Silas Flannery çıkar karşımıza. *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*'nun ana karakteri, aynı adlı romanı okurken başından çeşitli maceralar geçen okur(un ta kendisi) olduğundan, bir postmodern bilmececi içine, iki aynanın ortasına, sonsuz bir devamlılığa düşürür okuyanı. Kitap, "Sen," diye hitap ettiği okura, sanki kitaplığın rafından seslenmeye devam eder, okuma deneyimi bir kapanış, bitiş duygusu vermez bir türlü. Calvino, kitabın "bitmemiş" hissi uyandırmasıyla ilgili eleştiriye şöyle yanıt verir: "Burada söz konusu olan 'bitmemiş' değil, 'yarıda kesilerek bitirilmiş' olandır, sonu gizli ya da okunmaz olan bir bitiş. (...) Başlayan ama bitmeyen öyküler dünyasında yaşıyoruz." (YKY, 2007, s. 10)

Dünyanın çeşitli kütüphanelerinde, şehir efsanesi haline gelen "Necronomicon" için düzenlenmiş, sahte kayıt kartlarına rastlamak mümkün.

OKUYANI YAKAN KİTAPLAR

Neil Gaiman'a hiçbir zaman yazmayacağı kitabın nasıl bir kitap olduğu soruluyor. Yazar,

asla yazmayacağı kitabın, yazılmaması gerektiğini düşündüğü şeyleri barındıran bir kitap olacağını söylüyor. "Yazılmaması gereken şeyleri, duyulması korkunç sırları, öğrendiğimde beni yok edecek, dostlarımı incitecek bilgileri içeren, tanrının gizli adını içeren ve o adın nasıl okunduğunu söyleyen bir kitap. BU KİTABI OKURSAN DÜNYANIN SONU GELİR adlı bir kitap." Gaiman'ın bu sözleri, dünyaların sonunu pekala kitapların getirebileceğine olan inancını ele vermekle birlikte, örtülü bir anlam da taşıyor; dünyanın sonunu getirme gücünü kitaba veren, yazılmış olması değil, birileri tarafından okunmasıdır.

Olmayan Kitaplar Kütüphanesi'nde, yazılmış olsa kozmik anlamda dünyanın sonunu getireceğinden endişe edilen, bu nedenle yasaklı/dokunulmaz olması istenen ve gerçekte "var olmayışlarıyla," okumayı altüst edici bir eylem olarak tanımlayan kitaplar mevcut.

"Bir sayfanın çevrilmesi, bir bölümün bitmesi ya da kitabı kapatmak, öykünün sonunu getirmez."

Var olamayacak kadar korkunç kitapların başında şüphesiz Lovecraft'ın kötü şöhretli "Necronomicon"u geliyor. Lovecraft, 1922 tarihli "The Hound" adlı öyküsünde ilk kez bahsettiği "Necronomicon" hakkında, kısa ve net bir ifadeyle, "Okumak feci sonuçlara yol açar," diyor. (Lovecraft, *The History of Necromicon*, 1938) Buna rağmen dünyanın çeşitli kütüphanelerinde, şehir efsanesi haline gelen "Necronomicon" için düzenlenmiş, sahte kayıt kartlarına rastlamak mümkün; sahte olduğuna bir türlü inanılamayan, belki de gerçek olması arzu edilen bir kitap bu. İnsan ırkından çok daha eski ve dünyaya yabancı, insanın çilesine karşı kayıtsız, bu kayıtsızlıklarıyla da kötücül tanrısal varlıklar, yani Yüce Eskiler hakkında bilgi veren, onları çağırarak kullanılacak duaları içeren "Necronomicon" yazarı "Deli Arap," şair Abdul Alhazred'dir. Yüce Eskiler hakkında bildiklerini isimsiz bir çöl şehrinin altında bulduğu vakayinameden öğrenmiş ve bir daha da iflah olmamıştır. "Deli Arap"ın "Necronomicon" okuduktan sonra "delirdiği" açıktır. Bu kitabı bir biçimde ele geçirip okuma talihsizliğine uğrayan kişiler mutlaka akıllarını yitirirler. Okuduklarını mevcut dilsel sistem içinde anlamlandıramadıkları gibi, ortada edindikleri bir bilgi varsa bile bunu kimseye aktaramazlar.

Lovecraft pek çok öyküsünde "Necronomicon"u kullanmış, Cthulhu döngüsünün mitolojik konteyneri haline getirmiştir. "Necronomicon" yıllar içinde Lovecraft çevresi yazarlarının katkıda bulunduğu, yani

Boşlukta, çerçevenin dışındaki negatif alanda asılı kalmış, birer isimden ibaret bu gibi hayali kitaplar, yalnızca Sandman'de değil, pek çok başka kurgusal yapıtta birbirinden farklı sebepler ve fonksiyonlarla karşımıza çıkıyor.

Erhan Cihangiroğlu

kolektif olarak yazılan bir kitaba dönüşür. Yasaklanmış/unutulmuş el yazması, Gotik edebiyatın başlangıcından bu yana çokça yararlanılmış bir motif olmasına karşın, tuhaf kurgu (weird fiction) yazarlarının kendi aralarında bir göndermeler ağına dönüştürdükleri, birbirlerinin öykülerine ödünç verdikleri başka kitaplar da ortaya çıkar: Lovecraft'a ilham veren "Sarı Kral" başta olmak üzere "Ebonis Kitabı", "De Vermis Mysteriis", "Unaussprechlichen Kulten"... Bu kitaplar hiçbir zaman tamamlanmayacaktır, kendilerinden önce ve sonra gelen tüm yasak bilgi kitapları gibi aslında tek bir büyük anlatının taşıyıcısıdır. Özellikle bir kutsal kitap olarak kodlanan "Necronomicon", "ağza alınmayacak," yani dile getirilemeyen bilgileri barındırmasıyla

medeniyetin temelinde duran, dilden de önce gelen Yasa'yı anımsatır. Derrida'ya göre, kültür ile doğa arasındaki ayırmadan önce gelen ve "muhtemelen bu iki kavramın varlığının sebebi olan" enest yasası, akılla kavranmaktan ve yorumdan kaçan bir nokta, kültürel sistemlerin sembolize edemediği yani dile dökemediği bir olgudur." (*Writing and Difference*, s. 278-294) Yasa öyle uzun bir zamandır öylesine derin bir yerde durmaktadır ki, "dile getirilmesine" artık gerek yoktur. Yüce Eskiler'e dair bir kitabın dokunulmaz, yani tabu oluşu da tıpkı enest tabusu gibi söz konusu kitabın dilden önce gelmesindendir. Lovecraft adını, kendine has bir kozmik korku kipi ile özdeşleştiren, yazarın "Necronomicon mitolojisi" ile dokunulmaz bir yere

dokunma deneyimini aktarması, edebi dünyasını dile getirilemeyenler üzerine kurabilmiş oluşudur belki de.

Yaşadığımız dünya, bir “sahte gerçeklikler” dünyasıdır, der Philip K. Dick.

GERÇEK İLE SAHTENİN ARASINDA

Hayali kitaplar arasında, okunduğunda medeniyeti ve kültürü yok oluş tehlikesiyle karşı karşıya bırakan kitaplardan başka, bir de siyasi güç odaklarını tehdit eden kitaplar bulunur. Bu kitaplar da ait oldukları kurgusal anlatı içinde en az “dokunulmaz kitaplar” kadar tehlikeli addedilirler; yasaklanır, toplatılır, okurlarının fişlenmesine sebep olurlar. Bu türün tabii kurgu dışı dünyada, yani bizim dünyamızda istemediğimiz (!) kadar örneği mevcuttur. Örneğin Soljenitsin’in “Gulag Takımadası,” dolaşıma girip de okunmaya başladığında, Sovyetlerin adil bir toplum ideali olarak görülebileceği, “SSCB’deki düzen adil bir düzendir,” demenin mümkün olduğu dünyanın sonu gelmiştir. “Gulag Takımadası,” konu edindiği düzeni yönetenlerin tam da bu yüzden okunmasını istemedikleri, kitabın gizilgücünün okuma eyleminde yattığını “varlığıyla” kanıtlayan pekala gerçek bir kitap.

Fakat hayali kitaplar da, yazılmamış, yani okunamaz oldukları halde okuma eylemine altüst edici bir güç atfederler. Gerçekte var olmayan ve ama “gerçek” kelimesini kullanırken dikkatli olmayı öğütleyen hayali kitaplardan da söz edelim... Philip K. Dick’in *Yüksek Şatodaki Adam* romanı, temel meselesi olan hakikat ile uydurmaca arasındaki gerilimi, bir romanın içine roman yerleştirerek tartışmaya açıyor. İkinci Dünya Savaşı’nı Mihver Devletleri kazansaydı nasıl bir dünyada yaşadık sorusundan hareketle bir alternatif tarih ortaya koyan romanda “Çekirge Serilmiş Yatıyor” adlı “kurgusal” kitap, tarihin ters yönde aktığı ikinci bir alternatif tarih ileri sürer. *Yüksek Şatodaki Adam*’ın Alman ve Japon faşizminin zaferiyle kurulan totaliter rejimi, savaşı Müttefikler kazansaydı dünya nasıl bir yer olurdu sorusundan yola çıkan, yani ana anlatının muktedirlerinin yenilmiş olduğu bir dünyayı düşlemeye mahal veren “Çekirge Serilmiş Yatıyor”u yasaklar. Fakat bu roman içindeki roman olayları bizim tarih kitaplarında okuduğumuz gibi anlatmaz, örneğin Hitler, Nürnberg’de yargılanır. Üst üste binmiş bu alternatif tarih katmanları tıpkı *Yüksek Şatodaki Adam*’ın “orijinal” Amerikana efemerası olduğunu sandığı eşyaları satan antikacının bazı mallarının “sahte” olduğunu öğrenince stoğunun bütünüyle sahte olup olmadığından kuşkulandığı gibi, gerçeklik ve sahtelik arasındaki çizgiyi bulanıklaştırır. “Çekirge Serilmiş Yatıyor”un “yazarı” Hawthorne Abendsen,

öyküsünü, “Değişimler Kitabı” ya da “Yi Çing” adıyla bilinen (Philip K. Dick’in de romanını yazarken yararlandığı) eski bir kehanet/fal kitabına danışarak ortaya çıkarmıştır. “Çekirge Serilmiş Yatıyor”un yazılışının nedeni ve nasılı sorularına “Değişimler Kitabı”, “İçsel Hakikat” heksagramıyla yanıt verir. Hakikat tek veya çift değil, çoğuldur. Demek ki, şahsi anlamlar matrisinde hakikatin versiyonları hiyerarşik olarak sıralanamaz ve sebep sonuç ilişkileri her zaman bir telosu işaret etmeyebilir; güç odaklarına meşruiyet zemini tesis etmek için araçsallaştırılan “resmi” versiyon aslında kör tesadüflerin ürünü olan olayların birbirini izlemesinden doğmuş olabilir. *Yüksek Şatodaki Adam*’da gördüğümüz, totaliter rejimle yönetilmekte olan işgal altındaki Amerika’da, tıpkı kurgu dışı dünyadaki hegemon Amerika’da olduğu gibi propaganda mekanizması iki gerçekli bir dünyayı dayatmaktadır. Muktedirler, resmi tarih ile sivil tarihin uzlaşmasına malum sebeplerden ötürü izin vermek istemedikleri için, yaşadığımız dünya bir “sahte gerçeklikler” dünyasıdır, der Philip K. Dick.

Orwell’in karamsarlığı öyle derin ki, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*’te, bir ihtimal daha var, dediğini sandığımız kurgusal kitap, o da ölmek mi dersin diye soruveriyor okura.

Orwell de *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*’te benzer konuları tartışmaya açacak şekilde bir kitap içinde kitaptan yararlanır. “Oligarşik Kolektivizmin Teori ve Pratiği,” Orwell’in çizdiği distopyaya hâkim siyasal rejimin foyasını ortaya çıkardığı için yasaklanmış, sapkın ilan edilmiştir. Rejimin tarihi durmadan yeniden yazmak, gücü elinde tutmak için hakikati çarpıtmak üzere kurulmuş Gerçek Bakanlığı’nda çalışan bir katip, Winston Smith bu dokunulmaz kitabı okur ve “anlar.” Zihin kontrolü, sürekli gözetim, kitle iletişim araçlarının propaganda aracı olarak kullanılması gibi totaliter yöntemleri açığa vuran, hâkim paradigmanın temel söylemlerinin “ardında yatan gerçekleri” açıklayan bu kitabı okumak Smith’in hayatında beklenen etkiyi yaratmaz. Bir muhalefet pozisyonunun rasyonel sınırlar dahilinde ya da kabul edilebilir konuşmanın sınırları içinde mümkün olmadığı bir dünyada, yönetenlerin dayattığı hakikatin dışında bir hakikat tahayyül etmenin imkansız olduğu bir tabloyla baş başadır okur. İşi, tarihi muktedirin diliyle ve onun çıkarı doğrultusunda revize etmek olan Smith, kitabı en başta kendisine vermiş olan ve kendisi gibi muhalif

sanıp güvendiği O'Brien'in işkencesiyle bir yeniden-eğitime, bir "sağaltıma" maruz kalır ve Büyük Birader'i sevmeyi öğrenir. Parti'nin durmadan revize ettiği hakikatin bir paravan olduğunu, gerçeklerin başka türlü olduğunu söyleyen, yani herkesten iyi Winston'ın bildiği bir gerçeği ifşa eden "Oligarşik Kolektivizmin Teori ve Pratiği"nin aydınlatıcı etkisi beraberinde bir özgürleşmeyi getirmiyor. Bu "sahte" kitap, Parti'nin kurduğu bir tuzak, Winston gibi yoldan çıkmışları yola getirmek için uydurulmuş bir yem. Orwell'in karamsarlığı öyle derin ki, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'te, bir ihtimal daha var, dediğini sandığımız kurgusal kitap, o da ölmek mi dersin diye soruveriyor okura.

YANILGININ MEKANİZMASI

1990'lı yılların ikinci yarısında, Amerikalı sade vatandaş Brian Quinette, "Görünmez Kitaplık" (The Invisible Library) adında bir web sitesi kuruyor ve gelmiş geçmiş tüm hayali kitapları listelemeye girişiyor. Bu ilk web sitesi bugün kapanmış da olsa, dünyanın çeşitli yerlerinde, başkaları, gizli bir kültün üyeleri gibi, bu hırslı projeyi kendi hesaplarına devam ettiriyorlar. Bu listeleme işi nedense, dünyadaki tüm bilgileri bir araya toplamak isteyen 17. yüzyıl ansiklopedistlerinin romantik hırsını andırıyor, ya da Borges'in "Bilimde Kesinlik Üzerine" adlı öyküsünde bahsettiği haritayı... İmparator, haritanın öyle detaylı olmasını ister ki, harita imparatorluğun kendisiyle birebir boyuta ulaşır. Baudrillard'ın kulaklarını çınlatacak şekilde, Olmayan

Kitaplar Kütüphanesi, ortada bir kütüphane olmadığı gerçeğini perdeler. Stanislaw Lem'in *Mükemmel Boşluk*'ta üzerine söz söyledikleri uydurmaca kitaplar tam da haklarında eleştiri yazılmış olduğu için çoğul gerçekliğin bir katmanında var olmaktadır. Ne de olsa René Girard'ın *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat* isimli çalışmasında dediği gibi "edebi yorum edebiyatın devamıdır" ve yazarın edebi açıdan eleştirdiği kitaplar arasında Stanislaw Lem'in *Mükemmel Boşluk* kitabı da bulunmaktadır. *Mükemmel Boşluk*, Lacan'ın açıkladığı şekliyle, ortasında bir boşluk bulunan, yani bir eksiklik üzerine kurulu hakikat ile bu boşluğu perdelemek için örgütlenen dil arasındaki ilişkiyi akla getiren oyuncu bir başlık. Edebi kurgunun okurdan talebi kuşkunun askıya alınmasıysa, içinden kurgusal kitaplar geçen "sahici" kitapların talebi, bir yanılginın işleyişinin, yani gerçekle hayal arasında kesin bir ayırım olduğuna dair nfile inancın açığa vurulması, kurgunun kibrinin törpülenmesidir.

İnsanın ölümlülüğü kadar kesin bir gerçek daha varsa o da yazılmış olan her kitabı okumanın mümkün olmadığı. İşte dünyanın tüm kitapları raflarda duruyor, her biri yeni bir dünya, belki güzel bir öykü vaat ediyor. Dünyanın kitaplığı, buradaki her kapağı kaldıramayacaksın diyerek her gün genişlemeye devam ederken, hayali kitaplar üzerine düşünmek, yazılmamış kitapları okumayı denemek okurun intikamı olabilir mi? Biz yutabileceğimiz kadarını çiğneyeduralım, Olmayan Kitaplar Kütüphanesinden de bir ısırık alalım! ■■

Olmayan Kitaplar Kütüphanesinin "olmazsa olmaz" diğer kitapları

• Roberto Bolano, *2666*

Gizemli yazar Benno Von Archimboldi'nin yazdığı onlarca kitap bir yapbozun parçalarını oluşturuyor. Bolano'nun ölümünden sonra yayınlanan ve yazarın ömrünün son 5 yılını adanmış 2666 Archimboldi kadar gizemli, şifreli ve "barok" bir anlatı.

• J. K. Rowling, *Harry Potter* serisi

Bir evren yaratmak ve kurallarını koymak için varsayımsal kitaplardan yararlanmayı Rowling icat etmedi ama hayal olarak başlayan pek çok kitabı gerçeğe dönüştürerek bir ticari başarıya imza attı. Çağlar Boyu Quidditch, Fantastik Canavarlar Nelerdir Nerede Bulunurlar? ve Ozan Beedle'in Masalları, *Harry Potter* evreninden fırlayan kurmaca kitaplar.

• François Rabelais, *Gargantua ve Pantagruel*

Rabelais uydurmaca kitapların başlıklarından yararlanarak kendi devrinin ahlak anlayışıyla ve toplumsal kabulleriyle dalgasını geçer. Din adamları, soylular ve köylüler de, fark edilmediğini sandıkları gizli hesaplarının bir cümlelik kitap başlıklarında çarşıya çıkarılmasından nasiplerini alırlar. Avukatların Rüşvetin Kaldırılmasına Dair Yakınmaları adlı kitabın yazılmasına gerek yoktur, kral çıplaktır.

• Anthony Burgess, *Otomatik Portakal*

Burgess'in *Otomatik Portakal* romanının özünü barındıran çekirdek, F. Alexander'in, yani Alex ve çetesinin evine dalıp karısına tecavüz ettiği muhalif yazarın yazmakta olduğu kitaptır. Totaliter rejimin yasalarının özgür iradeyi ellerinden alarak bireyleri birer otomatik portakala çevirdiğini iddia eden F. Alexander'ın haklı olduğunu Alex acı bir şekilde anlayacaktır.

• Margaret Atwood, *Kör Suikastçı*

Atwood roman içinde roman metaforunu, kadınların salt kadın oldukları için söyleyemedikleri şeyleri; evlilik kurumunun ve diğer toplumsal mekanizmaların kadın üzerindeki baskılarını anlatmak için kullanıyor. Burada, kadın oluşun getirdiği insani durum esas anlatının içinde kapalı bir kutu gibi bir "diğer" anlatıdan ibaret.

• Orhan Pamuk, *Kara Kitap*

Ibn-i Zerhâni'nin Kitab-ı Zulmet'i, Bottfolio'nun Obscuri Libri'sinin çevirisidir, her ikisi de Orhan Pamuk'un *Kara Kitap*'ında birer hayalet gibi dolaşırlar. *Kara Kitap* denen labirentin okura oynadığı oyunlardan biri de buradaki kelime oyunu olsa gerek.

EKREM DÜZEN İLE SÖYLEŞİ:

“TROL, BİR SİNİR ETME VE İNSANI ÇİLEDEN ÇIKARMA UZMANI”

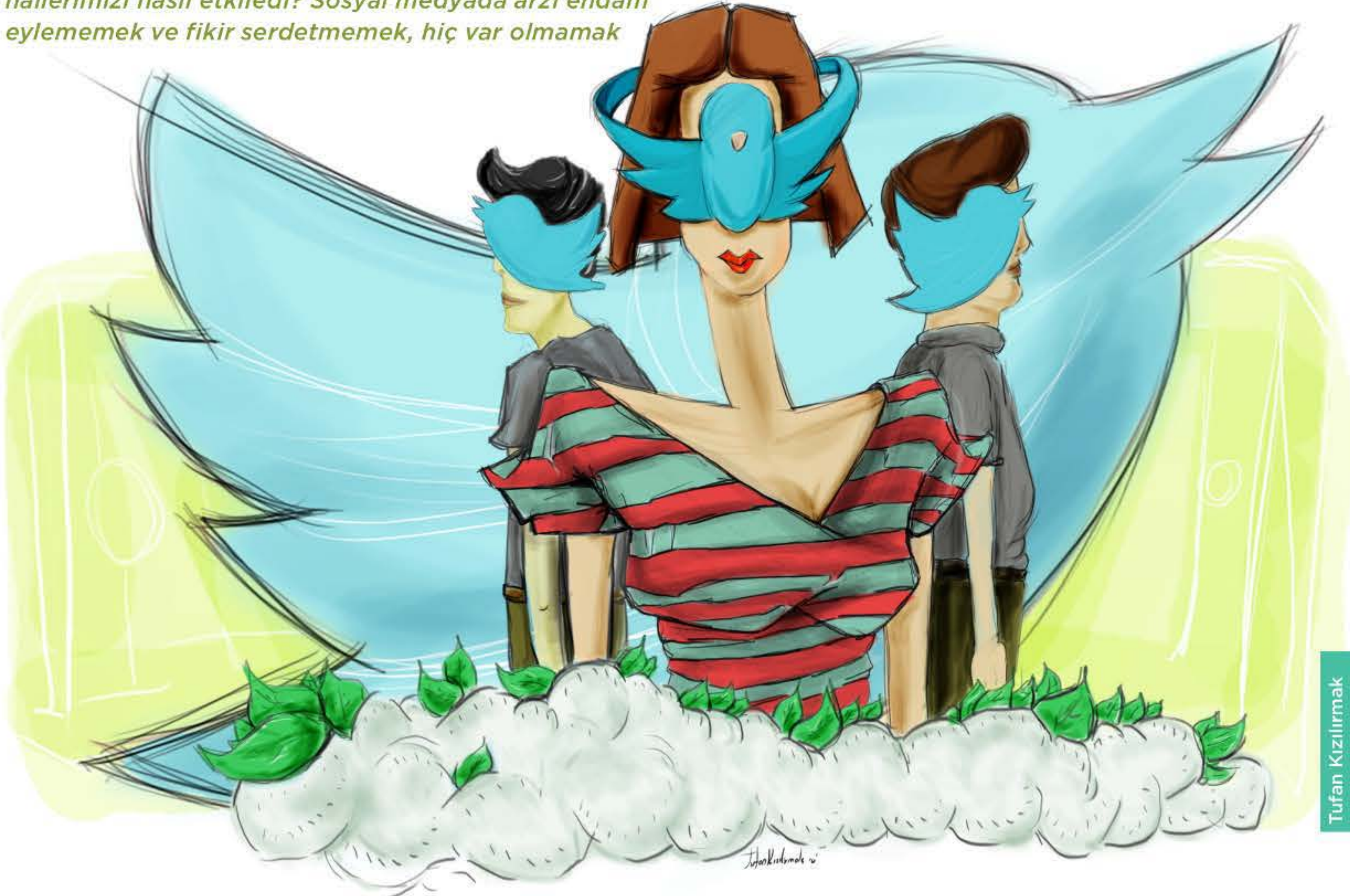
“Bir kişi sosyal medyada aynı anda birden fazla kimlikle var olabildiği gibi, aynı anda birkaç çeşit alçaklık da yapabiliyor. Hem alçaklık yapabilmenin hem de alçaklıktan sakınabilmenin en kolay yolu kimliğini saklamak.”

Edebiyatçıları olmayan kitaplarla uğraşadursun, biz Dr. Ekrem Düzen ile, olmayan insanların yazı teknolojisini kullanarak ürettikleri “münasebetsizliklere” bakmaya karar verdik. Dr. Düzen, İzmir Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi olmasının yanı sıra, Kierkegaard’ın *Korku ve Titreme*’si gibi zor metinlerin çevirmeni. Mevzumuz, trollük müessesesi ve trolleri başımıza musallat olan müesses nizamın başlıca aktörlerinin haleti ruhiyesi...

Sosyal medya, malumat, fikir ve şaka paylaşma hallerimizi nasıl etkiledi? Sosyal medyada arzı endam eylememek ve fikir serdetmemek, hiç var olmamak

ile aynı manaya geliyor artık. Sosyal medya böyle varoluşsal bir tuzak olmaya başladı mı sahiden?

Sosyal medya yeni bir medya biçimi gibi gelebilir pek çoğumuza ama Yunan şehir devletlerinin pazar meydanları ve forum alanlarından Toskana panayırlarına, Endülüs, Acem, Afgan illerinin köy düğünlerinden sünnet alaylarına, umum Akdeniz ve Levant’ın gizli açık meyhanelerinden kerhane sokaklarına dek sosyal hayatın daima mütemmim bir parçası olagelmıştır. Dolayısıyla günümüzde sosyal

medyada olmak veya olmamak pazarda, forumda, düğünde, sünnette, meyhanede ve isminin anılması her daim münasip olmayan umuma açık yerlerde bulunup bulunmamakla aynı şeydir. Etimolojik olarak medya ve meydan kelimelerinin aynı kökten geldiğini, daha doğrusu ikisinin aynı kelime olduğunu da buraya not edelim.

Tuzak olma ihtimaline gelince, insanın varoluşu zorunlu olarak sosyaldır, ister eskinin meydanlarında olsun ister yeninin medyalarında, sosyal varoluşun kendisi bu tuzaktır zaten. Bu tuzaklara zoraki gönüllüler olarak düşeriz. Mesele tuzağın tuzak olduğunu idrak edip etmemektedir. Hem sosyal meydanda/medyada olayım hem tuzağa düşmeyeyim diye bir dünya yok.

Özne olmak ile görünür olmak arasında bir ilişki var mı? Sosyal medyada bu ilişki nasıl kuruluyor?

Fiziksel olarak var olmak, özne olarak var olmaya yetmez, varlığın tanınması icap eder. Bu tanınma icabı, şan şöhrat merakına kadar uzar. Özne olarak var olabilmek için kişinin kendisini tanımak zorunda kalmış kişiler kümesinin (ana-baba, kardeş, çocuk, akraba, mecburi okulların mecburi öğretmenleri, mahallenin bakkalı) dışına çıkması gerekir. Fakat genellikle çıka çıka bir grup faydasız arkadaş ve daha da faydasız iş çevresine çıkılır. Yani ilk tanışma anından hemen birkaç dakika sonra bu çevreler de tıpkı ilk zorunlu küme gibi varoluşun tanınması açısından işe yaramaz hale gelirler. Kişinin olduğu şey ile bu zorunlu kümelerin kişiyi zannettiği şey maalesef aynı şeydir ve bu çok sinir bozucudur. Oysa kişi kendisinin olduğu şey olarak değil de olmak istediği şey olarak tanınmasını arzu eder. Fiziksel varlığın ötesine geçip bir özne olarak var olmanın koşulu böyle bir tanınma haline erişmektir.

Kişi ancak olmak istediği şeymiş gibi tanınmaya başladığında olmak istediği şeye dönüşmeye başlayabilir. Bunun gerçekten başarılıp başarılmadığının ölçüsü ise zorunlu kümelerin bir noktada, "Sen neymişsin be, biz seni hiç tanıyamamışız," demesidir. İşte o an kişinin özne olarak varoluşa geldiği andır. Sosyal medya bu türden bir tanıma işini gören en pratik araçtır. Kolay veya tehlikesiz değildir, fakat çoktan seçmelidir ve aynı anda birden fazla şeklin denenmesine izin verir. Antik sosyal meydanlardan en büyük farkını da bu oluşturur. Eskiden yeni bir kimlik edinebilmek için şehir, hatta ülke değiştirmek gerekirdi. Şimdi oturduğunuz yerden istediğiniz kimliği edinebilir, aynı anda birden fazla kimlikle deneyler, denemeler yapabilirsiniz.

İsimsiz yazmak ya da bizim temsilimiz olmayan bir isimle yazmak, sözün ve faaliyetin mesuliyetinden kaçmak girişimi olarak görülebilir mi? Ne tür insanlar kaçır mesuliyetten? Bir diğer zaviyeden sorulacak olursak, acep ne türlü lakırdının mesuliyetini almak istemez bir âdem evladı?

Sosyal medya, kişi dilediği kılığa bürünebilsin diye var. Eskinin çarşı pazarı da böyleydi. Sosyal

Ekrem Düzen:
"Hem sosyal meydanda/medyada olayım hem tuzağa düşmeyeyim diye bir dünya yok."

medyada kişi, seçtiği ve rıza gösterdiği mesuliyetleri alabildiği sürece var olmak isteyecektir. "Seçtiği ve rıza gösterdiği mesuliyetten de kaçarsa ne olacak?" diye sorulacak olursa onun adı "alçaklıktır." Alçaklık, çarşı pazarda nasıl kol geziyorsa sosyal medyada da öyle kol gezmektedir. Tabii şu da var: Nasıl ki sosyal medya bir kişinin aynı anda birden fazla kimlikle var olmasına olanak sağlıyorsa, yine bir kişinin aynı anda birkaç çeşit alçaklık yapabilmesine de olanak sağlıyor. Muhtemelen biraz da bu sebepten sosyal medya sorumlu davranışın en az görüldüğü mecralardan biri. Hem alçaklık yapabilmenin hem de alçaklıktan sakınabilmenin en kolay yolu kimliğini saklamak.

Siyasetin yeni meydanı olarak görmeye başladığımız trollerle malul sosyal medya, siyasetin dilini ve burada birbirimizle yüzleşme halimizi nasıl bir psikolojik çerçeveye büründürür?

Trol, bir sinir etme ve insanı çileden çıkarma uzmanıdır. En büyük gıdası muhatabının sosyal nezaketidir. Trol, sosyal nezaketi boşa düşürür. Trole maruz kalanların, "Bak güzel kardeşim..." diye başladıkları lafı, "Ben de senin sülaleni..." diye bitirdikleri çoktur. Sosyal nezaket sahibi şahıs, trolle giriştiği tartışmayı, daha en başından anlatılmasına gerek olmayı anlatmaya çabalarken kaybetmiştir. Dünya'nın Güneş etrafında döndüğünden bile daha kesin olan şeyler hakkında trole dert anlatmaya çalışırken, kendisini, nesebinin sahliliğini savunurken buluverir.

Trol tuzağına düşenler biraz da kendi narsisizmlerine yenilmektedir. Laf söyleyerek laf anlatabileceğini zannetmek de bir tür sosyal narsisizm sonucudur. Herkes kendi aklını pek bir beğendiğinden karşısındaki kendi dediğine gelmezse derhal inciniveriyor. İncinmek, saldırıya geçmek için her bünyeye meşru sinyaller gönderir. Trol ise profesyonel inciticidir. Bu noktadan sonra olaylar bilindik şekilde gelişir.

Tartışma kültürünün bulunmadığı, uzlaşma kültürünün adrese bile uğramadığı bir coğrafyada yaşıyoruz. Bu biraz da birbirimizi sürekli trolluyor oluşumuzla ilgili. İncitmeden konuşamayışımız bizimle incitilmeden konuşulmadığındandır. Sosyal medyada bunun aksi örneklerle rastlamak hemen hemen imkansız olunca incitme-saldırı döngüsü her türlü konuşmanın, tartışmanın, hatta beğenmenin normu haline geliyor. ■

Bir Kütüphane Yaratmak

Kütüphane ama
hangi dilde?

Dilimiz olmasaydı

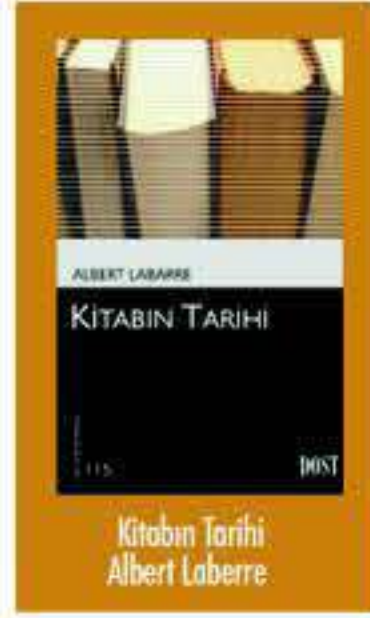
Nereden çıktı bu
kitap?

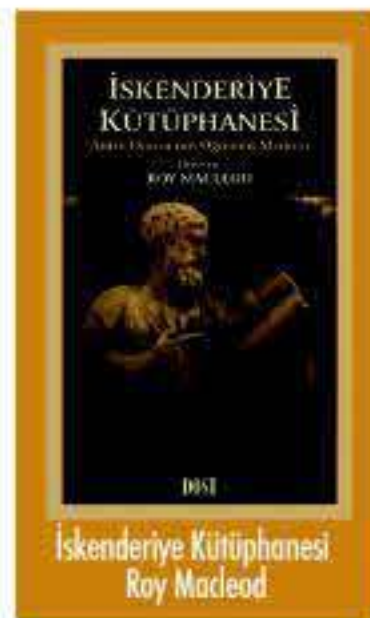
İşi ciddiye alanlara

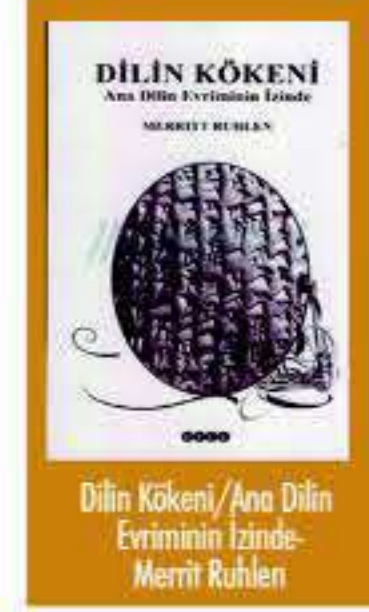
Kil tabletlerden
elektronik
medyaya

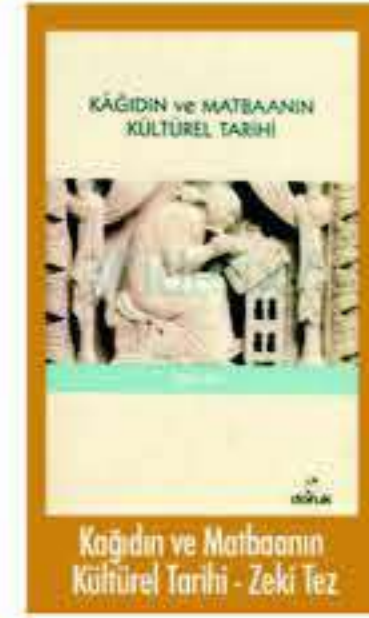
Bir kağıtla değişti
her şey

Kütüphane denince,
İskenderiye

Tarihi kağıda
yazdık

Baskının gücü
adına

Kitap varsa yasak
da var!

Kütüphane
Manguel'den
okunur

Okumaya
yazılmış bir aşk
mektubu

Borges'in evreni,
Babil Kütüphanesi!

Kütüphane, edebi bir düş

Gerçekte ve düşte
kütüphane

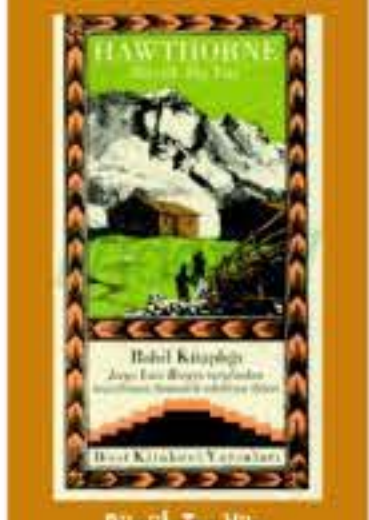

Geceleyin Kütüphane
Alberto Manguel

Bir edebiyatçının
kütüphanesi nasıl
olur?

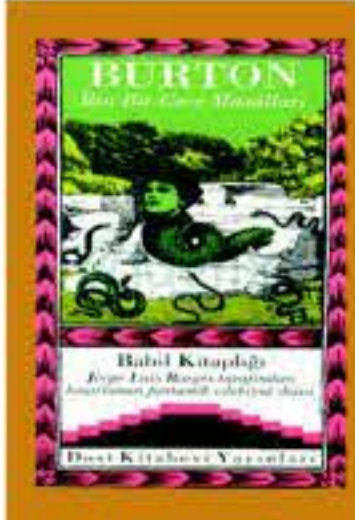
Kütüphane - Enis Batur

Büyük Tas Yüz
Nathaniel Hawthorne

Kaçan Ayna - Giovanni Papini

Bin bir gece masalları
Sir Richard F. Burton

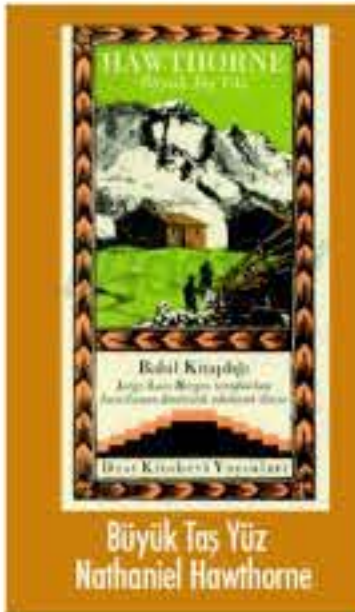
Lady Anne Susuyor - Saki

Arjantin Öyküleri - Borges

25 Ağustos 1983 ve
diğer öyküler - Borges

Büyük Tas Yüz
Nathaniel Hawthorne

Babil Kütüphanesi, Borges'in bir kısa öyküsüdür. Bu öyküde Borges, evreni sonsuz bir kütüphane olarak hayal eder. Buna göre tek bir kitap olmalıdır evrenin bütün sırrını taşıyan: Kütüphanedeki bütün kitapların kodlarının yazılı olduğu bir kitap, yani yine kütüphanenin kendisi! Evren bir kütüphaneden ibaret olabilir pekala; yazılmış olan kitaplar, hiç yazılmayacaklar, yazıldığı hayal edilenlerle birlikte, geçmiş, geleceği ve şimdiyi aynı anda içinde taşıyan dev bir kütüphane olabilir. Dille birlikte kurmaya başladığımız bu kütüphanenin oluşumu ağır ve türlü talihsizliklerle dolu tabii. Kil tabletlerden kağıdın keşfine, matbaaya ve dijital teknolojiye uzanan yolda neler kazandık neler kaybettik? Dünya tarihi bir anlamda yakılan, çalınan, uğruna neredeyse savaşılan kitapların ve kütüphanelerin tarihi denebilir. Giden gitti, kalanlar bizim. Kararsız Okur'un aklı bu ay kütüphane kurmakta. Yapı markete gidip kitaplık almaya benzemeyen bu işin peşine düşüyor, ve kendi kütüphanesini kurmak üzerine bir kütüphane düşünüyor!

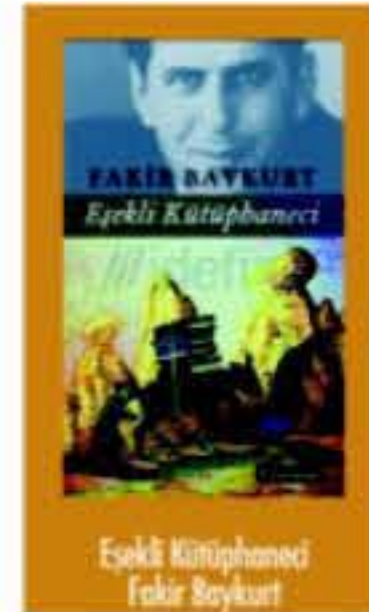
Kahramanı Kütüphane Olan Kitaplar

Dikkat
kütüphanede
erotizm var!

Kütüphane - Logan Belle

Bir kütüphane de
kahraman olabilir

Eşekli Kütüphane
Fakir Baykurt

Kitap işi gönül işi

Kütüphane - Judith Kuckart

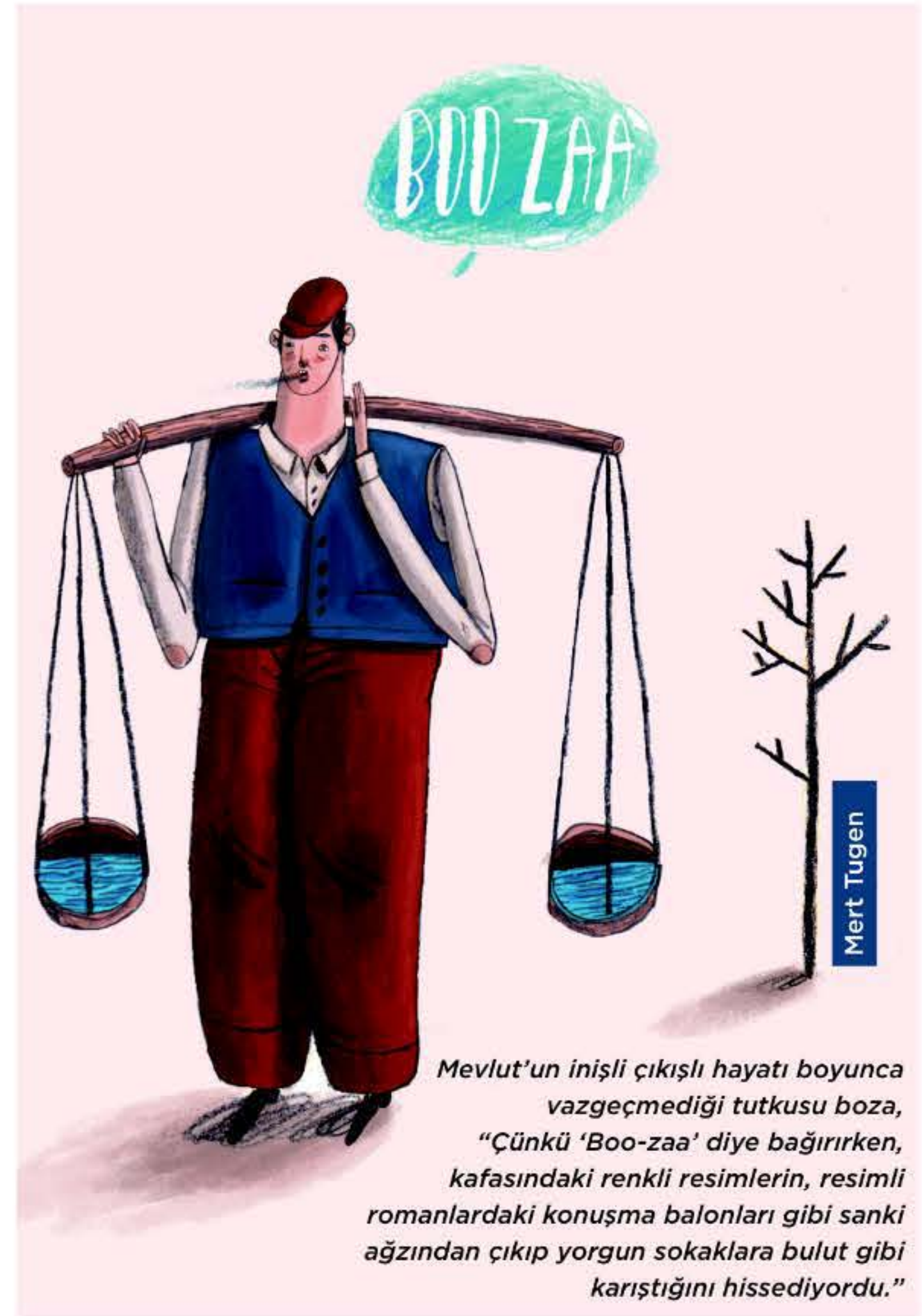
SESLER, SESLER, SOKAKLAR

“Orhan Pamuk sadece bir üstkurmaca tekniği uygulamakla kalmıyor, “yaratan” yerine, varolanı “sıraya dizen” yazar fikrini öne sürüyor. Eğer yazarın işi sıralamaksa, okuyucu da tıpkı yazar-anlatıcı gibi kitabın sonundaki dizini kullanarak kendi sıralamasını, yani kendi hikayesini oluşturabilir.”

Tarifleri, tanımları, adlandırmayı imkansız hale getiren, sayfalardan taşan, sürekli hareket eden, çok sesli bir yer değiştirme romanı *Kafamda Bir Tuhaflık*. Bu yer değiştirme Mevlut Karataş'ın köyden İstanbul'a yaptığı fiziksel yolculuk kadar, roman türünün tanımı da dahil olmak üzere, Batı metafizik düşüncesinin temellerinde yer alan kadın-erkek, modern-geleneksel, sağ-sol, şehir-köy, iyi-kötü, dil-kalp, niyet-kismet gibi karşıtlıklar üzerinden tanımlanmış pek çok ikiliğin yer değiştirmesini de kapsıyor. İkilikler, sadece birbirleriyle hiyerarşik düzenin içinde yer değiştirmiyor. Farklı ve öngörülemez yönleri doğru sürekli hareket ederek tekinsiz, kaygan bir zemin yaratıyorlar. Bu tekinsizlik duygusu kitaba adını veren ve William Wordsworth'un "Prelüd" şiirinden alınan parçanın da anlattığı gibi, zamana ve de mekana aidiyetsizlik hissi besliyor.

Yer değiştirme sadece tasvir edilen, örneklerle açıklanan uzak ve soyut bir kavram olmaktan çıkıyor. Diğer Orhan Pamuk romanlarında olduğu gibi, *Kafamda Bir Tuhaflık* da anlattığı şeyin kendisi oluyor. Yer değiştirme sadece içerikle sınırlı kalmıyor, çeşitli biçimsel yeniliklerle okuyucuyu da içine alan, okuyucuyla birlikte yeniden şekillenen canlı ve tahmin edilemez bir sürece dönüşüyor. Bu sayede okuyucu bir izleyici olmaktan çıkarak Mevlut'un kafasındaki tuhaflığın bir benzerini, İstanbul'un karmaşık ve öngörülemez büyümesini deneyimleyen ve hatta şehri yeniden yaratan, kitabın içinde, kitapla birlikte var olan bir sese dönüşüyor.

Her biri farklı sayıda bölümler içeren yedi kısımdan oluşan romanın başında ve sonunda Hasan Karataş ve Mustafa Aktaş kardeşlerin ailelerini gösteren bir şema yer alıyor. Bu şemada karakterlerin doğum-ölüm tarihlerinin yanı sıra İstanbul'a geldikleri ve evlendikleri yıllar da belirtiliyor. Karakter kalabalığının sebep olabileceği olası kafa karışıklığını ortadan kaldırmak için olduğu kadar, romanda kendisini daha da açıkça gösterecek olan çok sesliliğin de bir ifadesi bu şema. Her ne kadar boza ve yoğurt satıcısı Mevlut Karataş hikayenin merkezinde olsa da,

Mevlut'un inişli çıkışlı hayatı boyunca vazgeçmediği tutkusu boza, "Çünkü 'Boo-zaa' diye bağırırken, kafasındaki renkli resimlerin, resimli romanlardaki konuşma balonları gibi sanki ağzından çıkıp yorgun sokaklara bulut gibi karıştığını hissediyordu."

onun "hayatının ve hayallerinin hikayesi" ancak diğer karakterlerin varlığı ile mümkün oluyor.

Kitabın sonunda *İstanbul: Hatıralar ve Şehir* ile *Masumiyet Müzesi*'nde olduğu gibi bir karakter dizini ve 1954-2012 yıllarının önemli olaylarını kapsayan bir kronoloji de yer alıyor. Karakter dizini kitabı doğrusal, önceden belirlenmiş bir başı ve sonu olan bir anlatı olmaktan çıkarıp hayata yaklaşıyor. Okuyucu karakter dizini sayesinde sadece Mevlut'un değil, seçtiği herhangi bir karakterin hikayesini takip

ederek yepyeni bir *Kafamda Bir Tuhaflık* yaratabiliyor. Kronolojide ise Pamuk hem romanın kurgusal olay örgüsünden hem de Türkiye ve dünya tarihinden önemli olaylara yer vererek kurgu ve gerçeği birbirinin karşıtı olmaktan çıkarıp, her ikisinin de beraberce var olabileceği bir alan yaratarak, yer değiştirmelerine izin veriyor.

TRISTRAM SHANDY TARZI

Kitabı oluşturan 57 bölümün isimlendirilme biçimi de romanın çok katmanlılığının bir aynası gibi; her bölüm hem bir başlığa hem de bölümdeki önemli bir sahne ya da sözden alınan bir parçadan oluşan bir altbaşlığa sahip. "Samiha'nın Kaçması" ya da "Rayiha'dan Sonra" gibi başlıklarla Pamuk, hikayenin sürprizini kaçırmayı amaçlamaktan çok, biricik ve tekrar edilemez bir "olay" tanımını sorguluyor. Tıpkı Mevlut'un rastlantılar, tesadüfler ve gelişigüzel olaylardan oluşan hayatı gibi, *Kafamda Bir Tuhaflık* da biricik ve tekrar edilemez bir "olay" tanımı sunmuyor. Olayları takip eden okuyucuyu hayal kırıklığına uğrattırsa da *Tristram Shandy* tarzı bir anlatımın, yaşadığımız hayatı tüm karmaşası ve tekrar tekrar kurgulanabilen hikayesi ile ortaya koyması çok daha etkili bir yöntem dönüşüyor.

Kafamda Bir Tuhaflık Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia*'da kullandığı tekniği kullanarak hikayenin ortasında (in media res) Mevlut'un Rayiha'yı kaçırmayı başlıyor. Takip eden ikinci kısım ise zamanda hızla ilerleyerek, 1994 yılında, Mevlut'un boza satarken kabadayılar tarafından soyulmasını anlatıyor. Bu iki önemli olayı anlatan bölümlerden sonra, 1968 yılında Mevlut'un köydeki çocukluğu ile başlayan ve 2012 yılına kadar onu takip eden süreç başlıyor. İlk iki bölümü diğerlerinden ayıran bir diğer özellik de okuyucuya seslenen bir yazar-anlatıcının varlığı. Üçüncü tekil şahısta anlatılan bu iki bölümde yazar-anlatıcı sıklıkla okuyucuya sesleniyor ve hikayenin tamamen gerçek olaylara dayandığını, kendisinin her türlü abartıdan kaçınarak olayları sadece okurlarının "daha iyi takip edip anlamasına yardım edecek bir şekilde sıralamakla yetineceğini" söylüyor. Böylelikle Pamuk sadece bir üstkurmaca tekniği uygulamakla

Diğer Orhan Pamuk romanlarında olduğu gibi, *Kafamda Bir Tuhaflık* da anlattığı şeyin kendisi oluyor. Yer değiştirme sadece içerikle sınırlı kalmıyor, çeşitli biçimsel yeniliklerle canlı ve tahmin edilemez bir sürece dönüşüyor.

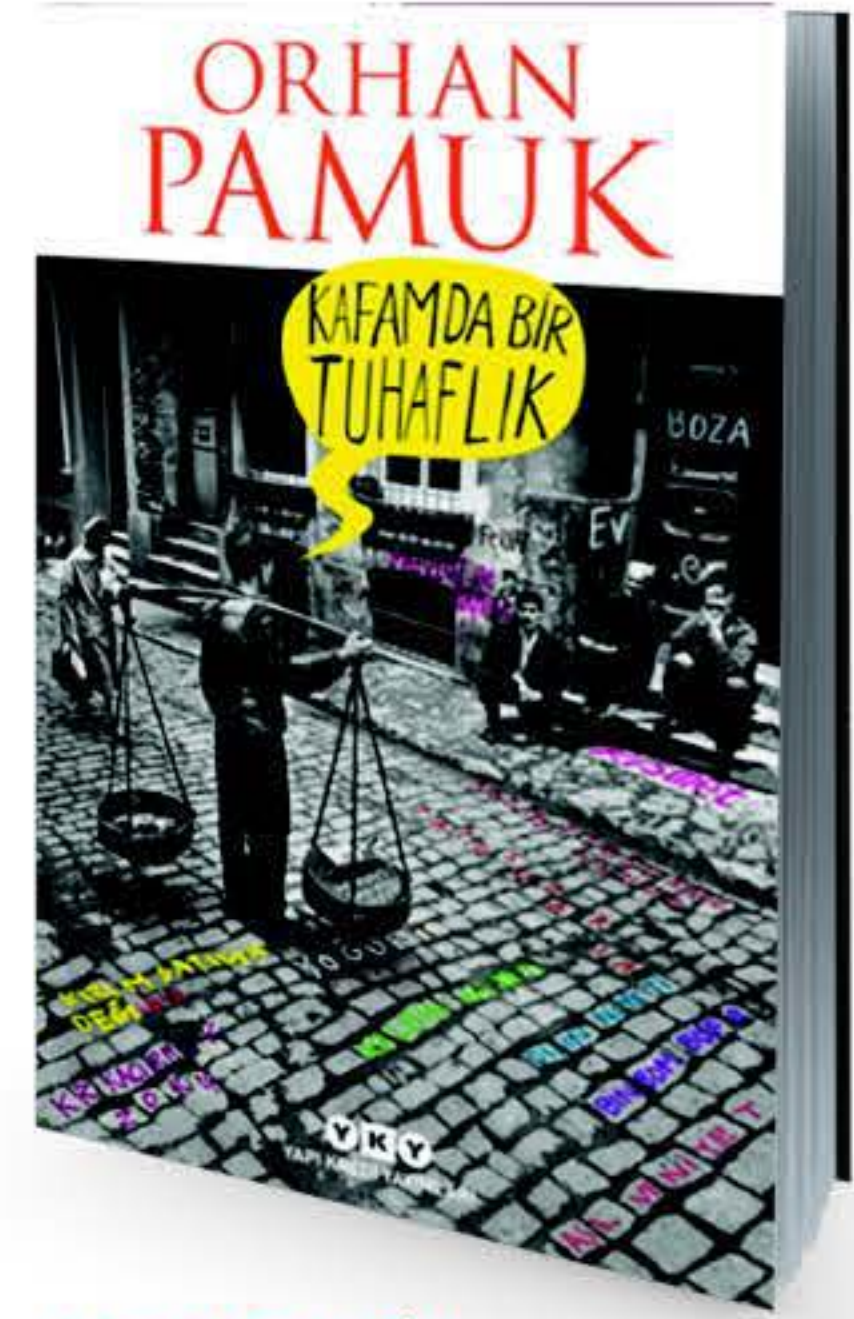
kalmıyor, aynı zamanda "yaratan" yerine, varolanı "sıraya dizen" yazar fikrini öne sürüyor. Eğer yazarın işi sıralamaksa okuyucu da tıpkı yazar-anlatıcı gibi kitabın sonundaki dizini kullanarak kendi sıralamasını, yani kendi hikayesini oluşturabilir.

Romanın en belirleyici özelliği ise Pamuk'un daha önce *Sessiz Ev* ve *Benim Adım Kırmızı*'da da denediği çok seslilik. Daha önceki örneklerinde karakterler kendi sesleri ile konuştukları uzun bölümlere sahipken

Kafamda Bir Tuhaflık'ta üçüncü tekil şahıslı anlatım ile karakterlerin kendi sesleri bir arada yer alıyor. Karakterler istedikleri zaman temsili bir bozacı resmi ile belirtilen üçüncü tekil şahıstaki anlatıyı bölerek kendi sesleri ile konuşuyorlar. Konuşan her kim ise onun ismi koyu renkle belirtiliyor. Mikhail Bakhtin'in polifoni ve diyalojik kavramlarına dayanan bu teknik ilk başlarda okuyucu zorlarsa da, çok kısa sürede roman kendi ritmini, karakterler de kendi seslerini buluyor. Her şeyi bilen ve gören otoriter bir anlatıcının yerine karakterlerin kendi sesleri, üslupları ve bakış açılarıyla anlattığı hikaye eşitlikçi ve demokratik bir ortam yaratıyor. Ortaya çıkan fazlasıyla parçalanmış hikaye ise tıpkı Mevlut'un yaşamı, İstanbul'un sokakları gibi, hayatın da büyük, tam ve yüce hikayelerdense bu ufak parçalarda gizli olduğunun ipucunu veriyor.

BİR MANTRA GİBİ: BOO-ZAA

Mevlut'un inişli çıkışlı hayatı boyunca vazgeçmediği tutkusu boza, "Çünkü 'Boo-zaa' diye bağırırken, kafasındaki renkli resimlerin, resimli romanlardaki konuşma balonları gibi sanki ağızdan çıkıp yorgun sokaklara bulut gibi karıştığını hissediyordu. Çünkü kelimeler şeylerdi, şeylerin her biri de bir resim." Süleyman'ın, Vediha'nın, Korkut'un, Rayiha'nın, Mevlut'un parça parça hikayelerindeki kelimeler şehre karışıyor ve tıpkı İstanbul gibi her yöne doğru yayılıyor. Her okuyucu ise şehre yeni gelen göçmenler gibi, romanın satırlarında bulunduğu konuşma balonları ile yepyeni resimler yaratıyor. Mevlut sokaklarda "Boo-zaa" diye sadece unutulmaya yüz tutmuş bir zamanların içeceğini değil aynı zamanda kendisine ait bir dünya yaratmasını sağlayan bir mantrayı tekrarlıyor. İşte bu yüzden o kadar büyüleyici soğuk gecenin karanlığında sokaktan gelen o ses: Boo-zaa. ■

KAFAMDA BİR TUHAFLIK
Orhan Pamuk
YKY

TURGUT UYAR NEDEN KANAR?

“Şiiriyle kendimize kabul ettiğimiz Turgut Uyar, Derviş Aydın Akkoç’un gerçekten büyük çabası -ve belki de cesaretiyle- dört çocuğunun tanıklığı ile başka patikalardan ve ormanlık sırtlardan bize dönüyor.”

Elimizde bir Turgut Uyar kitabı tutuyoruz şimdi. Israrla, şiiri dışında kendisini gizlemeye çalışan, “Benim hayatım kupkurudur, oradan şiirime ilişkin önemli ipuçları çıkaramazsınız,” diyen, denize sırtını döner gibi, ona doğrulan gözlere de sırtını dönmeyi tercih eden bir şairin, ısrarla geri çağırılmasının kitabı bu, aynı zamanda.

Yazma uğraşını biraz da hayattan ve zamandan düşmeme çabası olarak düşünürsek, ki Turgut Uyar şiiriyle bunu gerçekleştiriyor, okuru onu yaşadığı zamanın içinden, şimdi kendi anına durmadan geri almak istiyor. Çünkü bir yaz sabahı “Turgut Uyar’ın askerleriyiz”, “Turgut Uyar’ın dizeleriyiz” ile düşülen duvar yazılarının sahipleri “çoğunluktadır.”

Şiiriyle kendimize kabul ettiğimiz Turgut Uyar, Derviş Aydın Akkoç’un gerçekten büyük çabası -ve belki de cesaretiyle- dört çocuğunun tanıklığı ile başka patikalardan ve ormanlık sırtlardan bize dönüyor.

Uyar’ın babalık hallerini anlatan *Turgut Uyar’ın Çocukları* hakkında yazmak -en azından benim için- çok kolay değil. Çünkü hakkında çok güzel yazılar yazıldı; daha da yazılacak. Dahası Orhan Koçak’ın, kitabın başında, üstüne söylenecek tek kelime bırakmayan sunuş yazısı var. Belki de yapabileceğim

tek şey baba Uyar ile ilgili anlatıların onu çok seven bir öykücüde bıraktığı birkaç kırık dökük anın peşine düşmek olur.

“Askeri okullarda hiç mutlu olamadım,” diyen Turgut Uyar, okulu bitirdikten sonra silahsız asker olarak çektiği kura ile gittiği Posof’ta dünyadan ödünç aldığı ağır bir yüke de sahip olur. Yokluğun, zorlu kavgaların ve mahremiyetin coğrafyasına yazılı bir halkın acısına, kendi acısı da katılır burada. Belki de bu kitap olmasa hiç öğrenemeyeceğimiz ilk büyük sızısı, Posof nüfusuna kayıtlı mıydı acaba? Çünkü Turgut Uyar’ın ikinci kızı Serap, daha birkaç aylıkken ağır ve ateşli seyreden bir hastalıktan hayatını kaybeder.

Kızı Şeyda Uyar Dikmen, babasının o hallerini şöyle anlatıyor: “Babam, Serap’ın kaybına çok ama çok üzülmüş. Çok güzel olduğunu söylerdi hep. Ne zaman Serap’ı hatırlasa, inan bana derviş gözleri dolardı. Bir türlü unutamadığı acılarından biriydi bence Serap. (...) Serap’ın gömülmesiyle ilgili de konuşmuştu babam, iyi hatırlıyorum. O sırada Posof’talar ve kara kış her yanı kasıp kavuruyor. Babam asker, yanında da erler var. Serap’ı gömmüşler ve mezarında ateşler yakıp sabaha kadar beklemişler; kurtlar toprağı eşeleyip taze ölüyü çıkarmasın diye.”

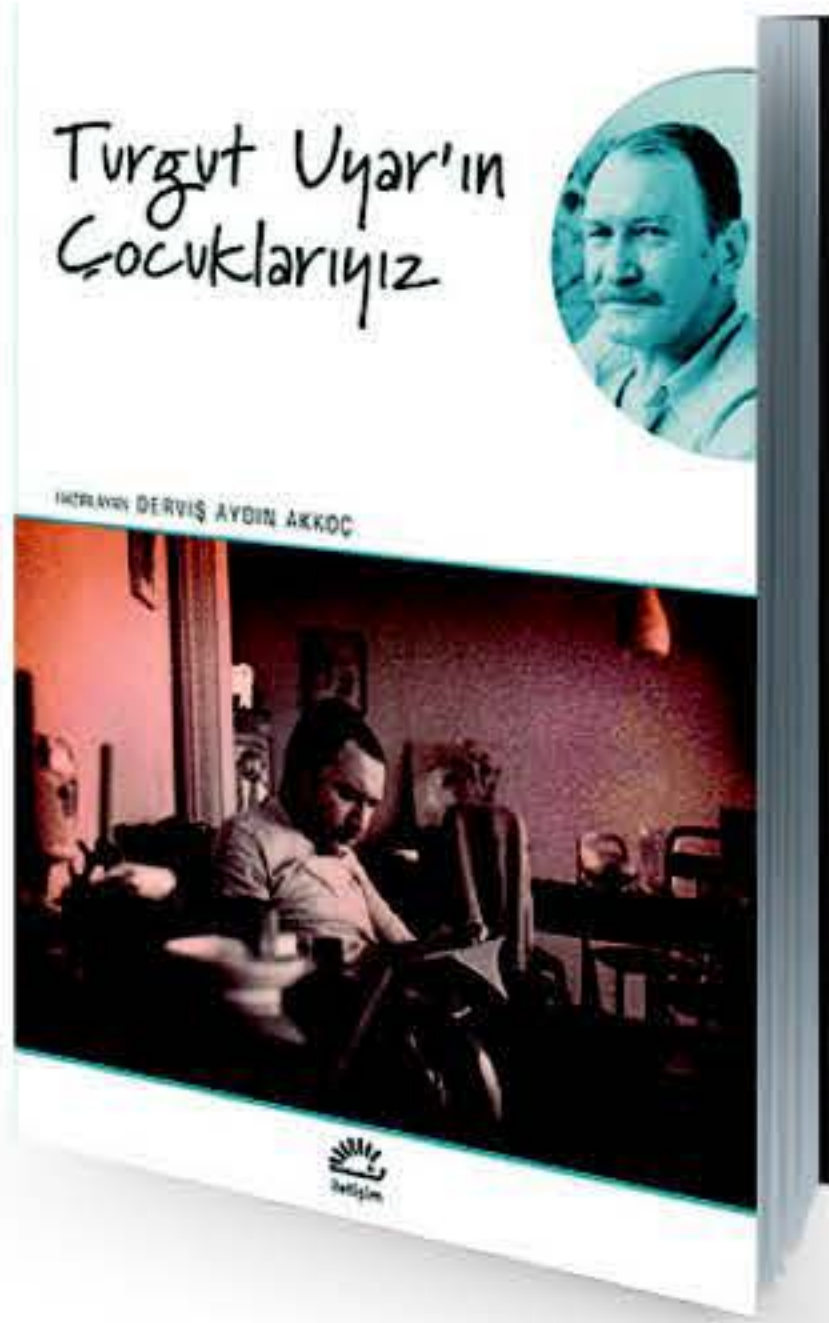

Kitaptan

Kitaptan

Solda: Şahin Kaygun’un çektiği bir Turgut Uyar fotoğrafı. Yukarıda: Tomris Uyar ve Turgut Uyar, çocukları Hayri Turgut Uyar’la, 1969.

TURGUT UYAR'IN ÇOCUKLARIYIZ

Haz. Derviş Aydın Akkoç
İletişim Yayınları

Öpüp kokladığı bir ılıkılığı donmuş toprağın izin verdiği derinliğe bırakan babanın en zorlu sınavı, Uyar'ı mutlaka başka yangılara da yaklaştırmış olmalı.

"Güllerin bedeninden dikenlerini teker teker koparırsan/ Dikenleri kopardığın yerler teker teker kanar," dizelerinin acı gözlerinden birisi yaşatılamamış bir bebektir demeyeceğim, bunu bilmiyorum. Ama, "Dikenleri kopardığın yerleri bir bahar

filân sanırsan/ Kürdistan'da ve Muş-Tatvan yolunda bir yer kanar," derken Uyar'ın bedeninden dökülen yorgunlukla beraber olanı bilme, olacağı yaklaşma hissi Serap bebekle birlikte bütün yitik Kürt çocuklarına ve yazıya çıkan bütün halkların çocuklarına ait olabilir. En azından biz bugün böyle hissediyoruz içimizde.

Hal böyleyken, Turgut Uyar'ın bazen açık, bazen de örtük halde politik olmamakla eleştirilmesi hadisesi var ayrıca. Neyse ki, Uyar bu sözlere itibar etmemiş ve yolunda yürümüş. Ama memleketi anlamak açısından yine de ibret verici.

Konuyla ilgili Uyar'ın ilk kızı Semiramis Uyar'ın söylediklerini döne döne okumak gerekli belki de: "Bu şiirinde ["Yokuşa Yol"] kestirip atmış, meseleye kendince nokta koymuş bence. Bir kavgaya tutuşmuş, ben öyle hissediyorum. Babam gündelik hayatında alelade bir meseleden ötürü çıkan bir kavgaya yahut tartışmaya girdiğinde, kazanamayacağı, dönüştüremeyeceği, herhangi bir etkide bulanamayacağını anladığı zaman 'kes!' yapardı, bitti manasında. 'Kes' diyerek benim düşüncem bu diyor, seninki ne olursa olsun, umurumda değil, çünkü uzlaşmayacak."

Çocuklarının tanıklıklarını okurken, pek insan içine çıkmak istemeyen, evi seven, dışarıda olmaktan garip bir huzursuzluk çeken Uyar'ın ve iki ayrı Uyar ailesinin hayatına giren edebiyatçılar, sanatçılar bir resmigeçit gibi gözümüzün önünden geçip gidiyor.

Bilge Karasu'nun buradaki yeri çok özel görünüyor mesela. Karasu, hem Uyar'ın çok yakın dostu hem de ilk çocuklarının bir çeşit amcası, abisi gibi. Onların eğitimini düşünüyor, öneriler getiriyor, hatta ön alıyor. Fethi Naci de eve ailesiyle gelen öteki dostlarından birisi. Sık görüştüğü Ergin Günçe'nin talihsiz ölümü Uyar'ı çok üzüyor.

Hüseyin Cöntürk, Ece Ayhan, Edip Cansever, Erdal Öz, Muzaffer Erdost, Ahmet Oktay, İlhan Berk, Orhan Duru, Cevdet Kudret, İsa Çelik, Mario Levi okuduklarımdan sadece bir kısmı... Ben en çok Vüs'at Bener ve eşi Raziye Hanım'ın ziyaretlerini merak ettim. Acaba Vüs'at Abi ve Turgut Uyar karşılıklı bakışıp uzun uzun susmuşlar mıdır?

TURGUT UYAR'DA YENİDEN BAŞLAMA İSTEĞİ

Anlatılanları dinledikçe bazen insan Turgut Uyar'daki matematik hissini boşuna olmadığını düşünüyor. Çoğunlukla küçük evlerde, üç küçük çocukla geçen bir hayatın ortasında, gürültünün ve geçim derdinin ortasında şiirin mecburi bir matematiği olmalı. Daha doğrusu matematiksel bir kesinlikle vazgeçilmezliği varmış onun için. Yoksa özellikle onun için kolay olmayan bir hayatın içinde bu kadar da olsa yol almak mümkün olmazmış herhalde.

"Garip bir yalnızlığın yanı sıra, kendine has korkunç bir mutsuzluğu da vardı. (...) Ürkekti, tıpkı sola bulaşmamakta olduğu gibi, başkalarının dünyasına da karışmamayı diye düşünürdü. (...) Orhan Koçak'a katılıyorum, dünyaya gelmiş olmak babam açısından başlı başına bir yara... Temelden gelen bir sıkıntısı vardı, 'Sürekli benim ne işim var burada,' diye düşünüyor olmalı; nitekim kendi kendini azar azar tüketmenin yollarını buldu," diyor Uyar'ın oğlu Tunga Uyar.

Acaba Vüs'at Abi ve Turgut Uyar, karşılıklı bakışıp uzun uzun susmuşlar mıdır?

Bu çözümlü ve erken de olsa Turgut Uyar'ın masasını toplamasına rağmen, şairin içinden taşan yeniden başlama isteğini de görüyoruz.

Bulancak'ta yaşayan kızının yanında bir süre misafir kalan Uyar'a Karadeniz'in ve bozulmamış bir taşranın dokusu ne kadar da iyi gelir. İstanbul'a döndükten sonra kızını arar ve "Ben sizin orada yaşayabilir miyim acaba?" diye sorar. Mutlulukla üç ay sonrası için sözleşirler. Ama Uyar'ın bu dünyada sadece iki ayı kalmıştır.

Bu anlattıklarım kitabın bende kalan yanlarından sadece birkaçı. Orada -bilmek isteyen- için bir deniz var.

Son noktayı koymadan önce, kitabın bir kahramanının da Derviş Aydın Akkoç olduğunu yeniden hatırlatmak gerek sanırım. Onun çabaları ve bence güzel halleri olmasa ne Uyar'a böyle yaklaşmak ne de çocuklarının bu denli olmalarını beklemek mümkün olmazdı. ■

FAKAT DRACULA, BU DERİN BİR TUTKU

“ *Beresford’un çalışması, daha önce vampir konusunu derinlemesine araştırmış okurların çok da yeni bilgilere kavuşacağı bir kitap değil, ancak vampir mitini uzaktan merak edip efsanenin ayrıntılarına inmek isteyenlerin ilgiyle okuyabileceği, iyi bir konuya giriş kitabı.*

Vampir dediğimizde aklımıza Bram Stoker’ın yarattığı Dracula geliyor ve bundan sonra da böyle olacak gibi görünüyor; ancak Matthew Beresford’un *İfritler’den Dracula’ya Modern Vampir Mitinin Doğuşu* başlıklı çalışmasının gösterdiği gibi, vampirlerin hem tarihte hem de edebiyatta oldukça köklü bir geçmişi bulunuyor. 19. yüzyılın Lord Ruthven’inden, Carmilla’sından veya Dracula’sından çağımızın genç yetişkin vampir romanslarındaki kahramanlara kadar uzanan bu derin tutkunun tarihsel köklerindeki kanın, ne kadar gerçek ya da ne kadar suni olduğunu görmek, Dracula’nın kalbimizdeki yerine bir kazık saplayamaz elbette; ama usulüne uygun bir şekilde gömmemiz gereken korkularımız bulunduğunu hatırlatabilir.

İfritler’den Dracula’ya Modern Vampir Mitinin Doğuşu, halk inanışlarından edebiyat ve sinemadaki vampirlere ve özellikle gerçek hayattaki “sözde” vampir vakalarına kadar geniş bir çerçevede ele alıyor konusunu. Beresford’un vampir mitinin nasıl doğduğunu anlatmaya çalıştığı bölümler var; ama doğrusu bu kitap, vampir mitinin doğduktan sonra nasıl büyüdüğünü ve olgunlaştığını, dallanıp budaklandığını anlatıyor aslında. Bu nedenle kitabın başlığının tam anlamıyla vaat ettiği çerçeveyi sunmadığını belirtmek mümkün. Daha da önemlisi, 2008’de yayımlanan bu kitabın özellikle *Alacakaranlık* serisiyle başlayan ve sinema ile edebiyatta birkaç yıla damga vuran vampir furmasına tanıklık edememesi... Tam da ilk *Alacakaranlık* filminin vizyona girdiği tarihlerde yayımlanan kitap, eğer birkaç yıl sonra yazılsaydı, büyük olasılıkla Beresford’un değiştireceği ya da düzelteceği birçok bölüm ve iddia olacaktı. Böyle bir eserin Türkçede yayımlanmasının takdire değer bir yayıncılık girişimi olduğunu belirtmeli; ama biraz geciktiğinin ve bu

Burak Dak

“Vampirin var olduğuna dair korku, onun gerçekte var olduğu düşüncesinden daha da önemlidir.”

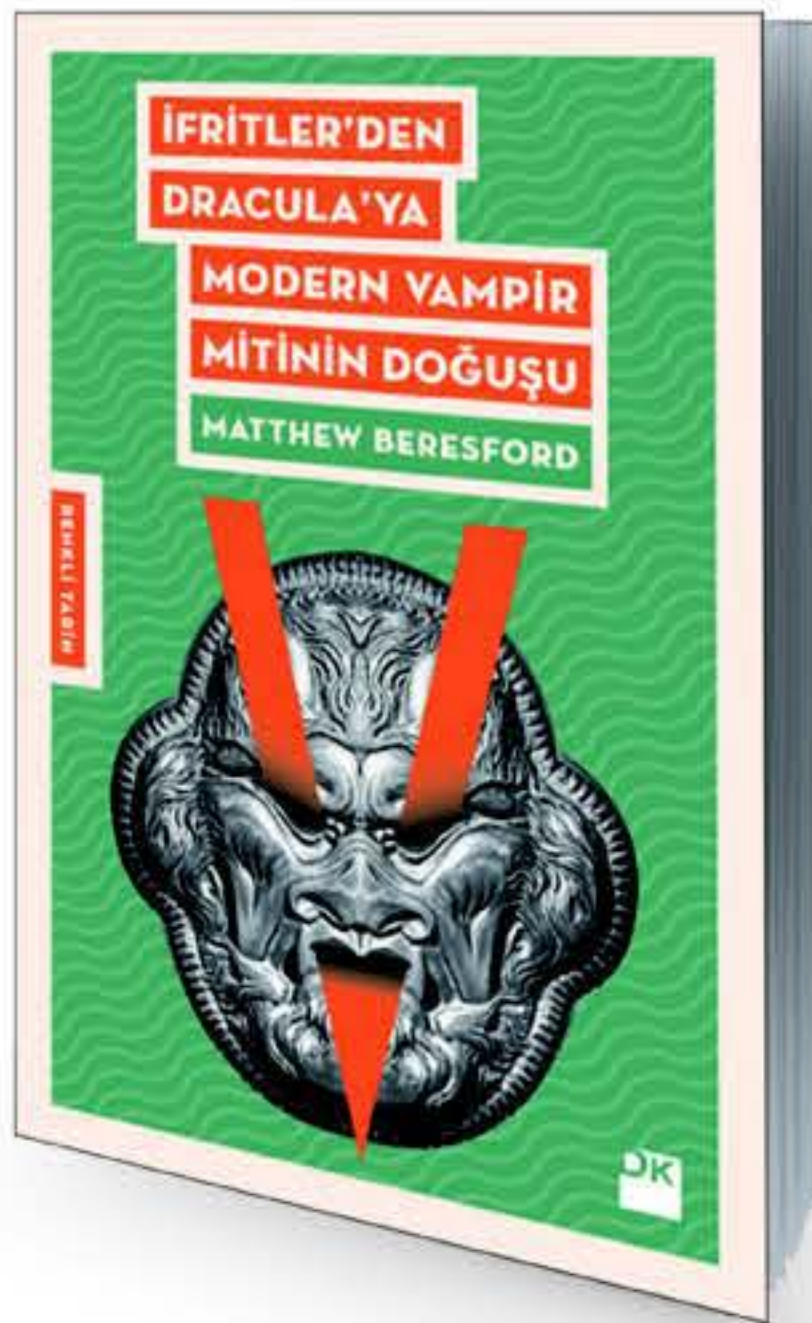
nedenle konusuyla ilgili gündemi kaçırdığının da altını çizmeliyiz.

Beresford'un çalışması, daha önce vampir konusunu derinlemesine araştırmış okurların çok da yeni bilgilere kavuşacağı bir kitap değil, ancak vampir mitini uzaktan merak edip efsanenin ayrıntılarına inmek isteyenlerin ilgiyle okuyabileceği, iyi bir konuya giriş kitabı ve akademik olmaması sayesinde hızla okunabilen popüler bir kültür tarihi çalışması.

Doğan Kitap'ın yeni başladığı "Renkli Tarih" dizisinin ilk kitaplarından olan *İfritler'den Dracula'ya Modern Vampir Mitinin Doğuşu*'nun yazarı Matthew Beresford'un kurtadam mitini incelediği *The White Devil: The Werewolf in European Culture* (Beyaz Şeytan: Avrupa Kültüründe Kurtadam) başlıklı yeni kitabını da umarız en kısa zamanda Türkçede görürüz. Böylece vampirin ekürisi kurtadamın, vampir incelemelerinde ayrılan o kısa bölümlerden sonra, en iyi yardımcı oyuncu rolünden başrole geçtiği bir kitabı okumanın keyfini çıkarırız.

VE KORKU VAMPİRİ YARATTI

On bölümden oluşan kitabın ilk bölümleri, vampirin tarihteki yerini, ortaya çıkışını aktarmaya çalışıyor. Ovidius'un metninde geçen ifritler, Apollonius'un öyküsündeki "Lamia," Hint Tanrıçası Kali, Eski Yunan'daki vampir avcılığı anlayışı, ölü yakma, mumyalama ve gömme âdetlerinin ortaya çıkışı ve dönüşümü ele alınıyor bu bölümlerde. Hristiyanlık ve vampir efsanesinin tarihteki kesişme noktalarının anlatıldığı üçüncü bölümü, daha ayrıntılı olarak işlenmiş iki bölüm takip ediyor. Romanya'daki vampir efsanelerine ve Dracula'nın yaşamına odaklanan bu bölümler, kitaptaki diğer bölümlere göre daha çok

İFRİTLER'DEN DRACULA'YA MODERN VAMPİR MİTİNİN DOĞUŞU

Matthew Beresford

Doğan Kitap

Çeviren: Funda Akkaya

özen gösterilmiş gibi duruyor ve Dracula'nın gerçek yaşamıyla ilgili bilgilerimizi tazelemek için bir fırsat sunuyor. Kurgudaki vampirin nasıl olup da gerçek olduğundan şüphelenilen vakalara malzeme olduğuna eğilen altıncı bölümü, vampir edebiyatını belli başlı eserler üzerinden kısaca değerlendiren yedinci bölüm takip ediyor. Burada bahsedilen dört başyapıt, Polidori'nin *Vampir*'i, J.M. Rymer'in *Varney the Vampyre*'i, Le Fanu'nun *Carmilla*'sı ve Stoker'ın *Dracula*'sı. Vampir edebiyatına

Sokaklarımız 19. yüzyıldaki kadar tekinsiz değil, ama yine de, *Dracula* ya da *Carmilla*'yı okuduğumuzda içimizi kaplayan bir karanlığın ortaya çıkmadığını söyleyemeyiz.

eğilen bu bölümün, kitabın en başarılı bölümlerinden biri olduğunu söyleyebiliriz. Yazar, bu kitapları okuyanlar için olduğu kadar okuyacak olanlar için de gayet net ve önemli tespitlerde, karşılaştırmalarda bulunarak ilerliyor. Bugüne kadar sadece Dracula'yla ilgilenen herkesin, bu eserden önceki vampir edebiyatını keşfetmesi için yeterli bilginin verildiği bu bölümden sonra vampir sinemasıyla ilgili kısa bir bölümle karşılaşıyoruz. Kitabın finaline doğru yazarın büyük yer ayırdığı bölüm, gerçek hayattaki "sözde" vampir vakalarına eğiliyor, ancak uzun lafın kısasını aktarmayı hedefleyen böyle renkli tarih kitapları için biraz aşırıya kaçan bir bölüm bu. Vampir yakıştırmaları yapılan birtakım katillerle ilgili ince detaylara girilen bu bölümler, oraya kadar sürükleyici bir şekilde ilerleyen kitabın temposunu düşürüyor.

Ortalıktaki bilgilerin akademik olmaktan kaçınılarak aktarıldığı bu kitapta Beresford kendi fikirlerini nadiren öne sürüyor olsa da, yazarın altı çizilecek tespitlerinin olduğu gibi tartışmaya açık iddialarının bulunduğunu söylemek de mümkün. Örneğin, kitabın girişinde, vampirin var olup olmadığından daha önemli bir şeyin olduğunu hatırlatıyor yazar; "Vampirin var olduğuna dair korku, onun gerçekte var olduğu düşüncesinden daha da önemlidir," diyor. Yazara göre vampir, korktuğumuz için var olmuştur. Bu korkunun temelinde de elbette ölüm korkusu yatar. Beresford bu konuda haklı. Vampirden bugün çok fazla korkmasak ve gündelik hayatta karşılaşabileceğimize imkan vermesek de, ilk fırsatta eski korkularımız yüzeye çıkıp tüylerimizi diken diken edebilir. Belli ki atalarımız böyle bir yaratığın var olduğuna inanmış ve hatta bazıları kendilerini vampir bile sanmıştır. Ama atalarımızın ölüm korkusu, bizim 21. yüzyılda hâlâ muhafaza ettiğimiz ölüm korkusuna bakılırsa, hiç değişmemiştir. Artık şömine ateşinde birbirimize vampir öyküleri anlatmıyoruz ve metropollerimizde elektrik kesilse de jeneratörler sayesinde karanlıkta kalmıyoruz. Sokaklarımız 19. yüzyıldaki kadar tekinsiz değil, ama yine de, *Dracula* ya da *Carmilla*'yı okuduğumuzda içimizi kaplayan bir karanlığın ortaya çıkmadığını söyleyemeyiz. Belki de, Beresford'un bu kitapta hatırlattığı gibi, "korkularımız, fantastik hikayeleri gerçeğe dönüştürebilir." ■

MARS'TA BİR ROBINSON

“Marslı, gerek gözünü Mars’a dikmiş bir insanlığa dair hikayesiyle, gerek yayımlanma serüveninde faydalandığı teknolojik imkanlarla yeni dünya düzeninin son derece farkında görünüyor.

Robinson Crusoe romanını bilmeyen yoktur. Zengin ailesinin yanındaki rahat hayatı bırakıp denizlere açılan ve türlü maceralardan sonra geçirdiği bir kaza nedeniyle, ıssız bir adada, korsanlar tarafından kurtarılan dek 24 yıl boyunca tek başına yaşamak zorunda kalan Robinson Crusoe’yu anlatır. Ama okuduğumuz, yalnız bir adamın nasıl hayatta kaldığının değil, kendi etrafında bir dünya kurmayı nasıl başardığının da hikayesidir aynı zamanda. *Marslı*’nın eksenini de, bu anlamda, *Robinson Crusoe*’nun ekseninden pek farklı sayılmaz. Zira kitap, genç astronot Mark Watney’in, bir Mars görevi sırasında öldü sanılarak geride bırakılmasını ve kurtuluşuna kadar verdiği yaşam mücadelesini anlatıyor. *Robinson Crusoe*’yu bağrımıza nasıl basmış, nasıl sevmişsek, *Marslı*’yı “2014’ün en iyi bilimkurgu romanı” olarak seçen Goodreads okurları da Mark

Watney’i öyle bağrına basmış, öyle sevmiş gibi görünüyor. Bu maceranın bu derece benimsenmesinde, yazarın Mars’ta olup bitenleri bir görev günlüğü üzerinden, Watney’in ağzından anlatmayı seçmiş olmasının payı büyük elbette. Yazar, ciddi ve korku uyandıran sorunlar karşısında mütemadiyen sarkastik davranan bir karakter yaratarak, romanı “ağır” bir havaya bürünmekten kurtarmış. Ancak kitabın belki de en büyük sıkıntısı, Mark Watney

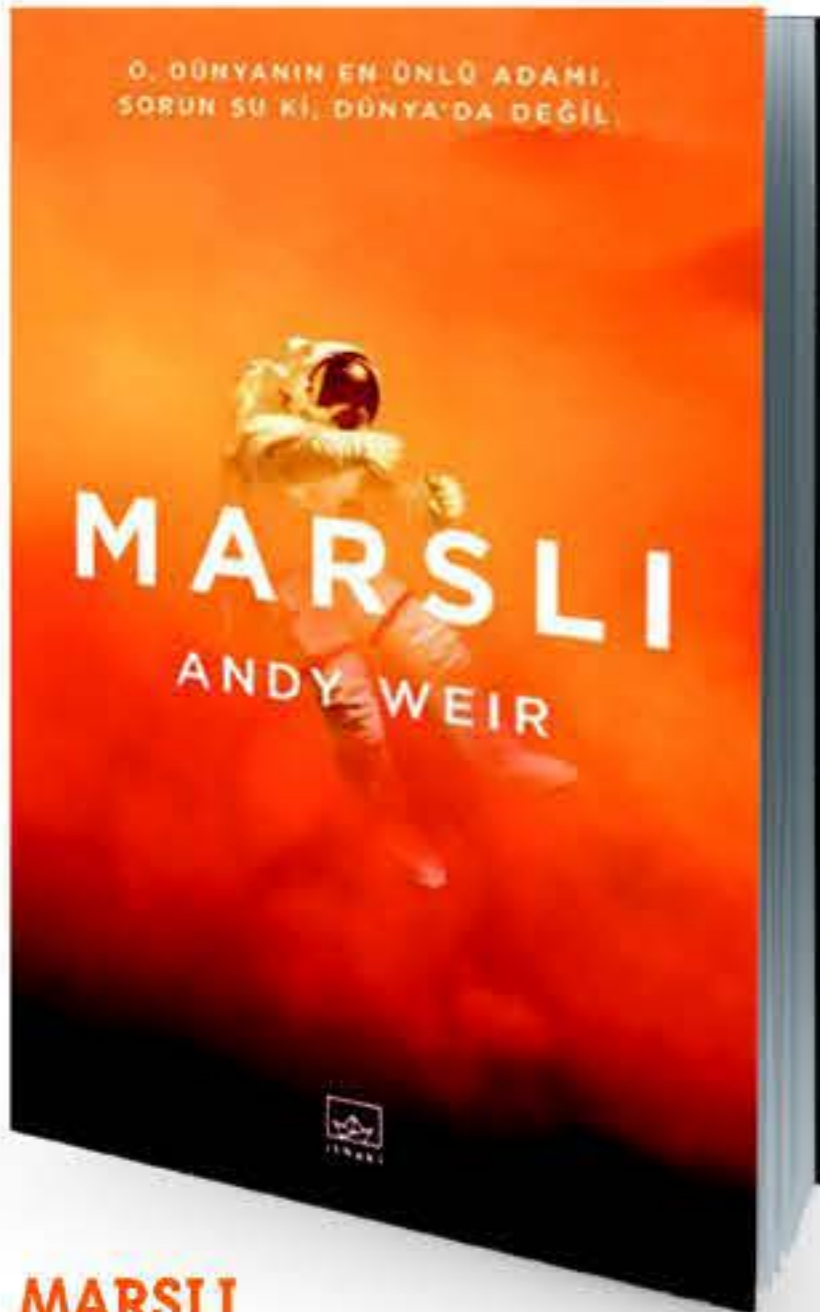

Furkan Nuka Birgün

Robinson Crusoe’yu bağrımıza nasıl basmış, nasıl sevmişsek, Goodreads okurları da Mark Watney’i öyle bağrına basmış, öyle sevmiş gibi görünüyor.

dışındaki karakterlerin derinlikten yoksunluğu... Yazar hikayeyi gerçekçi kılan teknik detaylara gösterdiği özeni, karakter yaratırken göstermemiş belli ki. Bu karakterler çoğunlukla stereotip bir görüntü sergiliyor; sanki yazar, yan karakterleri yaratırken ticari Amerikan sinemasının şablonlarını kullanmış. Bu durum hikayenin omurgasını zayıflatıyor ve hikayeyi ne yazık ki sıradanlaştırıyor. Görece olumlu yanı ise, yan karakterlerin bizde yarattığı aşinalık hissi; çünkü benzerlerini tipik Amerikan filmlerinde defalarca görmüştük!

Bu arada, kitabın yayımlanma hikayesi de ilginç: Yazar Andy Weir, 2012 yılında roman taslağıyla birçok yayınevinden ret cevabı aldıktan sonra, kitabı çekmecesine kaldırmak yerine, web sitesinde bölümler halinde yayımlamaya başlamış. Süreç içerisinde meraklı bir okur kitlesi edinen Andy Weir, bir süre sonra yayıncıların da ilgisini çeker ve 2014’te ABD’nin önde gelen yayınevlerinden Crown Publishing, romanı yayımlar. Gelişmeler bununla da sınırlı değil üstelik; kitabın film haklarını satın alan 20th Century Fox da filmi Kasım 2015’te vizyona sokmayı planlıyor. Uyarlama senaryosu Drew Goddard tarafından yazılan filmde Mark Watney’i Matt Damon canlandıracak. Sonuç olarak *Marslı*, gerek gözünü Mars’a dikmiş bir insanlığa dair hikayesiyle, gerek yayımlanma serüveninde faydalandığı teknolojik imkanlarla yeni dünya düzeninin son derece farkında görünüyor. ■

MARSLI
Andy Weir

İthaki Yayınları
Çeviren: Emre Aygün

BİR EDEBİYAT KAHRAMANI OLARAK OTELLER

“Edebiyat tarihinin belli başlı otelleri arasında dolaştıktan sonra kelebeğe, “Karar verebildin mi hangi otelde yaşayacağına?” diye sordum.

Yeni yılın gelmesiyle birlikte, kelebek de hayatıyla ilgili yeni bir karar aldı. O da, aynı büyük yazarlar gibi, bir süreliğine ruhu kendisine hitap eden bir otelde yaşayacakmış. En büyük ilham kaynağı ise Park Otel’in önce -1941-1946 yılları arasında- 75 numaralı, sonra da -1950’li yıllarda, 1958’deki ölümüne kadar- 165 numaralı odasında kalan ve dostlarıyla da hep orada görüşen Yahya Kemal Beyatlı’yı. Park Otel’in ardındansa aklımıza Pera Palas Oteli geldi elbette. Ve tabii buranın gizemli konuklarından Agatha Christie ile Ernest Hemingway... Hemingway, *Klimanjaro’nun Karları* romanının ana karakteri Harry’yi, Birinci Dünya Savaşı sırasında İngilizlerin bir süre işgal ettiği İstanbul’da askeri görevle bulunduğu sırada Pera Palas’ta konaklatır. Graham Greene ise 1969 tarihli romanı *Travels With My Aunt*’un ana kahramanı Henry Pulling ile teyzesi Augusta Bertram’ın yolunu da buraya düşürecektir.

Türk edebiyatında ise oteller denince aklımıza tabii ki öncelikle Yusuf Atılgan’ın *Anayurt Oteli* ve Zebercet geldi. “İstasyon yakınındaki” otelde yalnızca bir gece konaklayan gizemli bir kadın yolcunun dönüşünü ömrü boyunca gözleyen, bu kasvetli Anadolu otelinin “yalnız” kahramanı Zebercet’inden bir diğer “otelde bekleyen” kahramana, Orhan Pamuk’un *Kar* romanının, Kars’taki otel odasında konaklayan ıssız karakteri Bay Ka’ya geçti aklımız.

Edebiyattaki oteller biraz da ıssız ve yalnız ruhları temsil etmek için bulunmaz mıdır?

Dilem Serbest

Ve sonra da yakın tarihli bir anlatı düştü zihnimize. Şavkar Altinel'in günümüzün yalnızlaşan insanıyla paralellik gösteren, kişiliksiz yol kenarı otellerinden birinden bahsettiği Hotel Glasgow'undan şu müthiş saptamayı alıntılıyiverdik hemen: "Doğrudan havalimanında yer alan benzerlerinin yarı fiyatına olan, bej gövdeli yepyeni otel, bu ucuzluğu açıklayan bir şekilde, alçak çitlerle çevrili çayırların arasında nereye gittiği belli olmayan boş asfalt yolların uzandığı bir noktadaydı." Hotel Glasgow'un kahramanı Şavkar, bu ıssız ve kişiliksiz bölgeden de, onunla birebir aynı özellikleri taşıyan otelden de hoşlanır. Ama zaten edebiyattaki oteller biraz da ıssız ve yalnız ruhları temsil etmek için bulunmaz mıdır?

"Paspal zarafeti ve sıkı sıkıya tutunduğu tarihi ile bu oteli çok sevmiştim. Sık sık su basan bodrum katta Oscar Wilde'ın sandıklarının çürüdüğüne dair dedikodular fısıldanıyordu."

Oteller diğer yandan, güzel manzaralarıyla sayfiye yerlerini de anımsatır. Kelebeğin de aklına, Demir Özlü'nün *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*'ndan nefis birkaç satır geldi: "Büyükada'ya gemi yaklaşırken, Splendit Oteli, beyaz ahşap kaplamalı önyüzüyle, yuvarlak kubbeleriyle görünür. Adanın yumuşak, yukarı Akdeniz iklimi insanın yüzünü okşar. İskele alanındaki, yaz mevsimine özgü kalabalık insana kalabalıktan biri olduğunu, kendi küçük varlığıyla birlikte, orada yaz kalabalığı içine karışıp gitmesi gerektiğini, yalın bir mutluluğun, tutkusuz bir yaşamın en doğru yaşama biçimi olduğunu düşündürür." Onun yaptığı bu alıntı ise bana Thomas Mann'ın *Venedik'te Ölüm*'ünü çağrıştırmıştı. Romanın kahramanı yaşlanmakta olan ünlü yazar Aschenbach, Venedik Lido'daki lüks oteline bir gondolla gelir. "Geniş otele arkadan, bahçeye bakan taraçadan girdi, büyük salonla ön kısımdaki lobiden geçerek büroya gitti. (...) Bir metrdotel onu asansörle ikinci kata çıkardı, odasını gösterdi: Keskin kokulu çiçeklerle süslenmiş, yüksek pencereleri engin denize bakan, kiraz ağacı mobilyalarla döşeli hoş bir oda! Aschenbach pencerelerden birinin önüne gitti; arkasında, eşyaları odaya taşınıp yerleştirilirken o, dışarıya, öğleden sonranın bu saatinde pek تنها olan plaja, alçak, yaygın dalgalarını düzenli aralıklarla sahile yollayan, kabarma halindeki ve güneşin çekildiği denize bakıyordu." Oysa edebiyatın oda manzarası bakımından onun kadar talihli olmayan kahramanları da mevcut. E. M. Forster'ın *Manzaralı Bir Oda*'sında genç bir İngiliz kız olan Lucy ile ona eşlik eden orta yaşlı Miss Bartlett, büyük umutlarla geldikleri Floransa'da kaldıkları pansiyon odasının manzarası açısından büyük bir hayalkırıklığı

yaşarlar. Neyse ki otelin en güzel manzaralı odasında kalan genç İngiliz beyefendisi onlarla odasını değiştirecek kadar naziktir!

Lüksü ve seçkinliği de temsil eder elbette oteller. Dünyanın en zarif otellerinden Paris'teki The Ritz de bu anlamda, başta Fitzgerald ve Hemingway olmak üzere pek çok yazara ilham kaynağı olmuştur. Fitzgerald, *Buruktur* Gece'sinde, Hemingway ise *Güneş de Doğar*'da bu efsanevi otele yer verir. Çağdaş edebiyatta ise otel, Bret Easton Ellis'in *Glamorama*'sında boy gösterecektir.

DEHALARIN YUVASI CHELSEA OTEL

Oteller biraz da renkli karakterlerin, her türlü canlılığın, yaratıcılığın ve enerjinin yuvasıdır. Ve bu anlamda, belki de hiçbir otel New York'taki Chelsea Otel kadar sanatın her dalından büyük dehalara ilham vermiş ve asıl olarak yuva rolünü üstlenmemiştir. Patti Smith, anılarından yola çıkarak yazdığı *Çoluk Çocuk*'ta sevgilisi Robert Mapplethorpe ile birlikte uzun bir süre yaşadıkları Chelsea Hotel için, "Chelsea benim evim, El Quixote de benim barımdı," der. "Paspal zarafeti ve sıkı sıkıya tutunduğu tarihi ile bu oteli çok sevmiştim. Sık sık su basan bodrum katta Oscar Wilde'ın sandıklarının çürüdüğüne dair dedikodular fısıldanıyordu. Kendini şiire ve alkole veren Dylan Thomas, son saatlerini burada geçirmişti. Thomas Wolfe, *You Can't Go Home Again*'in yüzlerce sayfasını burada yazmıştı. Bob Dylan, *Sad-Eyed Lady of the Lowlands* parçasını bizim katta bestelemiş; uyuşturucudan uçmuş haldeki Edie Sedgwick, kalın takma kirpiklerini mum ışığında yapıştırırken odasını ateşe vermişti." Joseph O'Neill'in *Netherland*'inde ise bu kez Chelsea Hotel, 11 Eylül saldırısı sonrasında yaşamları tepetaklak olan Manhattanlı bir ailenin yeni evi olur. Ancak Smith'in parlak, ışıltılı anılarının aksine otel, bu kez aile için depresif bir sığınağı temsil eder.

Edebiyat tarihinin belli başlı otelleri arasında dolaştıktan sonra kelebeğe, "Karar verebildin mi hangi otelde yaşayacağına?" diye sordum. "Bu otellerin hepsi de ruhumun farklı bir yanına hitap ediyor. Her birinde kalmak isterim," dedikten sonra hafifçe ürpererek ekledi, "Yeter ki Stephen King'in *Cinnet* romanındaki otel olmasın!" ■

Belki de hiçbir otel New York'taki Chelsea Otel kadar sanatın her dalından büyük dehalara ilham vermiş ve asıl olarak yuva rolünü üstlenmemiştir.

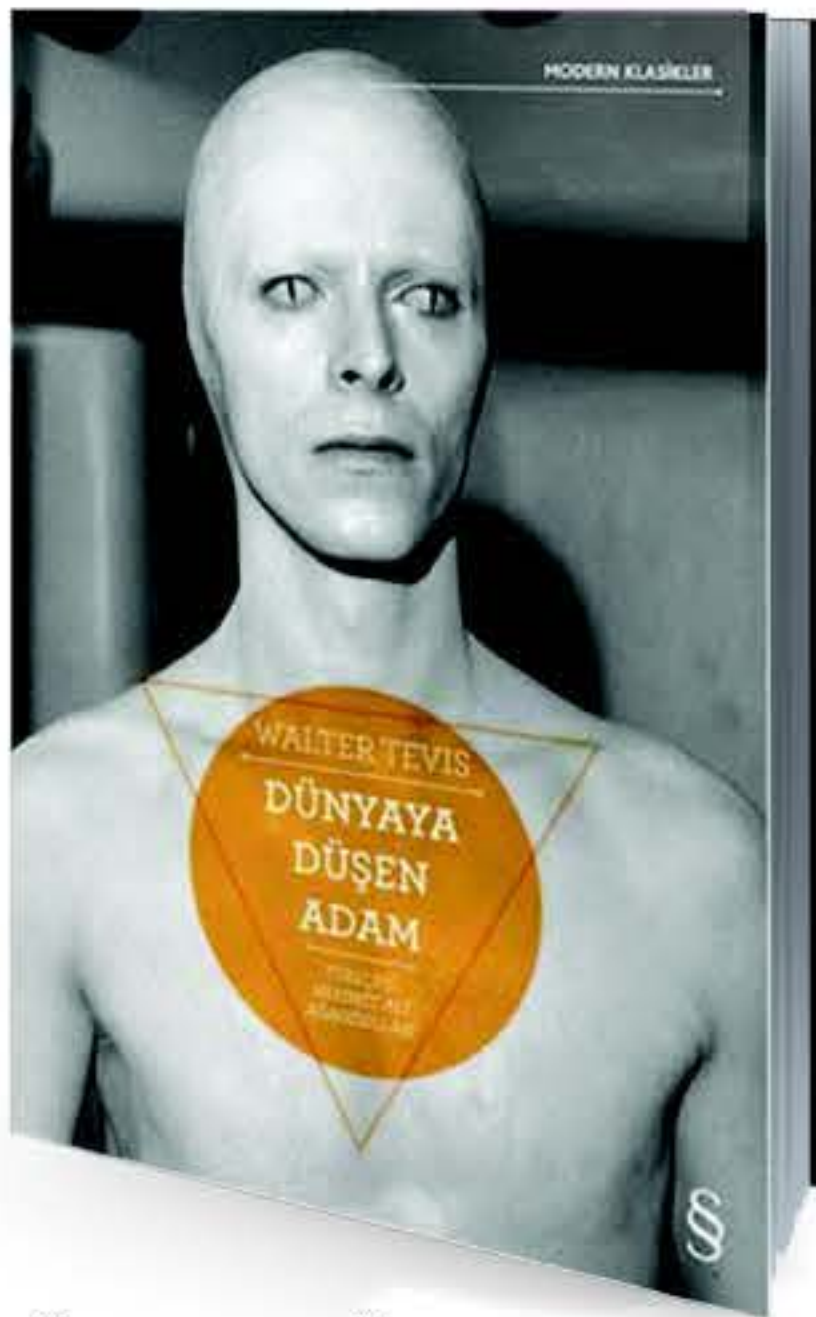
KİBİR BULAŞICIDIR

“Dünyaya Düşen Adam, kendisini keyfe kaptıran bir İkarus mu, yoksa insanlığın kibrine kapılmış bir uzaylı mı?”

Daedalus, elleriyle yaptığı kanatları oğlu İkarus’a taktığında, ona keyfe kapılıp çok yükselerek güneşe yaklaşmamasını söylememiş miydi? Keyfe kapılırsa güneşin ateşiyivle yanacağını... Peki ama güneşe yaklaşmamak mümkün müydü? Uçabildiğini fark ettiği an, ne hissediyordu insan? Daha yukarı, daha da yukarı! Çünkü yapabiliyordu! Çünkü kibre kapılmak hiç de zor değildi. Heyhat, uçabilseydim hele bir, esas o zaman görürdünüz kibri! İnsanların üzerinde olmak... Diğerlerinden üstün olduğunu düşünmek, yere çakılmak için yeterli bir nedendi.

Peki ya Dünyaya Düşen Adam? Kendisini keyfe kaptıran bir İkarus mu o, yoksa insanlığın kibrine kapılmış bir uzaylı mı? İyisi mi baştan bakalım...

Anthealı Newton ya da sıkça okuyacağınız üzere Bay Newton... Kendi gezegeninde azalan doğal kaynakların ve susuzluğun, artık hiç de yavaş olmayan bir hızda gün geçtikçe yok ettiği gezegenini kurtarmak için Dünya’da. İnsanlara benzemek için sıkı eğitim aldı. Yıllarca onların televizyonlarını izledi. Konuşmalarını, oturup kalkışlarını, esprilerini, yazarlarını öğrendi. Üstelik gerçeğin televizyondan öğrendiklerine benzemediğini anlamak için fazla zamana da ihtiyacı yok.

DÜNYAYA DÜŞEN ADAM

Walter Tevis

Everest Yayınları

Çeviren: M. Ali Ağaoğulları

Kendi gezegenini kurtarmak için yeryüzündeki tüm vaktini önce para bulmaya harcıyor. Üstün Anthea teknolojisini, her türlü yeniliğe çekinmeden para yatıran insanlara satması zor olmuyor elbette. Televizyon anteni, transistör ve radyasyon ölçme aygıtını da içeren 300’e yakın patenti üzerinize alırsanız, elbette göz önünde biri haline gelirsiniz! Üstelik bunlar olayın vuku bulduğu zamanlar için öyle icatlardır ki, Newton’ın

hem çalışanı hem de arkadaşı olan bilim insanı Bryan, bütün bu olanları, “Hepi topu güneş saatini bilen bir Eski Romalı’ya kol saati verilmiş gibiydi,” diye anlatıyor.

Görünüşündeki ve hareketlerindeki gariplikler bir yana, onun insanlığını sorgulayabilecek tek insandır aynı zamanda Bryan. Diğerleri, insan gibi davrandığı, insana yakın hareketler sergilediği sürece buna kafayı takmıyorlar çünkü. Hele ki onların işine yarıyorsa... Maddi ya da manevi olarak kullanabildikleri sürece, Marslı falan olması ne fark eder ki?

Amerikan toplumunun yerden yere vurulduğu, 1963 tarihli ciddi bir bilimkurgudan bahsediyorum. “Hareketli, sürekli hareketli ve yıkıp yok edici, gürültülü gevezeliklerle dopdolu bu dünyanın karşısında duyduğu aşırı bıkkınlık, donuk bir sıkıntı, derin bir yorgunluk” yaşıyor, “Demokratik Cumhuriyet” gibi bulanık kavramları öğreniyor Newton. Bir yarısı imandan, diğer yarısı duygularından oluşmuş sallantılı yapılar kuran insanlığa önce şaşıyor bir süre.

İnsanlığın güç, konfor ve düşüncesiz hedonizm üzerine kurulu başka bir boyutunu öğreniyor sonra. İşte, televizyonda görüp de fark edemediği bir nokta... Ve tabii tüm bunları içtiği cinin ona verdiği rahatlık ve belki biraz gevşeklikle düşünüyor. İlk zamanlarda tercih ettiği su ile yulafın yerini cin alıyor bir süre sonra. İnsanlığın yarattığı şaşkınlıkla başa çıkmak için kendince bulduğu bir yöntem belki de bu. Kendince insanları uyarmaya da çalışıyor aslında. Kendi elleriyle uygarlığı yıkacaklarını, ırmakları, kuşları, doğayı zehirleyeceklerini söylemişti. Bu uyarı, başlarda alay konusu yaptığı insan kibrinden nasibini aldığına da göstergesiydi belki; insanlığın bulaşıcı kibrinden...

Son olarak, yıllar olmuş okuyalı ve hatta izleyeli. O yüzden her ne kadar film kapaklarından itinayla kaçan okurlardan olsam da David Bowie’yi kapakta görmenin verdiği heyecanı saklamayacağım. ■

Yıllar olmuş okuyalı ve hatta izleyeli...

VADİDE, STEINBECK'LE BİRLİKTE...

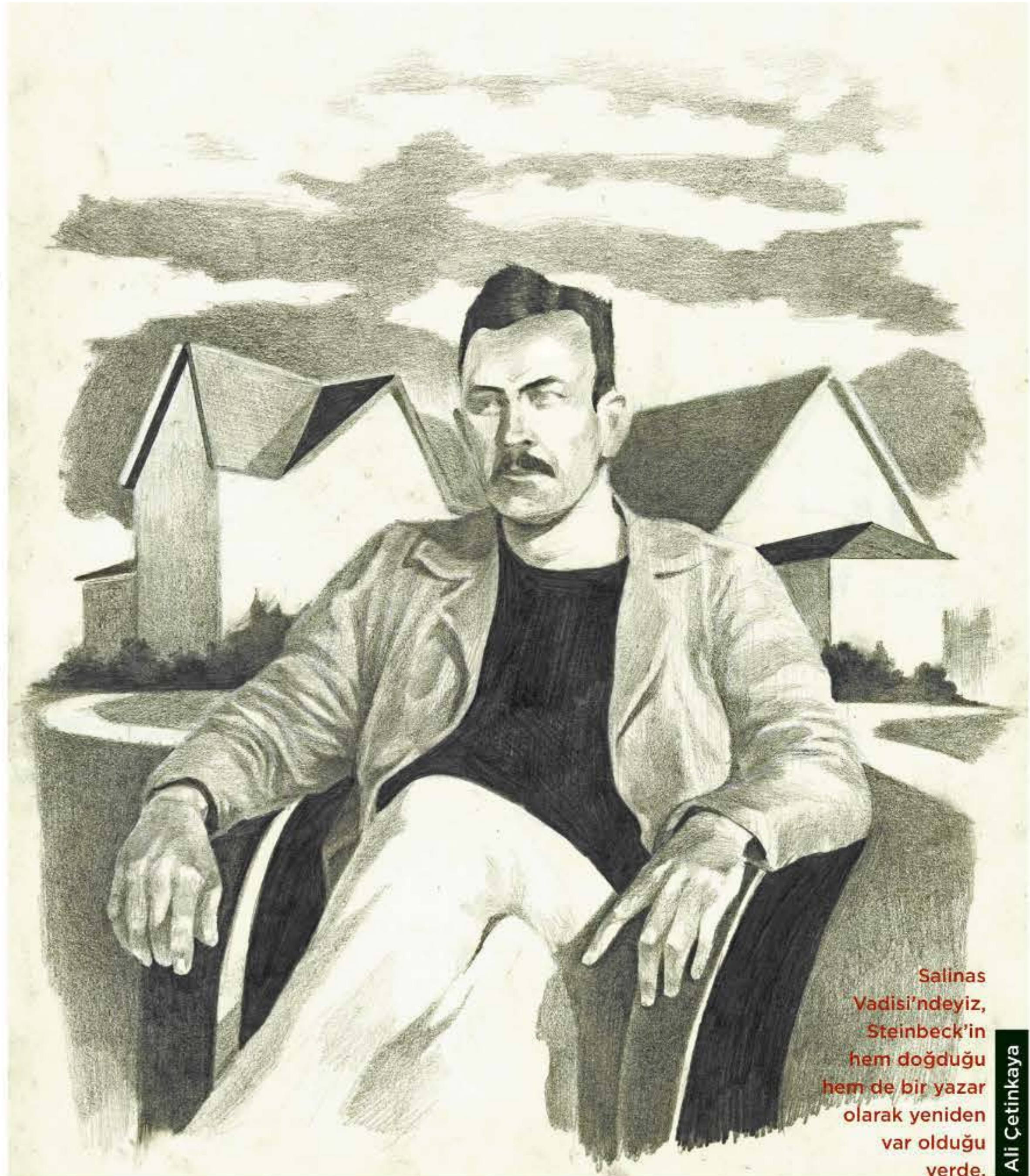
“Bir yüzyıla damgasını vuran muhteşem romancılığının yanı sıra öykü türünde de nefis örnekler veren John Steinbeck’in erken ama erken olduğu kadar da olgun öykülerinin bir araya gelmesinden oluşan bir çalışma Uzun Vadi.

“Kışın koyu gri sis perdesi Salinas Vadisi’nin gökyüzüyle ve dış dünyayla olan ilişkisini kesmişti. Sis, vadinin etrafını saran dağların üstüne oturmuştu. Kocaman vadi bu haliyle kapağı kapalı bir tencereye benziyordu. Vadinin geniş, engebesiz tabanında pulluğun demiri derin kazmış, kara toprağın parçalara ayrıldığı yerlerde madeni pırıltılar yaratmıştı. Salinas nehrine bakan dağın eteklerine kurulu hayvan çiftliklerindeki anızlık topraklar güneşin soğuk ve solgun sarı ışığıyla boyanmış gibi olurdu ama şimdi, yani Aralık ayında vadide güneş ışığına rastlamak pek olacak şey değildi. Nehir boyunca uzanan sık söğüt dizisi keskin, parlak sarı yapraklarıyla alev alev parlıyordu. Sessizlik ve bekleyiş zamanıydı. Hava serin ve yumuşaktı.” Evet, Salinas Vadisi’ndeyiz, Steinbeck’in hem doğduğu hem de bir yazar olarak yeniden var olduğu yerde. 20. yüzyılda, ABD’de, endüstrileşmeye yüz tutmuş tabiatın ortasında, insan ruhunun derinliklerinde gezinmekteyiz; hem doğaya hem de insana dair uzun, çarpıcı betimlemeler dünyasında türlü talihsizliklerin, aşkın, suçun, hayal kırıklıklarının, umudun dünyasındayız yani... John Steinbeck’in dil ve duygu evrenindeyiz... Bir yüzyıla damgasını vuran muhteşem romancılığının yanı sıra öykü türünde de nefis örnekler veren John Steinbeck’in erken ama erken olduğu kadar da olgun öykülerinin bir araya gelmesinden oluşan bir çalışma *Uzun Vadi*. 1938 yılında yayımlanmış, hiç ama hiç beklenmedik bir şekilde

o yıllarda hiç tanınmamış olan bir yazara göre çok satmış. (Tam 8 bin kopya!)

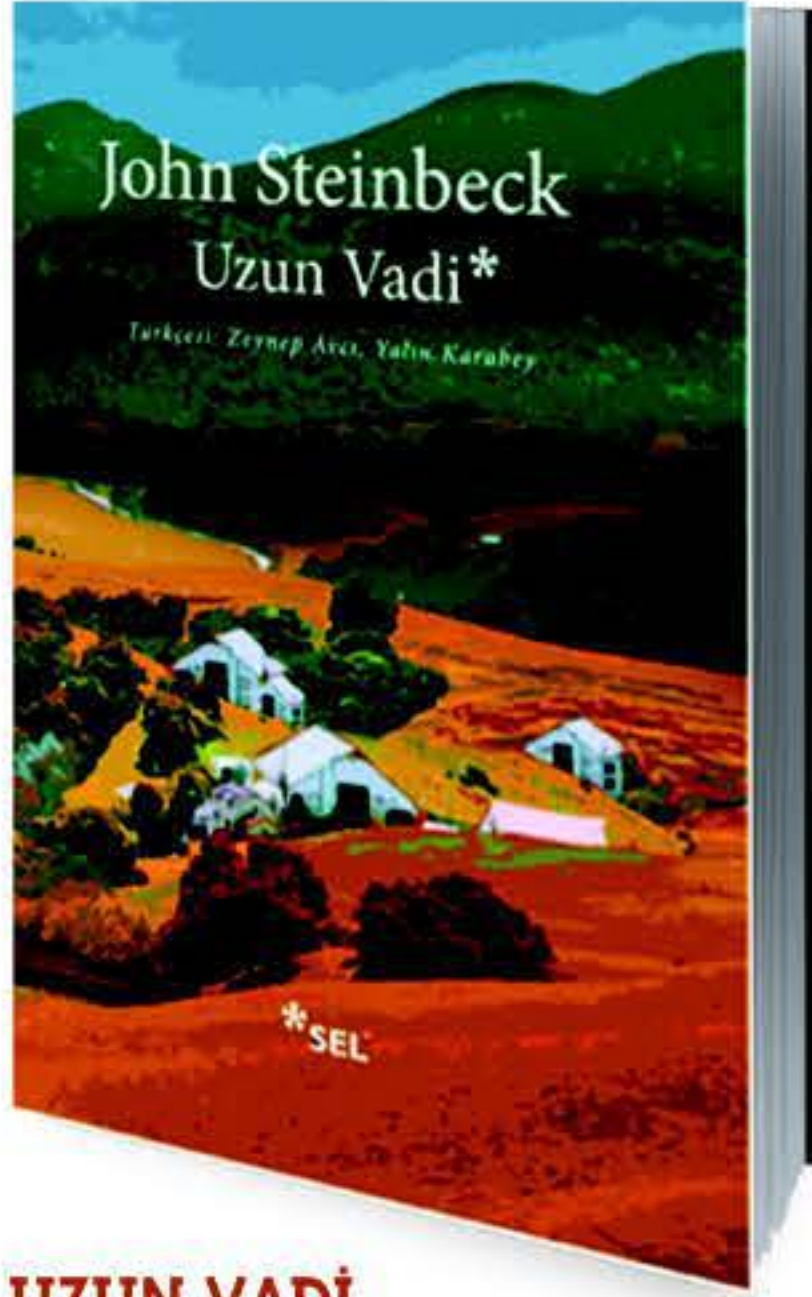
KADIN VE ERKEK DENGESİ

Steinbeck’in yazarlığına dair ne biliyorsak hemen hepsini barındırıyor *Uzun Vadi*’de yer alan öyküler: Harika bir dille, insana dair iyi ve kötü, sevinçli ve kederli, suçlu ve masum ne varsa ayırt edilmeden anlatılıyor, yüreğimize dokunuyor. Yukarıda

Salinas Vadisi’ndeyiz, Steinbeck’in hem doğduğu hem de bir yazar olarak yeniden var olduğu yerde.

Ali Çetinkaya

UZUN VADI

John Steinbeck

Sel Yayıncılık

Çeviren: Zeynep Avcı, Yalın Karabey

girişinden alıntı yapmakten kendimi alıkoyamadığım “Krizantemler” öyküsüyle başlıyor Uzun Vadi. “Krizantemler,” bir kadın öyküsü, hemen ardından gelen “Beyaz Bildircin” da öyle. Steinbeck gerçekçi bir yazar olarak bilinir, bilirim. Ancak söz konusu iki öyküde de bariz bir şekilde görüleceği gibi olağanüstüye, sezgilere karşı da ciddi bir eğilimi vardır. Bu eğilimi üstü kapalı bir gotik anlatımla

taçlandırır. Kadından, doğanın dişil, kaotik, karanlık ruhundan doğan korkuyu, erkeksi paranoyayı, hem kadın erkek ilişkileri hem de onları yerleştirdiği doğa manzaraları üzerinden tartışır. Kocaman bir çiftliği tıkr tıkr işleten kocasının yanında çiçek bahçesiyle ve özellikle krizantemlerle ilgilenen hassas Elisa Allen’ın bir günü, bize doğayla sorgusuz sualsiz birleşen kadın ruhunu anlatır. Toprağa sabitlenmek mi, yoksa evine uğrayan o gezginci tamirci gibi, hiçbir yere bağlanmadan gezmek, kalıcı, dayanıklı hiçbir şey üretmemek mi? Elisa, bir an hiç düşünmediği sorular ve cevaplar arasında salınır. Öykünün kendisi işte bu salınma anıdır.

“Beyaz Bildircin” öyküsünde ise hastalıklı bir şekilde evine ve bahçesine bağlı Mary aracılığıyla, kadın cinsinin en karanlık yüzüne değinir Steinbeck; üstelik korku dolu bir cesaretle yapar bunu. “Derken olağanüstü bir şey oldu. Çalılıklardan beyaz bir bildircin çıktı. Mary donup kaldı. Evet, bir bildircindi bu, hiç kuşku götürmezdi, kar gibi bembeyazdı. Ah, harikaydı! Müthiş bir keyif dalgası, infilak etmek üzere bir keyif kabarıcığı doldurdu Mary’nin göğsünü. Soluğunu tuttu. Küçük, narin, beyaz, dişi bildircin sıradan bildircinlerden uzaklaşıp havuzun öteki tarafına geçti. Durdu, çevresine bakındı, sonra da gagasını suya soktu. ‘Bak sen!’ diye sessiz bir çığlık attı Mary. ‘Tıpkı benim gibi. Bakmışsın benmişim o.’ Güçlü bir haz duygusu tüm vücudunu titretti. ‘Benim ruhum gibi bu, ruhumun tam bir safiyete ulaşmış hali. Bildircinlerin kraliçesi olmalı. Şimdiye kadar başıma gelen her güzel şeyi tek bir güzel şeye dönüştürdü.’” Peki Mary’nin kocası Hary, bu harika şeyle nasıl baş edecektir? Kadın cinsinden yayılan tekinsizlik erkeği neye yöneltir? Bildircinlerin kraliçesinin sonu hazindir. Bilmeyiz, ama Hary ve Mary’ye de bundan sonra pek şans vermeyiz.

Hem doğaya hem de insana dair uzun, çarpıcı betimlemeler dünyasında türlü talihsizliklerin, aşkın, suçun, hayal kırıklıklarının, umudun dünyasındayız.

Kitapta dikkat çeken bir diğer öykü ise “Kaçış.” Erkeksi bir büyüme öyküsü bu. Steinbeck, diğerlerinde olduğu gibi bu öyküde de kadın ve erkek dengesini bozmaz. Her ne kadar adam öldürüp dağa kaçan eli silahlı, çok genç bir erkeğin hikayesi olsa da, “Kaçış”ın kaderini oğlanın annesi yazar. “Unutmayın ki çocuklar erkek adama ihtiyaç duyulduğunda erkek olurlar,” diyen bir annedir o. Toplumsal cinsiyet kavramını ortaklaşa kuran ikiliğin bir tarafıdır.

İNSAN İNSANA NE YAPMAKTADIR?

Pulitzer ve Nobel ödüllerinin sahibi, *Gazap Üzümleri’nin*, *İnci’nin*, *Bitmeyen Kavga’nın*, *Fareler ve İnsanlar’ın* yazarı John Steinbeck, ilk bakışta insanı ve insan ruhunu anlamak üzere kaleme kağıda sarıldığını düşündürür okuruna ama hemen sonra en büyük dertlerinden birinin endüstri toplumu olduğunu hissettirmeyi başarır. İnsanın değiştirdiği dünyada canlı cansız herkese, her şeye bir şeyler olmaktadır kuşkusuz, peki insana ne olmaktadır? İnsan kendi elleriyle yarattığı bu değişimin içinde kendine ne yapmaktadır? Doğaya yapılanlar, insana da yapılmış sayılmaz mıdır? Sorduğu ve düşündüğü yerde, Steinbeck edebiyat için, insan için başyapıtlar doğurmuştur.

Steinbeck, 20. yüzyıl ABD’sini her yönüyle ele alan bir yazar. Bu, günümüz okurunu itebilecek bir tanımlama olabilir, farkındayım. Hatta bugün ABD’liler için bile Fitzgerald ve Hemingway’in gölgesinde kalmıştır. Ancak bu noktada iyi tahlil etmemiz gereken bir şey var. Onun, 20. yüzyıl ABD’sini anlatmış olması demek, kapitalizmle karşılaşmanın ve onun önünde tekrar tekrar kaybetmenin romanını yazdığı anlamına gelmektedir. Bu haliyle evrenseldir Steinbeck; duyarsız kalınamayacak kadar evrensel. Onu evrensel kılan bir diğer özelliği de dili ve anlatım biçimidir tabii. Bir betimleme ustasıdır. Herhangi bir romanını ya da öyküsünü okuduktan sonra bir daha onu unutmanız mümkün değildir. Hem hafızanızda hem de yüreğinizde yer etmeyi başarır. Sinemaya en çok uyarlanan yazarlardan biri olmasının sebebi de budur kanımca.

Uzun Vadi, iyi okurun asla gözden kaçırmayacağını düşündüğüm bir öykü kitabı. Nefis çevirisiyle de Türkçeye çok güzel bir hediye. ■

ROMAN İÇİNDE ROMAN

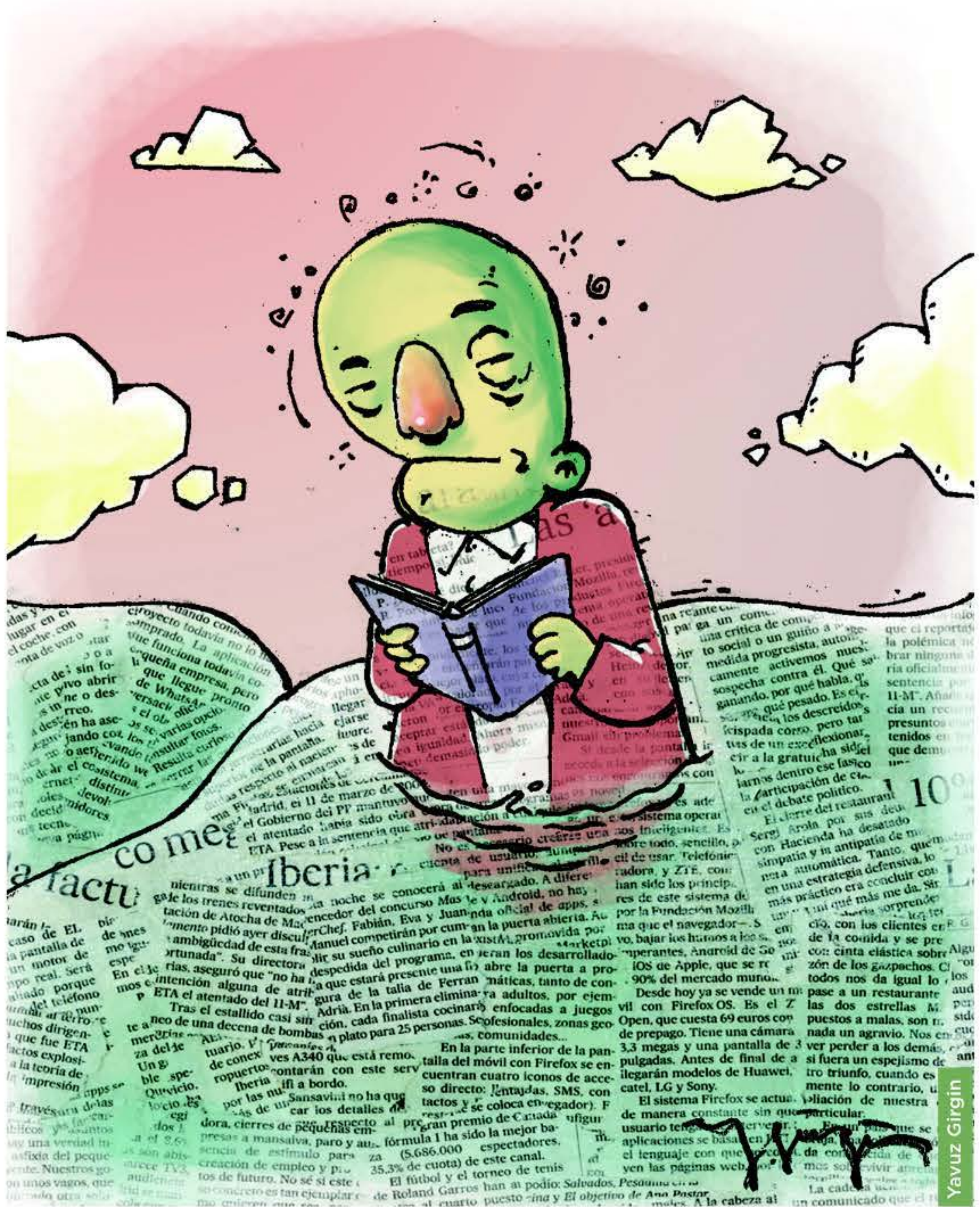
Roman içinde roman kurgusuyla yazılmış satirik anlatı, yayıncılık dünyasına yönelik keskin bir eleştiriyi barındırıyor.

İsveçli yazar Stjernström 1960 doğumlu. Ancak edebiyat dünyasına katılması 2003 yılını bulmuş. Gecikmenin nedeni, Stjernström'ün finans dünyasında geçirdiği uzun yıllar. Sıkıldığını, yaratıcılığının boğulduğunu fark ettiğinde, aniden kariyerini terk etmiş ve ilk romanı *Enn Mann*'i yazmaya koyulmuş. Kitabın gördüğü ilgiden aldığı cesaretle, edebiyat hayatını 2005'te yayımlanan *Stora Journalist* ve 2011'de yayımlanan *Dünyanın En İyi Kitabı* adlı romanlarıyla sürdürmüş. (Stjernström'in son romanı *Fjärilspojken* ise, 2015 yılının bu ilk aylarında yayımlanacakmış.)

Peter Stjernström, *Dünyanın En İyi Kitabı* romanında farklı kategorilerde "bestseller" olabilecek bir kitap yazmak için, vahşi bir rekabete giren iki yazarın hikayesini anlatmış. Roman içinde roman kurgusuyla yazılmış satirik anlatı, yayıncılık dünyasına yönelik keskin bir eleştiriyi barındırıyor.

MESLEKİ DEFORMASYON

Peter Stjernström yeni romanını yazmaya çalışan bir yazarın hikayesini anlatmaya başlıyor. Titus adlı roman kahramanının romanının konusu da aynı. O da bir yazarı ve romanını koyuyor hikayesinin merkezine. Üstelik -meydan okurcasına- kahramanına kendi ismini veriyor. Bitmedi; Titus'un roman kahramanı Titus Jensen de bir yazar ve o da yeni bir romana başlamak üzere. Böyle ifade ettiğimizde karışık görünüyor ama uzun sayfalara yayıldığında yönümüzü bulmakta zorlanmıyoruz. Merkezine Titus Jensen'in yazma serüveni yerleşiyor ve hikaye toparlanıyor.

Dünyanın En İyi Kitabı'nın sonuna gelindiğinde üç yazar birbirine karışıyor: "Bir yazar aslında başka bir yazar olan bir yazar hakkında bir kitap yazıyor ve o yazar da bir kitap yazıyor ve aynı kitabı yazmak isteyen başka bir yazarla rekabet ediyor. Son yazar da aslında ilk yazar. O da ben oluyorum ya da nasıl oluyorsa artık..."

Bir zamanların ünlü yazarı Titus Jensen, yaşını başını almış, yıllardır hiç bir şey yazmamış, alkol bağımlısı bir adam. Bir zamanlar kültürel hayata meraklı olanların takip ettikleri, şimdiyse ancak kült takipçileri olan bir yazar. Alkol sınırlarını aştığı gecelerden

birinde, yıldızı parlayan genç yazar arkadaşı Eddie X ile yaptıkları sohbet sırasında aklına parlak bir fikir gelir: Bir sürü farklı tipte kitabı birleştirip tek bir kitap yapmak, aynı anda bir sürü farklı tarz ve türde yazmak... Öyle ki, farklı kategorilerde "bestseller" olabilecek tek bir kitap! Kategoriler ise hayli geniş: Suç, yemek, diyet, işletme, kişisel gelişim, psikoloji...

Ne Titus, ne de Eddie bir daha bu kitap fikri hakkında konuşmaz. Çünkü ikisi de bunun büyük bir proje olduğunun farkındadır. "*Dünyanın En İyi Kitabı*" yazarına sonsuz bir hayat bahsedebilir; ama sadece birisine...

Böylece gizli bir yarışma başlar. Yayıncısıyla anlaşılan Titus Jensen alkolü bırakır, kariyeri tıkanmış aşırı kilolu bir başkomiser hakkındaki kitabı için geniş bir araştırmaya koyulur. Ne var ki Eddie'nin de boş durmadığı, hatta kendi kitabını çalmaya çalıştığı düşüncesinin yarattığı huzursuzluk paranoyaya dönüşür. Buna rağmen büyük bir tutku ve takıntıyla sürdürür yazmayı. Sona gelindiğinde asıl meseleyi kavrayacaktır: "Esas hedef çalışmanın kendisi, sonuç olarak ortaya çıkan ürün değil. Önceden bitmiş kitabın yayımlanmasının ona keyif ve tatmin vermesini beklerdi. Ama bu coşku hiçbir zaman gelmedi ve içinde gitgide artan öfkeyi alkolle öldürmesi gerekti. Şimdi esas ödülün yazma sürecinin kendisi olduğunu biliyor. İşte bu yüzden hâlâ hayatta. Artık bilişsel terapiye ihtiyacı yok, ya da alkol ölçere ya da kaygılarını üstüne yansıtabileceği, şişirilmiş kişisel husumetlere. Artık *Dünyanın En İyi Kitabı*'na bile ihtiyacı yok. Tek ihtiyacı olan şey kendisi. Ayık ve iş görebilecek durumda."

META HİKAYE

Peter Stjernström, her kategoride "bestseller" olacak bir kitabın yazılış hikayesini hikaye etmeyi önüne koyunca, pek çok konuya temas etme fırsatı bulmuş. Öncelik yazarı, eleştirmeni, editörü ve yayınevi sahipleriyle yayın sektöründe... Alaycı değil ama hicivci bir yaklaşımı var Stjernström'ün. Fakat kişisel gelişim kitaplarına ve çok satmayı yetenekle karıştıran yazarlara -mesela Paulo Coelho'ya- fazlasıyla yüklenmiş. Okuyucular ve İsveç toplumu da nasipleniyor Stjernström'ün iğnesinden. Globalleştikçe tektipleşen bir dünyada Stjernström'ün

Alaycı değil ama hicivci bir yaklaşımı var Stjernström'ün. Fakat kişisel gelişim kitaplarına ve çok satmayı yetenekle karıştıran yazarlara -mesela Paulo Coelho'ya- fazlasıyla yüklenmiş.

eleştirileri -kuşkusuz bizi de kapsayarak- evrenselleşiyor: "Bir zamanlar sahip olduğu az sayıdaki arkadaşı da büyük ihtimalle barda oturmuş, kendi deyimleriyle 'kutluyorlar', sanki işleriymiş, önemli bir görevmiş gibi orada olmaları için resmi bir bahaneleri var. Entelektüelmiş gibi yapıyorlar ama son zamanlarda okumayı başardıkları tek şey boyalı basının spor sayfaları."

Bir başka açıdan baktığımızda, *Dünyanın En İyi Kitabı* bireyin varoluşsal sorunlarına, yaratma hırsına, kıskırtılmış ve yıkıcı arzularına dokunan bir roman. Derinleşmiyor ama işaret etmeden de geçmiyor Stjernström. Özellikle kapitalizmin bireyleri kıskançlığa ve rekabete sevk eden yanını güzel sergilemiş. Sergileme alanının, çıkar ilişkilerinin gözlerden kaçırıldığı bir alan olan sanat ve edebiyat dünyası olması, Marx'ın paranın her şeyi birbirine benzettiği tespitini doğruluyor. Kuşkusuz kendisini dışında tutmamış Peter Stjernström ya da Titus veya Jensen. Sona gelindiğinde üç yazar birbirine karışıyor: "Bir yazar aslında başka bir yazar olan bir yazar hakkında bir kitap yazıyor ve o yazar da bir kitap yazıyor ve aynı kitabı yazmak isteyen başka bir yazarla rekabet ediyor. Son yazar da aslında ilk yazar. Ki o da ben oluyorum ya da nasıl oluyorsa artık..."

Kimin kim olduğu önemsiz. Önemli olan konu ve kurgu seçiminin barındırdığı eleştiriyle ve yazarın roman anlayışıyla çok iyi örtüşmesi. Bir söyleşisinde meta hikayeleri, metin yazmayı ve metin işçiliğini sevdiğini söyleyen ve okuma macerasını yönlendiren yazarlar olarak Jules Verne, Alexandre Dumas, Robert Louis Stevenson, John Kennedy Toole, Franz Kafka isimlerini sayan Stjernström merakla okunan, hızlı akan ve eğlenceli bir roman kaleme almış. Zaman zaman -özellikle Salvador Dali tablosunun tasvirinde- kaleminin maharetini de kanıtlamış. İç içe geçmiş romanlar ve yazarları arasındaki pespektif kaymalarını iyi kullanarak -çok karmaşık olmasa bile- bir labirentin içine çekiyor okuyucusunu. İyi düşünülmüş ve ustalıkla işlenmiş hikayenin final sahnesinin doyurucu olmaması, romanın en önemli zaafı.

Dünyanın En İyi Kitabı bir Borges ya da Calvino hikayesi değil belki ama heyecanlı ve eğlenceli. Peter Stjernström'ün amaçladığı tam da bu işte. ■

DÜNYANIN EN İYİ KİTABI

Peter Stjernström

Yabancı Yayınları

Çeviren: Boran Evren

BU AŞKIN ELEBAŞISI KİM?

“Aşk ve Ölüm Üzerine adlı kitapta Patrick Süskind hiçbirimizin çözemediği, çözmeye yanaşmadığı aşk ve yokluk redoksunu inceliyor; hem de inanılmaz bir dille. İroni, mitoloji, anılar, günümüze ait gözlemler kullanarak...”

Geceler aşk hakkında konuşmaya başladığında, sevgililerin susmaya karar vermesi kaçınılmazdır. Geceler aşk hakkında her şeyi bilir ve sır tutamazlar. Sevgililer konuşurken gecelerin saklanması ondandır. Kabahat işlemiş çocuk gibi evin içinde bir yerlere kaybolurlar.

Kaybolan çocuk aşkı da yanında götürür; onun hayalindeki gerçek kahramanlar, aşka dair büyük maceralar yaşamış, büyük tehlikeler atlatmış, büyük acılar/büyük mutluluklar arasında arafta kalmışlardır. Aşkın felsefeye küskünlüğü tam da buradan başlar: Hareket eden, yanılan ve hatalarından zevk alan birinin taşıdığı duyguyu aşk diye adlandırması karşısında, felsefe daima katı, soğuk, mesafeli, hatta olabildiğince gaddardır. Oysa aşk bazen klasik dönem şiirlerindeki şaşaalı tezahürüyle övünürken, bazen sıradan bir kamyon arkası sözünde de can bulma arzusundadır. Felsefe böylesi bir gevşekliği, böylesi bir kendini bilmezliği bağışlamaz. O yüzden aşk felsefenin meselesi değildir. Felsefenin reddettiği aşk ise kendi yolunu bulmak için kılıktan kılığa girer, yollara düşer. İşte, bundan sonrasında aşkın başına gelenleri merak edenlere biz kısaca sanatçı/sanatçı ruhlu diyoruz. Aşk hakkında konuşmak, zirvalamak veya kekelemek onların meselesidir artık. Mesele olarak da korunmalıdır. Çünkü aşk mesele olmaktan çıkıp mesel'e dönüştüğünde anlamsızlaşacak ve kuru sözlerle geçirtilen bir ruh hali, bir delilik/hastalık belirtisi diye tanımlanacaktır.

Hiçbir aşkın mutlu sonla tamamlanma lüksü bulunmamaktadır. Aşkın ana malzemesini ölüm oluşturur, çekirdeğinde

Ethem Onur Bilgiç

ölümle kurduğu diyalogun şifreleri yer alır. Buradaki ölüm, çekilen ıstıraba dayanamamaktan ziyade “aşkın ölümsüzlüğü” çerçevesinde olası bir bozulmaya karşı önlem almak, seven bedenleri ortadan kaldırarak aşkı baki kılmak düşüncesine dayanmaktadır. Her iki tarafın da ölmesi sayesinde, aşk herhangi bir iç/dış etkenle yüz yüze gelemeyecektir artık. Bu durum hiçbirimizi şaşırtmamalı: Eros'un küçük bir dokunuş yerine bir bakıma yaralama amaçlı, okla vurmayı seçmesi bile -kısaca bu tuhaf kötücül yan- dikkatimizi çekebilir.

“Bizi aptallaştıran ve kabalaştırma potansiyeli olan şey nasıl olur da en büyük mutluluk olarak hissedilip tanımlanır?” Asıl soru budur. Aptallaştırma alanı kolay anlaşılabilir, ama kabalıktan kasıt, sosyalleşme esnasında çevreyi hiçe saymak yahut tüm değerleri

Aşkın ana malzemesini ölüm oluşturur. Eros'un küçük bir dokunuş yerine, bir bakıma yaralama amaçlı, okla vurmayı seçmesinde de bu tuhaf kötücül yan vardır.

ethem@nur14

Geceler aşk hakkında her şeyi bilir ve sır tutamazlar. Sevgililer konuşurken gecelerin saklanması ondandır. Kabahat işlemiş çocuk gibi evin içinde bir yerlere kaybolurlar.

elinin tersiyle itip sadece kendi aşkını önemseme gibi ret ve izolasyon mekanizmaları, kuşkusuz kimi ayarları bozmakta. Üstelik ölümle bu denli kol kola bir durumun bizi keyiflendirdiği sonucuna nereden ulaşıyoruz?

Aşkın eziyetle ilişkisi, çile ile muhabbeti sevilen kişinin varlığı dışında şekilleniyorsa ve seven kişi eziyet ve çile kaynağını aslında başka mecralarda arıyorsa, bu aşk kimle kimin/neyle neyin arasındadır o zaman?

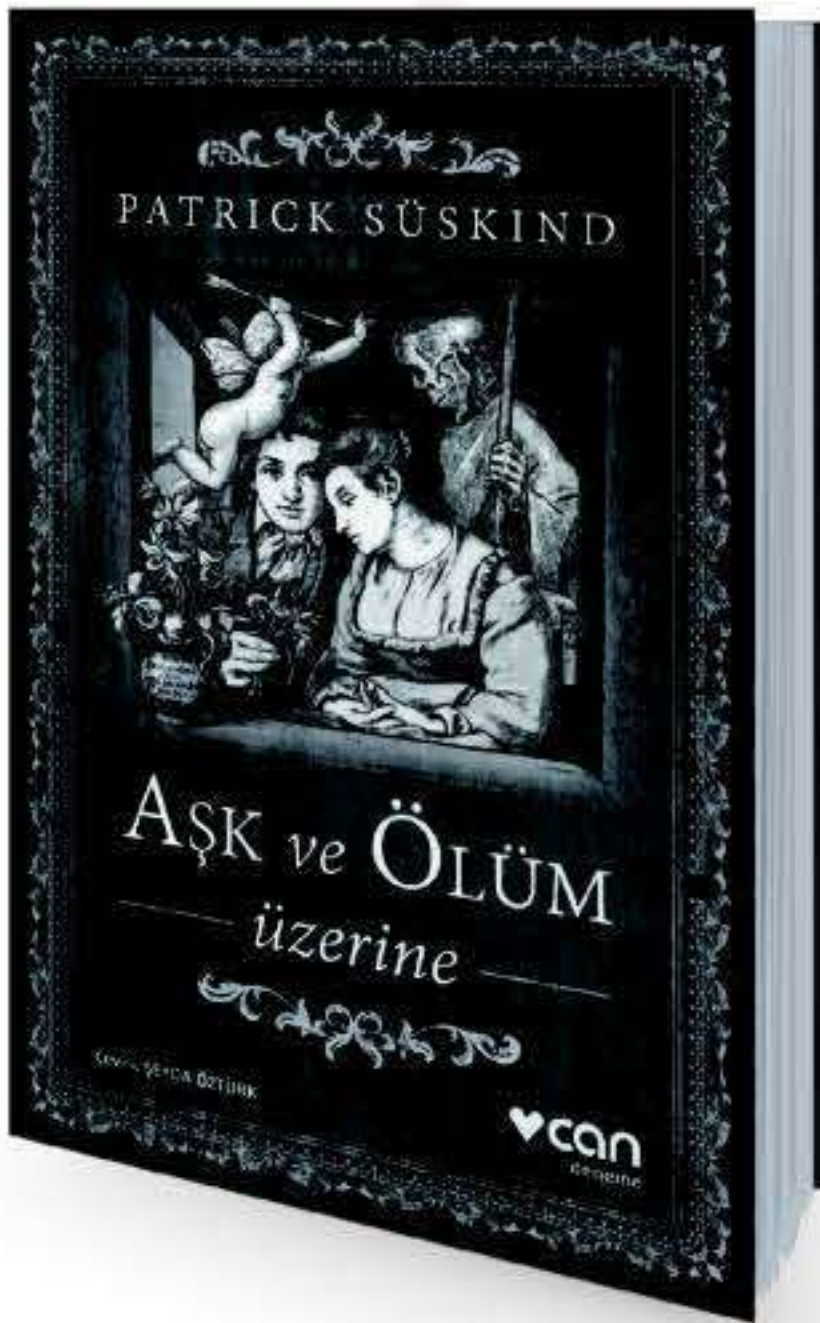
Kaybolan çocuğun aşkı yanında götürmesinin nedeni bir parça da bu karışıklıktır belki; doğal olmayanı, doğal olanı bozabilecekleri insandan uzaklaştırmak.

TAM BİR CADİ KAZANI

“Muharrik” güzel bir kelime: Harekete geçiren, ayaklandıran, yapmaya teşvik eden, elebaşı anlamlarına geliyor. Aşkın bir muharrikidir sevilen kişi – aşk ise, hakkını teslim etmek gerekirse, tam bir cadî kazanı.

Yukarıda aptallaştırma/kabalaştırma bölümünü ödünç aldığım uzun denemesini içeren *Aşk ve Ölüm Üzerine* adlı kitapta Patrick Süskind hiçbirimizin

çözemediği, çözmeye yanaşmadığı aşk ve yokluk redoksunu inceliyor; hem de inanılmaz bir dille. İroni, mitoloji, anılar, günümüze ait gözlemler kullanarak... Bir çırpıda okunabilen, okudukça “Daha da neler!” diyebileceğiniz kitapta bazı davranışlarımızın kimilerine nasıl görüldüğünü de anlayıp hafifçe utanıyoruz. Aşkın üzerimizdeki bu acayip oyununu usta bir kalemle bir kez daha keşfe çıkmak çoğumuza iyi gelecektir. ■

AŞK VE ÖLÜM ÜZERİNE

Patrick Süskind

Can Yayınları

Çeviren: Şeyda Öztürk

LEONARD COHEN

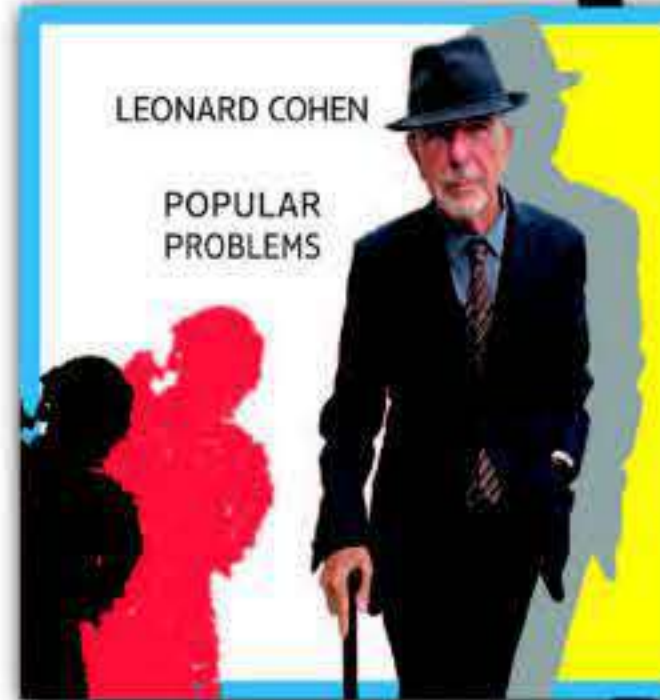
NEW ALBUM

POPULAR PROBLEMS

CD, PLAK+CD Formatlarıyla
tüm D&R Mağazalarında.

FEATURING
“ALMOST LIKE THE BLUES”,
“YOU GOT ME SINGING”
AND “SLOW”

SONY MUSIC

LeonardCohen.com
Facebook.com/LeonardCohen

TUHAFLIKLAR MAHALLESİ

“Bu; takıntılı, tuhaf ve günlük tekrarlardan oluşan küçük mevcudiyetlerimizin oldukça eğlenceli hikayesidir.”

Böylesi bir fikir ancak Fernando Pessoa'nın hayal gücünden beklenirdi. *Beyefendiler*, Portekizli yazar Gonçalo M. Tavares'in "O Bairro" adını verdiği büyük bir projeye ait kitaplardan ilki. "O Bairro," sakinleri ünlü edebiyatçılar ve sanatçılar olan, kurmaca bir mahalleyi anlatacak. Tavares, Pessoa'nın farklı alt

benliklere bürünüp kendisine sayısız hayali yazar kimliği yaratmasından etkilenmiş benziyor. Tavares'in karakterlerinin ünlü isimleri var ama bir biyografiden söz etmiyoruz. Bu ünlü isimler, Tavares'in Pessoa'dan ödünç aldığı "heteronym" yaratma fikrinin oyuncuları sadece. Üstelik hepsi birer "flâneur," daha ne olsun. Ancak Tavares, Pessoa gibi kendisini bu alt benlikler içinde yok etmeyi başaramıyor, belki de amacı kaybolmak değil. Tavares'in hikaye anlatışı mantık bilmeceleri, ironik hayat felsefeleri, gülünç insani tiklerin betimlenmesi ve birkaç didaktik fabl ile iç içe geçmiş benzersiz bir absürt senfoni, tehlikeli olmayan bir kaos. Tavares'ten Batı edebiyat çevrelerinde ne zaman söz edilse, José Saramago'nun onun bir gün mutlaka Nobel kazanacağına dair kehanette bulunması hatırlatılıyor. Sizin de aklınızda bulunsun.

Bu kitapta tanışacağımız mahalle sakinleri Paul Valéry, Henri Michaux, Bertolt Brecht, Roberto Juarroz, Italo Calvino ve Robert Walser. Kitabın kapağındaki mahalle haritasını incellerseniz, Tavares'in hikayesini anlatmayı planladığı diğer ünlüleri görebilirsiniz. Tek bir hanımefendi ismi dikkat çekiyor: Bayan Woolf. Bay Henri'nin dediği gibi, "bu işletmede tek bir kadının olmaması ciddi bir mimarlık hatası" olurdu.

"O Bairro" saklanmak, düşünmek, egzantrikliği sınırsız yaşamak ve hayatı "flâneur" olarak geçirmek isteyen beyefendi için bir ütopya. Hapsolmuş, kaybolmuş, çıkışsız hisseden beyefendi için değil. Bay Brecht'in anlattığı hikayeler ve fabllar sayesinde mahalle dışında bir evrenin varlığını öğreniyoruz. Ya da mahallenin nasıl bir ülkede yer aldığını. Bu ülkede iş bulmak için kafasının ve ellerinin kesilmesini kabul edecek muhtaçlar var. Ağaçlar kesiliyor, şairler kuyrukta bekliyor. Her yoksulun yanına iki nöbetçi verilmiş. Haritalar henüz hazır değilken savaşa giden ordu çıkmaz sokağa girmiş. Turistler yanlış rezervasyonla savaşın ortasında bulmuşlar kendilerini. Kendisini ölüme mahkum eden metindeki sözdizimi hataları sayesinde bir adam ülkenin yeni kralı olmuş. Bay Brecht'in anlattıklarını dinleyenlerin sayısının gittikçe arttığını, sayfaların altındaki çizimleri takip ederek görebiliriz.

Tavares'in beyefendileri, kişiliklerindeki en baskın, ve genellikle olumsuz bir özelliğin tuzağına düşen, yazar tarafından biraz yargılayıcı bir tavırla çizilmiş Molière karakterlerini hatırlatıyor. Aynı zamanda

Onur Atay

Bu kitapta tanışacağımız mahalle sakinleri Paul Valéry, Henri Michaux, Bertolt Brecht, Roberto Juarroz, Italo Calvino ve Robert Walser.

kitaptaki iki boyutlu çizimler kadar soyutlar. Böylece karakterleri daha da derinleştirmek zorunda kalmıyor Tavares. Metaforik olarak son derece miyop bakışlı beyefendilerin "Aklımı seveyim!" tavırları ve mantık yürütmelerinin, mahallenin dışındaki evrende ne kadar işe yaramaz olduğunu hüznle hissediyoruz. Mantık, aklın olduğu kadar deliliğin de silahı olabilir.

Gonçalo M. Tavares'ten Batı edebiyat çevrelerinde ne zaman söz edilse, José Saramago'nun onun bir gün mutlaka Nobel kazanacağına dair kehanette bulunması hatırlatılıyor. Sizin de aklınızda bulunsun.

ÇOK TUHAFSINIZ BEYEFENDİ

Zıplayıp uzun boylu insanlarla sadece kısa bir süre için aynı boyda olan Bay Valéry, ne olduğu belirsiz bir varlıkla evliydi. Aynaları manzara resimleriyle değiştirdiği için dış görünüşünden habersizdi. Her yere trenle yirmi dakikada varmak yerine, yürüyerek giderdi, çünkü trenle varacağı yerin yürüyerek varacağı yerle aynı olacağının garantisi yoktu. Nesnelerin sadece içini satarak hayatını kazanıyordu. Kahveyi çok seviyordu ve çalışmak ve kahve içmek

aynı şeydi. Yani işi kahve içmekti. Paralarını bir kitabın içine saklardı. Daima siyah giyerdi, neşeyi üzerine çekebilmek için. Gölgesinden hiç hoşlanmazdı. Kimi zaman görünür hale gelip ölümü haber veren bir leke olduğu için.

Sürekli absent içen Bay Henri, ansiklopedik bilgilerle doluydu. Bilgi, absentin diğer yüzüydü. Bu nedenle petrol gibi içilmeyen sıvılar, bilinmeyen bir dildeki metin gibiydi. Gerçeklik

Tavares'in beyefendileri, kişiliklerindeki en baskın ve genellikle olumsuz bir özelliğin tuzağına düşen, yazar tarafından biraz yargılayıcı bir tavırla çizilmiş Molière karakterlerini hatırlatıyor. Aynı zamanda kitaptaki iki boyutlu çizimler kadar soyutlar.

R. Caiano (kitaptan)

absentle karışırsa daha iyi bir gerçeklik elde edilirdi. Takvimin ne zaman icat edildiğini bilirdi,

ama saati şaşırdı. Zamanın insanı ancak 70 senede öldüreceğini söylerdi ve doktorları sevmezdi. İnsanın yorgunluktan düşünmeye başladığına ve filozof olduğuna inanırdı. Pantolon ceplerinde sıvı taşınmamasına sinir olurdu.

Bay Juarroz, sözcüklerin diktatörlüğüne boyun eğmediğini göstermek için nesnelere her gün farklı bir isim veriyordu. Seyahate çıkmayı asla başaramazdı çünkü olmak istediği yer bütün eşyalarının yanıydı. Evdeki bir çekmeceyi boşluğu saklamak için kullanırdı. Adını bilmediği şeylere elini sürmezdi.

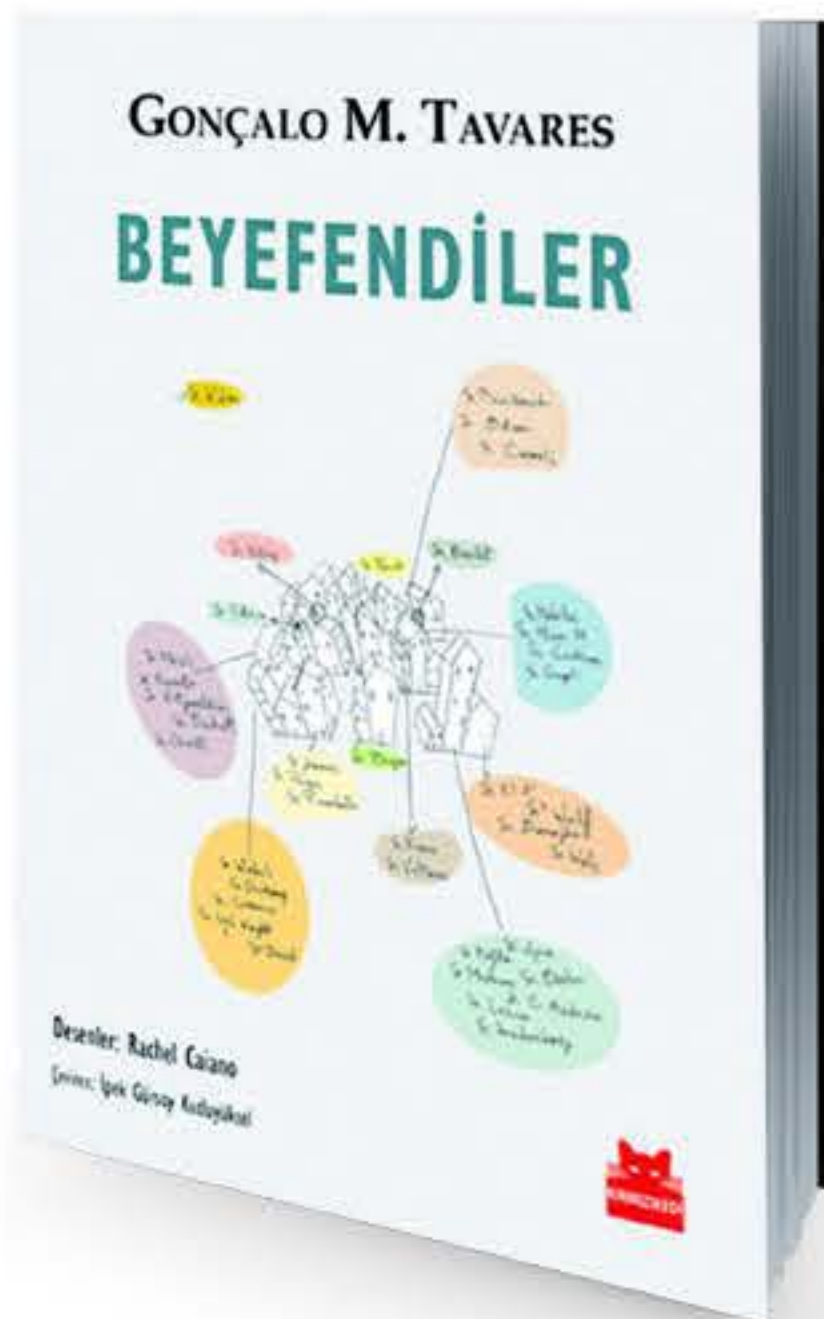
Bay Calvino, bazen elinde balon tutarak, bazen de metal bir çubuk taşıyarak yürürdü. Çok uzundu ve yatağı ona küçük gelirdi; o nedenle hep çaprazlama uyurdu. Hayvanının adı şiirdi. Güneş de kitap okuyabilirdi diye, kitabın sayfalarını açıp güneşe koyardı. Yürümediği zamanlar, en rahat sandalyeyi en saygın kişiye sunabilmek için, önceden oturup denerdi.

BİR MAHALLE DOLUSU YALNIZLIK

Yalnızlık nesneleri fark etmek demek. Bu yalnızlıkta, beyefendilerin nesnelerle ve bazen de vücutlarının parçalarıyla kurduğu takıntılı, bağımlı, çoğu kez ampirik ilişkiler oldukça trajikomik. Elle tutulan bir kahve fincanı kadar, sokakların ve evlerin de beyefendilerin kişiliklerinin uzantıları olması, Tavares'in mahallesini nesneleştiriyor ve küçültüyor.

Kuvvetli bir şekilde komşusunun elini sıkarken, "Sadece yetersiz olduğum için bir şeylere dokunurum," dedi Bay Juarroz. Mahalledeki yalnızlığı daha iyi anlatamazdı. Bay Calvino, insanlara yaklaşma ve insanlardan uzaklaşma oyununun getirdiği çalkantılı deneyimden yorulmuştu. Bay Walser ise doğanın ortasındaki bir eve kapanmayı seçti. Bay Valéry, bir kapı ve ön cepheden ibaret, iki yönden de içeri girilebilir ve dışarı çıkılabilir bir evde, odalar arasında kaybolmamaktan hoşnut. Bay Calvino sonunda keşfedecek ki, dümdüz ve birbirine paralel iki çizginin tam ortası sonsuzluktur. Bu adresi kaydedin.

Nesnelerle ve kavramlarla kurduğumuz bize özgü ilişkileri ve rastgele bağlantıları toplayarak, hepimizin kişisel tuhaflıklar sözlüğü ortaya çıkar. Kendi varoluşsal dinimize ait bir nevi emirler listesi. Hayatımızın hikayesini anlatır. Bu; takıntılı, tuhaf ve günlük tekrarlardan oluşan küçük mevcudiyetlerimizin oldukça eğlenceli hikayesidir. ■

BEYEFENDİLER

Gonçalo M. Tavares

Kırmızı Kedi Yayınevi
Çeviren: İpek Gürsoy Kutluyüksel

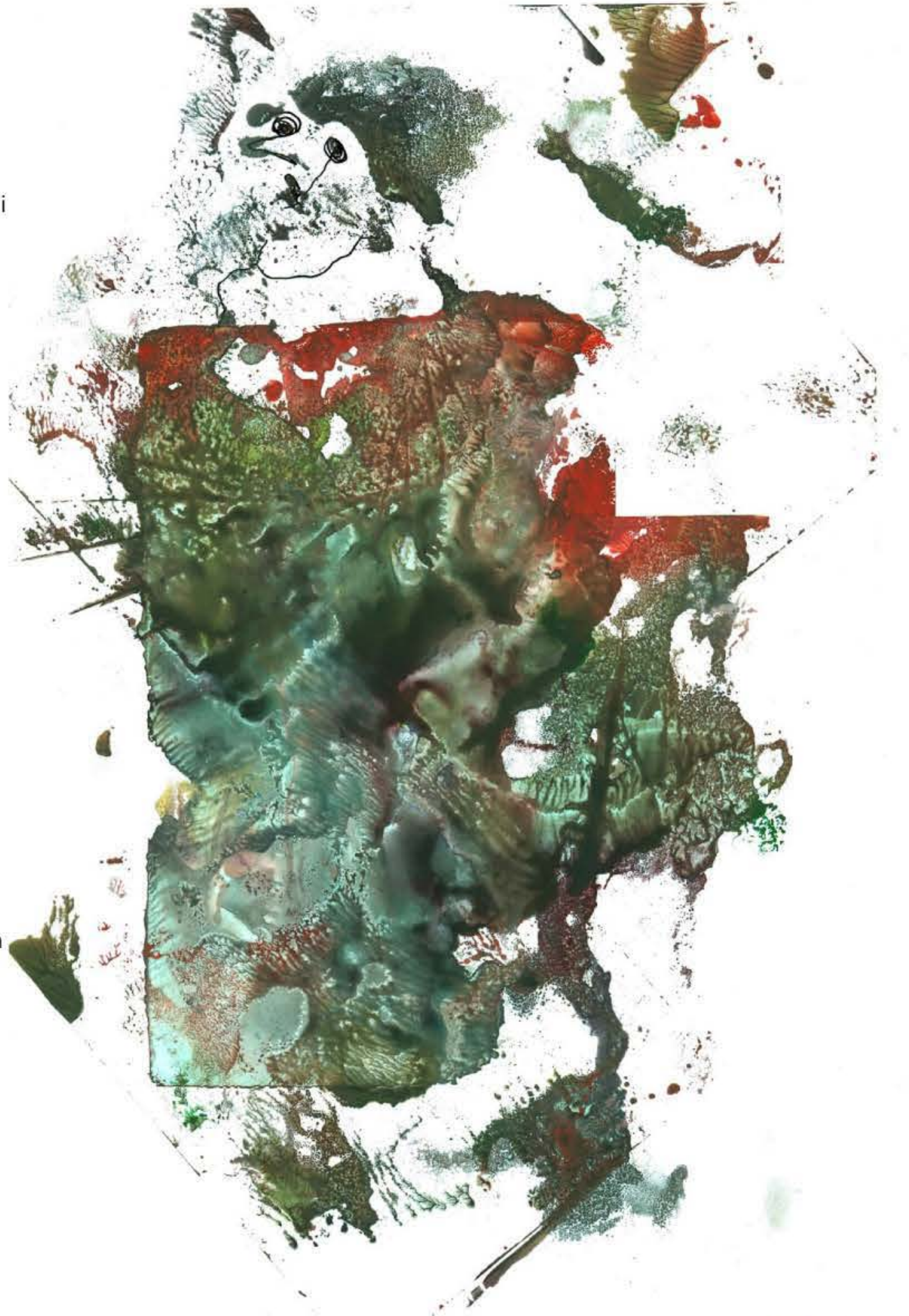

BİR DİYALOG ROMANI

“Ukde uzun değil ama yoğun bir roman. Özenle oluşturulmuş katmanların ne kadarına nüfuz etmek istediğinize bağlı olarak, farklı biçimlerde okunabiliyor.”

İki yıl önce ilk romanı *Mihman* ile ilişkilere şerh koyan Akif Kurtuluş, hayranlarını fazla bekletmedi. Yeni romanı *Ukde* ile ilişkilerin romanını yazmaya *Mihman*'da kaldığı yerden devam ediyor. İlk olarak *Romantik Korno* kitabında bir otobüs yolculuğunda ortaya çıkan defter, bu kez bir otomobilin bagajındaki zulada bulunuyor tesadüfen.

Ukde uzun değil ama yoğun bir roman. Tıpkı *Mihman*'da olduğu gibi Akif Kurtuluş'un özenle oluşturduğu katmanların ne kadarına nüfuz etmek istediğinize bağlı olarak, farklı biçimlerde okunabiliyor. Okuyucunun kendi ilişkilerinin tarihi, yoğunluğu, ilişkileri üzerinde düşünme alışkanlığı, romanı da nasıl okuyacağını belirleyecek. Daha çok yaşamış olanlar daha çok düşünecek, farklı katmanları daha iyi anlamak, çözümlemek isteyecektir. Ayrıca Akif Kurtuluş'un yine *Mihman*'da olduğu gibi romanını tarihsel olarak düz bir çizgide kurmuyor oluşu, roman kahramanlarının yaşadıkları anlardaki iç sesleri ile diyalogların, anıların iç içe geçmesi, okuyucunun tüm o katmanlara nüfuz edebilmesi için fazladan çaba göstermesini gerektiriyor. Kısacası, “Bir roman okuyayım kafamı biraz dağıtayım,” tarzında değil; tam tersi etki yapabilecek, okuyucuyu uğraştırabilecek bir roman var elimizde. Eğer ipucu niteliğindeki cümlelerden bir tanesini atlarsanız veya unutursanız, sonraki kimi kısımlar anlaşılabilir veya katmanlardan birisi açılmadan kalabilir. Beni epeyce uğraştırdığını itiraf etmeliyim, bir kereden fazla okudum, bazı bölümleri tekrar tekrar okudum; hâlâ da emin olamıyorum tamamını çözebildiğimden, karakterleri tam olarak anlayabildiğimden. Ama hayat tıpatıp böyle değil midir? Kimi tam olarak anlayabiliriz, hatta bir başkasına gitmeye hiç gerek yok, tam burada olanı, “beni” ne kadar anlayabiliriz? Her zaman kapanmaz bir fark ile yaşamak zorundayız; ne olmuşluğumuzun ne de olmakta olduğumuzun eksiksiz, kusursuz bir dökümüne sahip olamayız.

Başkasına, yanı başımızdakine, sevgilimiz, hayat yoldaşımız, arkadaşımıza gelmeden, daha yakıcı bir sorun vardır: Kendimiz hakkında ne biliyoruz, ne kadar bilebiliriz?

Seda Mit

BİR DEFTER BULABİLME İHTİMALİM

Müteveffa Nuri beyin, yıllar önce altı aylığına bir eğitim için gittiği İngiltere’de tesadüfen tanıştığı Sivrihisarlı bir Ermeni olan Benjamin bey nedeniyle yazmaya başladığı defterle başlıyor romanımız. Defteri Nuri beyin dul eşi, emekli ağır ceza hâkimesi Cavidan Hanım ile birlikte okuyoruz. Cavidan hanım, hayatını paylaştığı eşinin yaşarken kendisi ile paylaşmadığı “satırlarıyla karşılaştığında ne hissedeceğini bilememiştir;” Nuri beyin yazdıklarına koşturarak o günleri, yaşananları hatırlamaya başlar. Bir yandan Nuri-Benjamin ilişkisini öğrenirken, aynı zamanda Cavidan-Nuri ilişkisi de açılmaya başlar önümüzde. Bir diğer denklem de Cavidan’ın fakülte arkadaşı olup, gençliğinde yaşadığı bir ilişki nedeniyle meslekten ayrılmak zorunda kalan, çok uzun süre hayatına bir erkek girmeyen, yakın zamanda evlenecek olan Hamiyet’in sahneye çıkmasıyla Cavidan-Hamiyet arasında kurulacaktır. Bu ilişkiler ya da denklemler kuşkusuz yalıtılmış olarak yaşanmamıştır; bir ilişkiye tanık olmak bile ilişkinin tarafları ve tanığı üzerinde etki yapacaktır. Ancak kimin neyi, nasıl yaşadığından kimin ne kadar haberi vardır? Kendi ilişkilerimizi, yenilgilerimizi, yanılgılarımızı sürekli olarak benzerlerimizin, arkadaşlarımızın ilişkileri üzerinden değerlendirmeye, meşrulaştırmaya veya yargılamaya çalışmaz mıyız? Her insan bir limittir, karşısındakinden farklı bir limittir. Bir başkasında en çok görebileceği kendi limiti olacaktır; varsa da ötesini göremeyecektir. Diğer hakkında bu kendi limiti ile sınırlı bir yargının değeri, gerçekliği, ağırlığı, hakikatı temsil yeteneği ne olabilir? Bir de bunun üzerine sırları, söylenmiş ya da söylenmemiş ama yaşanmış yalanları, aldatmayı, aldatılmayı veya aldatırken aldatılmayı eklediğimiz zaman, bir başkasını anlamamanın imkansızlığı ile baş başa kalırız. Ama başkasına, yanibaşımızdakine, sevgilimize, hayat yoldaşımıza, arkadaşımıza gelmeden,

daha yakıcı bir sorun vardır: Kendimiz hakkında ne biliyoruz, ne kadar bilebiliriz?

Ukde bana kendim, geçmişim ve soyağacım hakkında ne kadar az şey bildiğimi, artık bilme olanağımın da pek kalmadığını anımsattı çok kuvvetli bir şekilde. Bir defter bulabilme ihtimalim sifıra yakın, benim bilmediklerimi bilen ve anlatabilecek pek kimsenin de kaldığını sanmıyorum hayatta. Sadece benim için geçerli değil, bu

Ukde bana kendim, geçmişim ve soyağacım hakkında ne kadar az şey bildiğimi, artık bilme olanağımın da pek kalmadığını anımsattı. Sadece benim için geçerli değil, bu ülkede yaşayan çok sayıda insan artık asla aydınlatamayacağı bir geçmişten geliyor.

ülkede yaşayan çok önemli sayıda insan da artık asla aydınlatamayacağı bir geçmişten geliyor. Ancak o geçmişin aydınlanması da sanıldığı kadar ferahlık verici olmayabilir, hatta tam tersi olabilir: O geçmişle ne yapacağınızı bilemeyebilirsiniz.

“BEN NEDEN BURADAYIM GARDAŞIM?”

İlişkilerin dallanıp budaklanması romanın ikinci bölümünde Hamiyet’in müstakbel-yeni eşinin kızı Doktor Gurbet’in sahne almasıyla devam edecektir. Nuri bey İngiltere’de Benjamin bey sayesinde ülkesinin, uğruna çalıştığı devletin bir yüzü ile yüzleşmek zorunda kalırken, Gurbet de büyük halası Bedik’in ömrü boyunca sakladığı ve ona emanet ettiği sırrı sayesinde benzer bir sorunun sahibi olacaktır.

Romanda üç kritik buluşma, yüzleşme gerçekleşir: Defterden öğrendiğimiz kadarıyla Nuri beyin İngiltere’de Benjamin ile buluşmaları, Cavidan ile Hamiyet’in yazlıkta çay bahçesinde gerçekleştirdikleri konuşma ve Cavidan ile Gurbet’in Sivrihisar’da karşılaşmaları.

Akif Kurtuluş şiirden romana geçmiş olmanın avantajı ile ekonomik kullanıyor dili. *Mihman*’da olduğu gibi dolgu malzemesi olarak kullanılmış tek bir cümle, gereksiz betimleme yok neredeyse. Buluşmaların kritikliğinin işaret ettiği gibi, bu bir diyalog romanı; sahici diyaloglar yazmanın güçlüğü de kolaylıkla aşıyor Akif Kurtuluş. Birçok örneğin aksine ele aldığı meseleyi gözümüze sokma, metalaştırma, adeta bir ders kitabı kıvamında işleme ve çözme gayretinde değil. Bunu çok ince bir şekilde, tamamen sanatın sınırları içerisinde kalarak ve meselenin tam merkezine temas ederek gerçekleştirmeyi başarıyor. Son cümlemizi Benjamin bey söylesin: “Sen de benim tanıdığım ilk Türk değilsin. Bir kısmı vebalıymışım gibi kaçıp gitti yanımdan, kalan kısmı da aynı senin gibi ‘Ermenileri severim,’ dedi. Ne yapayım şimdi, senin şefkatine mi sığınayım? Ermenileri sevmenin Ermenilerden nefret etmekten ne farkı var? Türklerin çoğu Ermenileri seviyor da ben neden buradayım Gardaşım?” ■

UKDE
Akif Kurtuluş
İletişim Yayınları

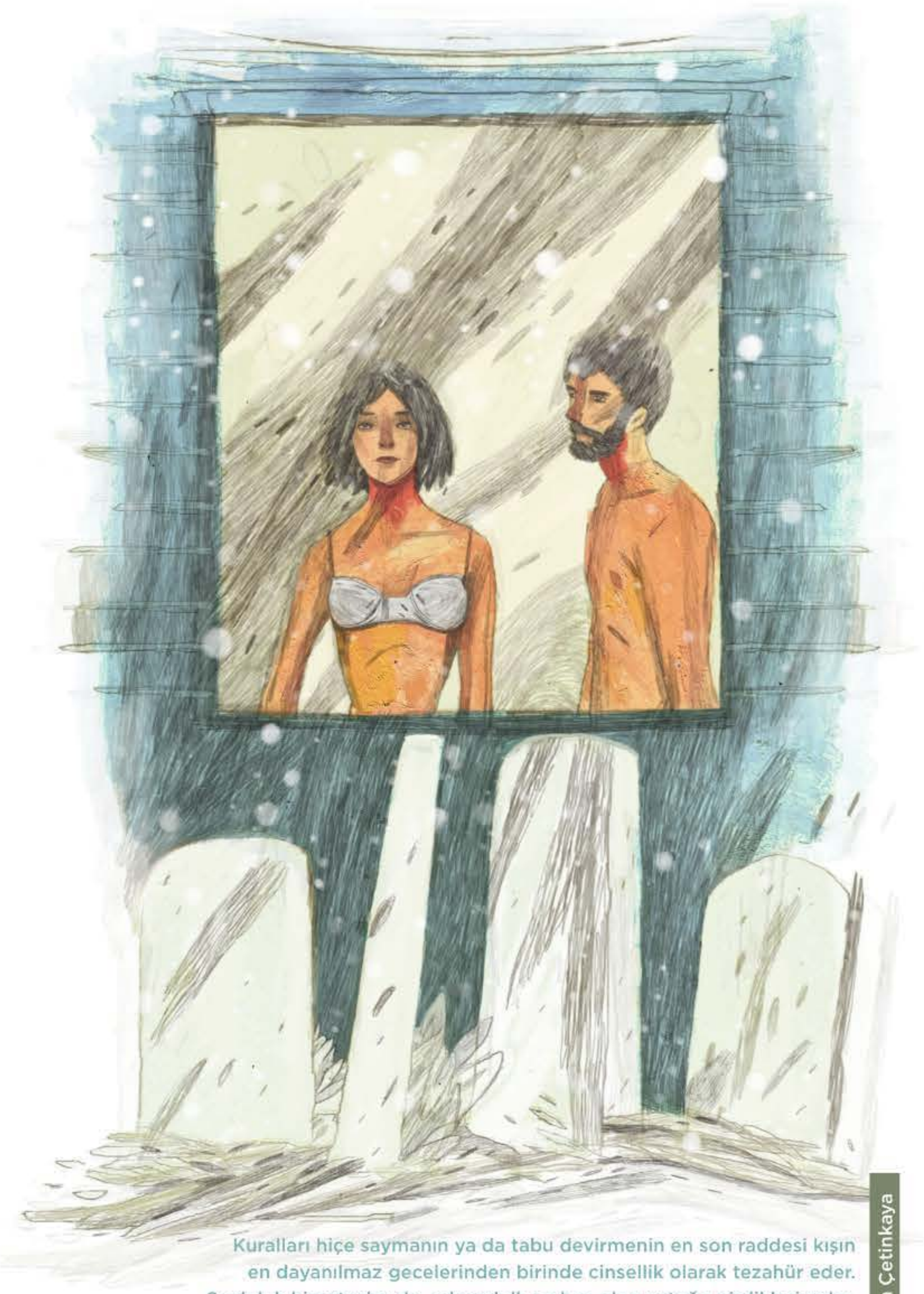
İKİ KİŞİLİK TOPLUMLARDA ÖNEMLİ SORUNLAR

“Ruhun Kuytusunda, toplumu (ama aynı zamanda da toplumsal hafızayı) terk etmenin bedeli hakkında bir yandan sade, öte yandan gizemli bir masal.”

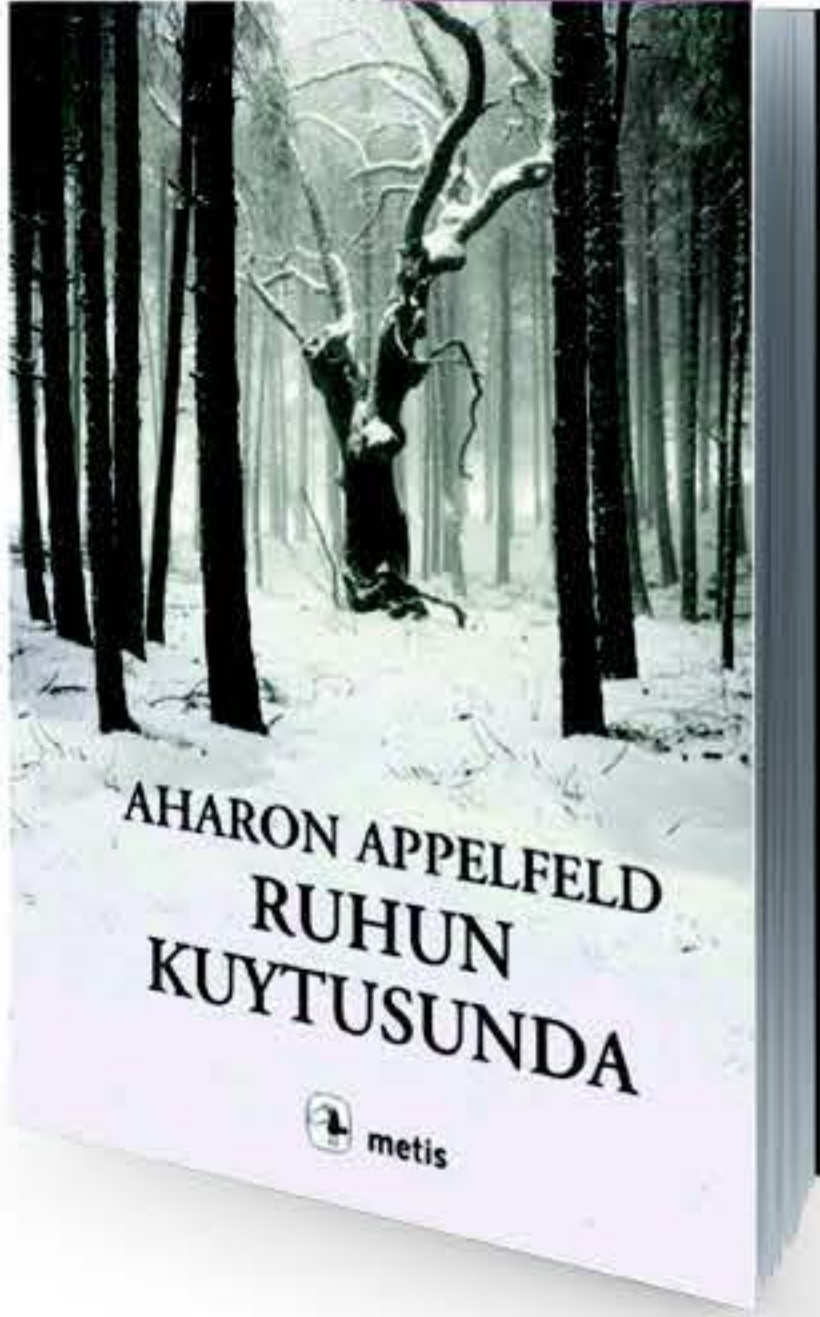
Çekirdek ailenin kural olduğu modern toplumsal yapılar içinde bir yaşam biçimi olarak yalnızlık, çokça sorun edilmiştir. Aile evinde kapınızı kilitlemeniz arıza yaratır, kendi evinize çıksanız çok kısa zamanda ya bir kedi, ya bir sevgili eve çörekleniverir. Etrafın, “Evlenin artık,” ısrarları dayanılmaz hale gelince, “Oh çok şükür,” bir yuva daha kurulur! Şöyle, azıcık etrafımıza bakalım, kendi evine çıkan ve olası davetsiz misafirlere direnip bir hanenin tek maliki olarak hayatına devam edebilen örnek o kadar az ki! Aylak Adam hayalimiz hem baki, hem ütopya...

İnsan varoluşuna dair anlayışımız, halk arasındaki basmakalıp tabirle, “Yalnızlık Allah’a mahsus” fikrinden çok da uzak değil. Yaşadığımız şehir, mahallemiz, apartmanımız, telefon rehberimiz hıncanın insan doluyken bile, şahsi meskenimizde yalnız kalma arzumuz makul karşılanmaz. Toplumla tüm bağını koparmak raddesine ulaşan tecrit durumunun, anlaşılır sebeplerle bir çeşit meczupluk olarak görülmesi şaşırtıcı değildir. İnziva diye bir kavram vardır kelime dağarcığımızda, ama münzevilere pek itibar etmeyiz.

Ruhun Kuytusunda, akıl almaz bir tecrit ortamının sınıdığı bir kadın ve bir erkek hakkında. Batı Ukrayna’da bir yerlerde, kasvetli bir dağın tepesinde, atalarının nesiller öncesinde verdikleri sözü tutmak için Şehitler Mezarlığı’na bekçilik etmek durumunda kalan Gad ile Amalia’nın hikayesi. İkisine de kolayca ısınıyor

Kuralları hiçe saymanın ya da tabu devirmenin en son raddesi kişinin en dayanılmaz gecelerinden birinde cinsellik olarak tezahür eder. Suçluluk hissetseler de, adamakıllı sarhoş olup yatağa girdikleri anlar, hayatlarındaki yegane mutluluğa dönüşür.

RUHUN KUYTUSUNDA

Aharon Appelfeld

Metis Yayınları

Çeviren: Aslı Biçen

insan. Gad, ismiyle ilk anda *Yerdeniz*'in asi delikanlısı ve meşhur büyücüsü Ged'i hatırlatıyor ve temelsiz sempatiyi kazanıyor. Amalia'nın annesini utandıran ve sinirlendiren bilmiş kız çocuğu, edebi kitabı konuşmaları da sanki Salinger'ın *Esme*'si; sevmemek mümkün değil. Roman aynı zamanda da hayatları felaketlerle, salgınlarla, katliamlarla örülmüş bir halkın hikayesini anlatıyor. Bizim iki kardeş cemaat, gelenek, aile, toplum olmaksızın

ayakta kalmakta, birey olmakta, iki kişilik toplumlarını yürütmekte zorlanıyorlar. Appelfeld'in romanı, toplumu (ama aynı zamanda da toplumsal hafızayı) terk etmenin bedeli hakkında bir yandan sade, öte yandan gizemli bir masal.

İşlerini görev aşkıyla yapmaya çabalamalarına rağmen, kuş uçmaz kervan geçmez, kar fırtınalarının hüküm sürdüğü dağ başında, buz gibi sonbahar ve kış boyunca, cemaatten tamamıyla kopuk bir tecrit hayatı yaşamak iki kardeşi de dini ve ahlaki kuralların ve geleneklerin uzağına savurur. Gad çok istese ve bunu dert edinse de dua edememeye başlar. Amalia'nın sesi soluğu kesilir, gitgide konuşmayı enikonu bırakır. Sık sık ufak tefek şeyler yüzünden kavga ederler. Birbirlerine yeri geldiğinde, "Dinimiz böyle buyurur," ya da "Köyümüzde böyle yapıldı," diye nutuk atsalar da ikisinin de şimdiye kadar doğru bildiklerine dair ciddi kuşkuları vardır. Yeni doğruları kabullenmekte zorlandıkları ölçüde anlamsız korkulara kapılırlar, kabuslar görürler, büyük bir huzursuzluk duygusu içinde yaşarlar. Her geçen gün daha fazla içki içip, daha az çalışıp, daha az ibadet ederler.

Kuralları hiçe saymanın ya da tabu devirmenin en son raddesi kışın en dayanılmaz gecelerinden birinde cinsellik olarak tezahür eder. Suçluluk hissetseler de, adamakıllı sarhoş olup yatağa girdikleri anlar, hayatlarındaki yegane mutluluğa dönüşür. Amalia'yı uykucu yapan depresyon buharlaşıverir, genç kadın çalışkan bir arı gibi erkenden kalkıp evin işlerine koşar. Tam tersine mezarlar zarar göreceği endişesiyle gözüne uyku girmeyen Gad, mışıl mışıl uyumaya başlar. İlginç olan, okuyucu da birkaç sayfa için de olsa, romanın boğucu atmosferinden uzaklaşıp rahat bir nefes alır. Sanki herkesin beklediği şey nihayet olmuştur!

ISSIZ ADA KANUNU

Romanın sırtımıza yüklediği büyük soru katiyen mazur görmediğimiz, genelgeçer değerler sistemimizde kolaylıkla sapkınlık diye kategorize ettiğimiz bir davranışı gerek failer, gerek gözlemciler olarak nasıl ve neden normalleştiriyoruz? İki olası açıklamadan hangisine yaklaştığımız önemli. İnsanın bedensel dürtüleri çok güçlü olduğu için, belli şartlar altında aynı yamyamlık gibi, ensesti de hayatta kalma içgüdüğü çerçevesinde mazur mu görüyoruz? Ya da, riayet ettiğimiz belli başlı kurallar toplum baskısı ortadan kalkınca geçerliliğini yitiriyor mu? İlk açıklama belli bir ıssız ada kanununu vurguluyor. Mahrumiyet koşulları geçerli olduğunda daha önce aklımızdan bile geçirmediğimiz şeyleri, sırf mecburiyetten yapmak zorunda kalabiliriz. İkinci teoriye göre, hepimiz yalnız kalınca burnumuzu karıştırıyoruz. Dolayısıyla, yasak diye bildiğimiz neredeyse her şey, bireysel sorgulama ve şahsi kanaatten uzak olarak, toplumsal yapılar tarafından empoze edildiğinden, bu yapıların yokluğunda "özgür irade" bireyleri bir serbest düşüşe, vertigoya sürükleyebilir.

Appelfeld bu noktada varoluştan çok toplumsallığa atıfta bulunuyor. Cemaatlerinin ritüelleri devam edebilsin diye, cemaat hayatından vazgeçen kardeşler için tecrit, nefes alamadıkları bir cendereye dönüşüyor. Benliklerini cemaat içinde kurdukları için yalnız kaldıklarında günden geceye ne yapacaklarını bilemeyen, varoluşlarına bir anlam yükleyemeyen mahpuslara dönüşüyorlar. Kural diye, inanç diye ezberledikleri her şeyi birer birer yitiriyorlar. Öte yandan, yaptıkları ve yapmadıkları yüzünden, ikisi de çok güçlü bir vicdan azabının altında eziliyor. Bedenlerinde iyileşmeyen yaralar açıyorlar. Din adamı olmaksızın manastır hayatı yaşamaya soyunmuşken, nihilist bir yıkıcılığa, hatta özyıkıma savruluyorlar.

Riayet ettiğimiz belli başlı kurallar, toplum baskısı ortadan kalkınca geçerliliğini yitiriyor mu?

Cemaat hayatının dış tehlikelere karşı koruyucu, kollayıcı, destekleyici yönlerinin altı çizilir. Richard Sennett, *Yabancı*'da, Venedik Yahudi gettosunun kurulmasının basit bir dışlama ya da dayatma mekanizması olmayıp Yahudi cemaatinin çıkarlarıyla da örtüştüğünü ve belli bir rıza çerçevesinde kurulduğunu vurgular. Öte yandan, getto cemaati ancak bir bütün olarak ve yeri ile sınırları belli bir mekansal boyutta güçlendirir. Bu formül içerisinde güç birlikten ve yan yana olmaktan gelir. Dolayısıyla, birey olarak, yalnız kaldığınızda, gettonun dışına çıktığınızda hâlâ acizsinizdir. Kısaca, sürüden ayrılırsanız kurt kapar. ■

ÖYKÜLERDEN İLHAMLA

“Türk öyküsünün ve öykücülerinin kodlarını, zihin haritalarını, siyasi tarihe paralel olarak öykünün gündemine giren yeni konu ve kavramları, gündelik eşyaların öykücülerin elinde aldığı halleri derli toplu bir eserde görmek, tüm “edebiyatçokseverleri” sevindirecektir.

Muhayyileleri peri masallarının tomar tomar müsveddeleriyle dolu nesiller, dünya üzerindeki günlerini tükettiler. Sıra bize geldi. Bizim hayal gücümüzü dolduran mekanlar Çin ve Maçin’de değil, burada, İstanbul’da; ejderhaların kaçırdığı prenseslere değil çocuk gelinlere üzülmüyoruz ve gözlerimiz gökten düşen elmaları değil de metinlerarasılık izlerini arıyor. Bir neslin ortak hafızasını ve hayal gücünü en çok etkileyen, şüphesiz sözlü ve yazılı anlatılardır. Geçmişte masalların öncülüğünü yaptığı bu sürecin bugün çok farklı, çok daha bireysel yolları, yöntemleri var artık. Bu farklılığın niteliği ya da niceliği yine de muhayyilemizin görkemli bütünlüğüne halel getirmiyor. Tanpınar, “Tecrübe bireyin değil, tüm medeniyetindir,” derken haklıydı. Biz okurlar da, bu tecrübeye katılarak Türk öyküsünün izlediği yolların üstünden geçtik, geçiyoruz.

Yekta Kopan’ın editörlüğünde hazırlanan *İpekli Mendil* bir çeşit sözlük. Yaklaşık yüz yıllık bir dönem taranarak Türk öykücülüğünde nesneler, mekanlar, karakterler, zihin dünyamızda epey yer işgal eden kavramlar ve haller damıtılarak 300 madde elde edilmiş. Önsözde Kopan, böyle bir sözlük fikrini aklına düşüren ilk öyküden, Sait Faik’in “İpekli Mendil”inden bahsediyor. Ekseriyetle çocuklukta, hadi biraz da ilkgençlikte okunan kitaplardan aklımıza mimlenen sahneler vardır. Her çocuğun mimlediği sahne değişse de, o his değişmez. Öyle olur ki, sanki havayı ısırırsanız

o ışık, tat ve rayiha içinize dolacak; elinizi uzatsanız dokunacak gibi olursunuz. Yekta Kopan da, “Ölmek üzereydi. Simsıkı kapalı yumruğunu kapıcı açtı. Bu avucun içinden bir *ipekli mendil* su gibi fışkırdı,” cümlelerini okuduğunda açılan bir avuçtan su gibi fışkıran ipekli mendili hafızasına kazımış. Sonrasında da, her “has” okurun yaptığı gibi, o anı büyütme, tekrar tekrar deneyimlemek için yeni okumalara yönelip böyle anlar aramış. Bu arayıştaki derkenarlar ve dipnotlar da, önce *Eşik Cini*’ndeki köşesine, ardından blogu Fil Uçuşu’ndaki postlara ve ardından da kolektif bir çalışmayla bu sözlüğe dönüşmüş.

Her bir sözlük maddesi, bir öyküden ilhamla açılıyor; öyküden bahsedip peşi sıra bir değerlendirmede bulunuluyor. *İpekli Mendil*’in en ilginç ve ilham verici yanı işte bu. Kimi maddeler için oldukça uzun, keyifli, civcivli değerlendirmeler yapıldığından, gözlerimiz bütün maddelerde bu kuyumcu titizliğini arıyor. Oysa, yalnızca ilgili öyküden yapılan alıntıyla geçilen kısacık maddeler, ne yalan söyleyelim, hevesinizi kursağınızda bırakabileceği gibi, zamanı durdurup öykünün içine gireceğiniz o sahnelere yenilerini de ekleyebilir. Türk öyküsünün ve öykücülerinin kodlarını, zihin haritalarını, siyasi tarihe paralel olarak öykünün gündemine giren yeni konu ve kavramları bugün artık nostalji unsuru haline gelen pastoral öğeleri, bir dönem etkisinde kaldığımız toplumsal gerçekçilik heyecanıyla yazılan öyküleri, tombala, semaver, pazar torbası gibi gündelik eşyaların öykücülerin elinde aldığı halleri derli toplu bir eserde görmek tüm “edebiyatçokseverleri” sevindirecektir. Unutmadan, *İpekli Mendil*’in bir güzel tarafı da, kolektif çalışmaya açık olan bu sözlüğün interaktif ortamda sonsuza kadar genişleyebilecek olması. Mesela, siz, Türk edebiyatında berber dükkanlarının, terzilerin ve tuhafiyecilerin müstesna bir yer tuttuğunu düşünenler, haydi işbaşına! ■

İPEKLİ MENDİL
Editör: Yekta Kopan
Can Yayınları

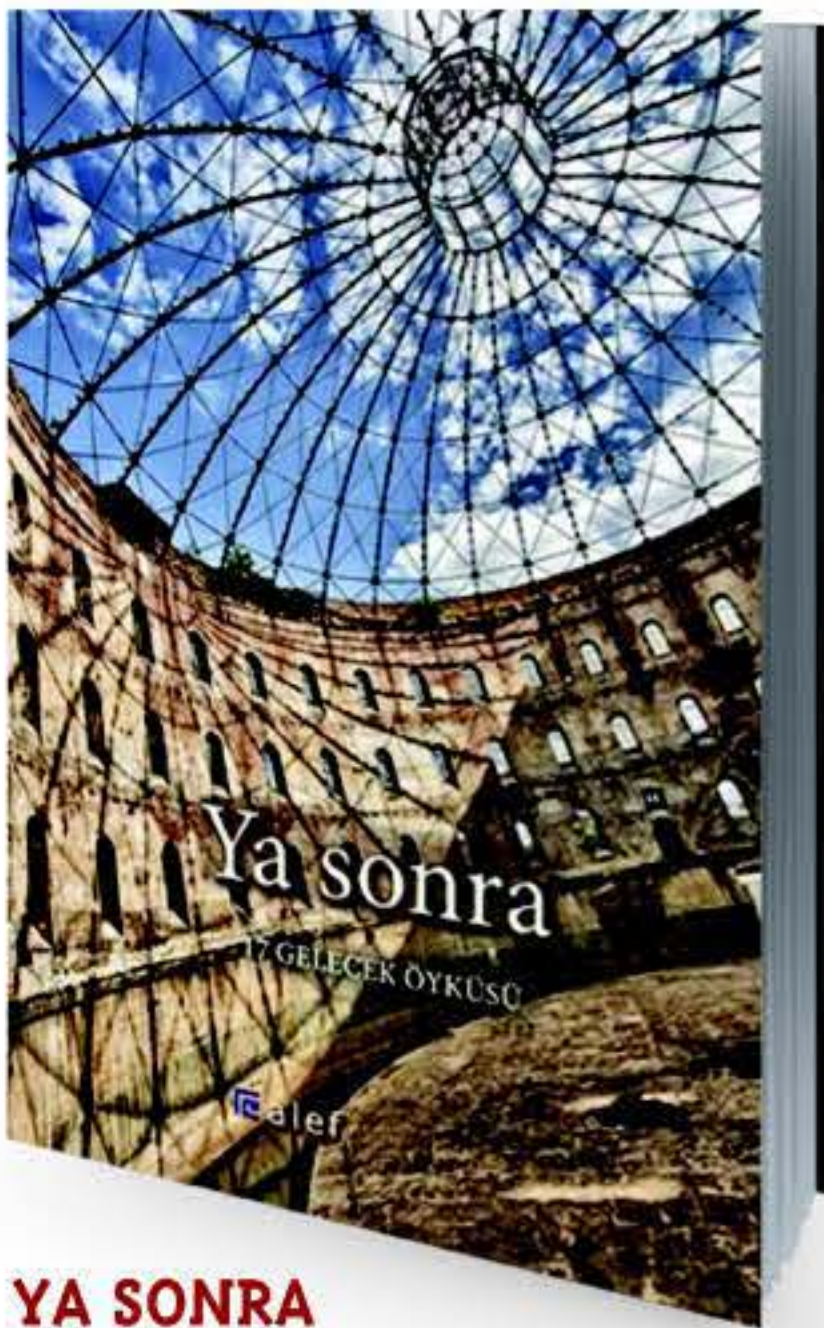

HARİKA BİR YILDI, PEKİ YA SONRA?

“Ya Sonra isimli derlemeyi ele aldığımızda, “gelecek öykülerimiz”in de bir kısırdöngü içinde olduğunu görüyoruz.

Yeni bir yıla adım atmanın, hiç kuşkusuz, insanı “yenileyen” bir tarafı var. Daha doğrusu, bir yenilenme umudu taşıyor... Nicedir gerçekleştirilmesi düşünülen planlar için yeni bir başlangıç noktasıdır ne de olsa. Klişe bir örnekle; rejime başlamak için beklenen o “büyülü” pazartesi gibidir adeta yılın ilk günü de. Ancak, başka bir klişe örnekle; iş günlerinin başladığı o “bunaltıcı” pazartesi gibi olduğu da hatırlanır bir süre sonra. “Geçen yıl ve hatta geçen yıllar neler götürdü bizden, elimizde kalan nedir bundan sonrası için?” gibi soruları sorarken buluveririz kendimizi... Benzer bir durum, yakın bir zaman önce sosyal medyada da yaşandı.

Facebook’un her birimiz için “özel” olarak hazırladığı videolarla karşılaştık 2014’ün son günlerine girdiğimiz dönemde. “Harika bir yıldır! Bunun parçası olduğunuz için teşekkürler” sloganıyla paylaşılan videoların görünürlüğü arttı, “mutlu yıllar” dileklerimiz bu “bir yılın özeti” mahiyetindeki videolarla birlikte iletmeye başladık. Ama bir süre sonra, belki de durup şöyle bir düşününce, sanırım hiç de harika bir yıl olmadığına karar verdi birçok kişi. Söz konusu videolar paylaşılmamaya başlandı. İtirazlar yükseldi ve hatta, Facebook cephesinden bir özür bile geldi. “Facebook geride kalan yılımızın ne kadar harika olduğunu hatırlatmaya çalışırken partilerde

YA SONRA
Kolektif
Alef Yayinevi

veya tekne gezilerinde çekilen selfie’leri bir araya getirmeye çalışıyor. Ancak sevdiklerini kaybeden, hastanede uzun günler geçiren, boşanan veya işini kaybeden de sayısız insan var,”dı ne de olsa. Dolayısıyla, bir süre sonra Batman ve Robin temalı “yeter” görselleri doldurmaya başladı duvarları. Ancak bu görsel de o kadar çok paylaşıldı ki, “yeter”e de “yeter” demeye başladık. Yıl biterken, bir kısırdöngünün içine girmiştik bile...

Yıl biterken girdiğimiz kısırdöngüyü, Kaan Bağcı’nın Facebook’tan paylaştığı “yeter” manipülasyonu çok iyi özetliyordu.

2014’ü geride bıraktık belki ama, Alef tarafından yeni yayımlanan *Ya Sonra* isimli derlemeyi ele aldığımızda, “gelecek öykülerimiz”in de bir kısırdöngü içinde olduğunu görüyoruz. ARKIMEET 2014’ün “Ya sonra?” temasına paralel olarak açılan öykü yarışmasında dereceye giren ve yayımlanmaya değer görülen öykülerin bir araya getirildiği *Ya Sonra* kitabındaki “gelecek öyküleri,” eskiye özlem içeren metinlerin ağırlıkta olduğu bir derleme. Beton yığınlarının arasında, çöldeki vaha gibi, asırlık zeytin ağaçlarının olduğu bir bahçeyle karşılaşıyoruz örneğin; ya da “geçmişinden kopamayan, bugünü reddeden bir yazar”la tanışıyoruz ya da “şehrin dışında eski moda evlerde (akıllı olmayan) oturan” bir arkadaşı ziyarete gidiyoruz bir başka öyküde. Giderek yükselen griliklerin arasında yeşil yeşil parlayan tek bir ağacı çok uzaktan ancak seçebiliyoruz ya da en son 2064 yılında kullanılmış bir saksı kalıyor elimizde; içindekinin akıbeti ise belirsiz...

Öykü yarışmasının şartlarında “mimarlığın, şehirlerin, şehirlerdeki hayatın ve insanlığın ‘ya sonra’sı” denince aklımıza gelenler yalnızca bunlar olmamalıydı belki de. 2015’in “ufuk açıcı” bir yıl olması dileğiyle... ■

KİMİ KAYBETTİK BİZ!

“Halman için edebiyata hizmet etmek de, edebiyat yapmak kadar önemliydi. Onu büyüleyici kılan, ardından bunca üzüntü duymamızın sebebi de buydu; aşkla bağlı olduğu edebiyatın hükmedicisi değil, hizmetkarı olmayı tercih edebilmesiydi.

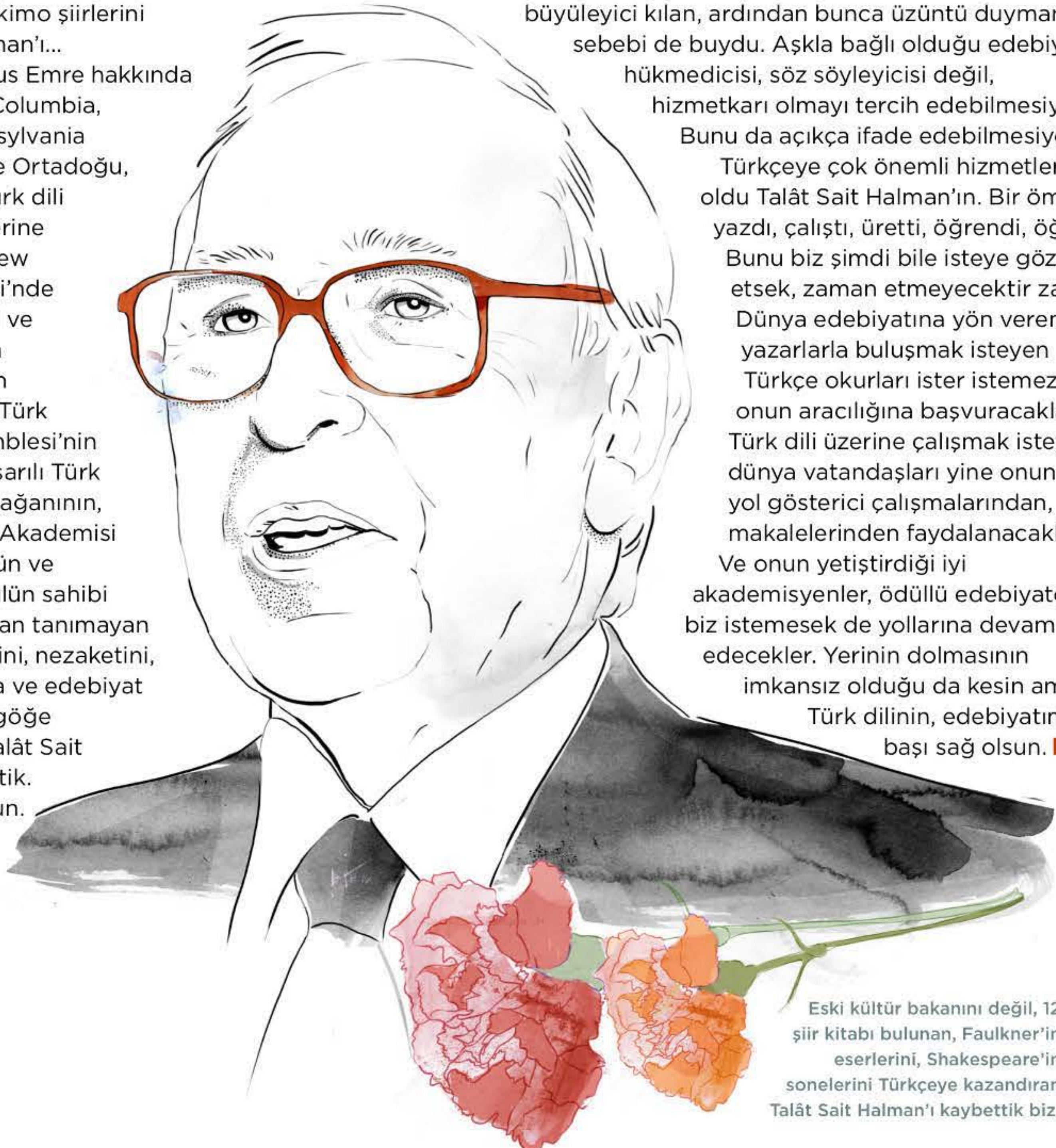
Dikkat ettiyseniz, gözümüzün bebeği Talât Sait Halman'ın vefat haberleri “eski kültür bakanı”, “Türkiye'nin ilk kültür bakanı” tamlamalarıyla verildi çoğunlukla... 12 şiir kitabı olan şair Talât Sait Halman'ı kaybettik biz oysa. Türkçeye Faulkner'in eserlerini, Shakespeare'in sonelerini, eski Mısır, Ortadoğu ve Eskimo şiirlerini kazandıran Halman'ı... Mevlana ve Yunus Emre hakkında kitaplar yazan, Columbia, Princeton, Pennsylvania üniversitelerinde Ortadoğu, İslam kültürü, Türk dili ve edebiyatı üzerine dersler veren, New York Üniversitesi'nde Ortadoğu Dilleri ve Edebiyatı bölüm başkanlığı yapan Halman'ı... ABD Türk Dernekleri Asamblesi'nin ABD'deki en başarılı Türk bilim adamı armağanının, Türkiye Bilimler Akademisi Hizmet Ödülü'nün ve daha birçok ödülün sahibi Halman'ı... Tanıyan tanımayan herkesin zarafetini, nezaketini, kişiliğini, çalışma ve edebiyat tutkusunu yere göğe sığdıramadığı Talât Sait Halman'ı kaybettik. Başımız sağ olsun.

Halman bir edebiyat âşığıydı hiç kuşkusuz; soranlara şairliğiyle anılmak, hatırlanmak istendiğini söyleyecek

kadar edebiyat âşığıydı. Ama gözden kaçırmadığı bir başka şey daha vardı; edebiyata hizmet etmek. Onun için edebiyata hizmet etmek de, edebiyat yapmak kadar önemliydi. Bilirim ki hayatta en nadide bulunan şeylerden biridir düşündüğü gibi yaşayan insan. Söze klişe, gerçeğe ise imkansız gibi gelir. Belki de Halman'ı büyüleyici kılan, ardından bunca üzüntü duymamızın sebebi de buydu. Aşkla bağlı olduğu edebiyatın hükmedicisi, söz söyleyicisi değil, hizmetkarı olmayı tercih edebilmesiydi.

Bunu da açıkça ifade edebilmesiydi.

Türkçeye çok önemli hizmetleri oldu Talât Sait Halman'ın. Bir ömür yazdı, çalıştı, üretti, öğrendi, öğretti. Bunu biz şimdi bile isteye göz ardı etsek, zaman etmeyecektir zaten. Dünya edebiyatına yön veren yazarlarla buluşmak isteyen Türkçe okurları ister istemez onun aracılığına başvuracaklar; Türk dili üzerine çalışmak isteyen dünya vatandaşları yine onun yol gösterici çalışmalarından, makalelerinden faydalanacaklar. Ve onun yetiştirdiği iyi akademisyenler, ödüllü edebiyatçılar biz istemesek de yollarına devam edecekler. Yerinin dolmasının imkansız olduğu da kesin ama; Türk dilinin, edebiyatımızın başı sağ olsun. ■

Eski kültür bakanını değil, 12 şiir kitabı bulunan, Faulkner'in eserlerini, Shakespeare'in sonelerini Türkçeye kazandıran Talât Sait Halman'ı kaybettik biz.

Güneş Engin